Krajan.

Katholska protyka

za Hornju Lužicu

na přestupne lěto

1888.

Jedyn a dwachty lětnik.

F. R.

Maćica Serbska w Budyšinje.

W Budyšinje.

Z nakładom towaŕstwa ss. Cyrilla a Methodija.

W kommissiji **M. Smolerja.**

Cźischcź Smolerjec knihicźischcźeŕnje w macźicźnym domje w Budyschinje.

I. Lěto **1888** je pschestupne lěto a ma 366 dnow.

II. Róčne protyčne znamjenja.

1) Njedźelski pismik: AG.
2) Złota liczba: 8.
3) Epakty: XVII.
4) Wobwod słónca: 21.

III. Zaćmića

słónczka abo měsaczka budźa lětsa jeno tele widźecź:

1) Měsaczk zeskhadźa zaczmiły rano 29. januara.
2) 7. augusta wieczor w 7 h. 11 m. so słónczko widźomnje zaczmi.

IV. Štyri lětne časy.

1) Naleczo zastupi 20. měrca rano w 5 hodź. Dźeń a nóc so runataj.

2) Lěczo zastupi 21. junija rano w 1 hodź. Najdlějschi dźeń a najkrótscha nóc.

3) Nazyma zapoczinje so 22. septembra popołdnju w 4 hodź. Dźeń a nóc so runataj.

4) Zyma so zapoczina 21. decembra dopołdnja w 10 hodź. Najkrótschi dźeń a najdlějscha nóc.

V. Kwatembry abo suche dny.

1) We poscze: 22., 24. a 25. februara.
2) Po swjatkach: 23., 25. a 26. meje.
3) Nazymu: 19., 21. a 22. septembra.
4) W advencze: 19., 21. a 22. decembra.

VI. Njebjeske znamjenja zwěrjatnika.

boran,	law,	tšelnik,
byk,	knježna,	kozorózk,
dwójnikaj,	waha,	wódny muž,
rak,	schkorpion,	rybje.

VII. Póstne dny.

1) Połny póst (†*): za dźeń jedynkróczne dospołne nasyczenjo z wostajenjom mjasnych jědźow.

Połny póst je: popjelnu srjedu, wschitke pjatki 40dnowskoho posta, srjedu a pjatk suchich dnow a poslednje 3 dny martrownoho tydźenja.

2) Wschědny póst (†): same wostajenjo mjasnych jědźow.

Wschědny póst je na wschitkich wschědnych pjatkach cyłoho lěta.

3) Wołóżeny póst (*): za dźeń jedynkróczne dospołne nasyczenjo z dowolnosczu mjasnych jědźow.

Wołóżeny póst je: wschě dźěławe dny 40dnowskoho posta, hdyž połny póst (hl. pod 1) njeje, sobotu suchich dnow, vigilije psched swjatkami, s. Pětrom a Pawołom, donjebjeswzaczom s. Marije, wschitkimi Swjatymi a patorżicu.

Z cyła ma so katholski kschesczan w nastupanju posta toho dźerżecź, schtož kóżde lěto biskop w pastyrskim liscze (njedźelu quinquagesima) postaja.

VIII. Wukład někotrych přikrótšenjow.

1) Pola „skhadźenja a khowanja" měsaczka namakasch: pschi pschibjeracym měsaczku kh. r., to rěka: khowanjo rano (tehdom měsaczk wodnjo skhadźa, swěczi w nocy a khowa so po połnocy); wokoło połnoho měsaczka steji pschecy: skh. w., to je: skhadźenjo wieczor (měsaczk do połnocy skhadźa a swěczi pschez cyłu nóc); pschi wotebjeracym měsaczku steji: skh. r., to je: skhadźenjo rano (měsaczk hakle po połnocy, na ranjo, skhadźa); na młody měsaczk namakasch pak pschecy: kh. w., to rěka: khowanjo wieczor (měsaczk do połnocy so khowa a potom njeswěczi za cyłu nóc); h. je hodźina, m. minuta.

2) Pola „hermankow" rěka znamjeschko * skótny, znamjeschko † pak klamarski a skótny hermank. Hdźež niczo njeje stajene, tam je jenož klamarski hermank.

3) We protycy swjatych rěka: bž. bamž, b. biskop, wcž. cyrkwinski wucžeŕ, m. martraŕ abo martrarka, k. kejžor abo kejžorka, kr. kral abo kralowna, w. wuznawaŕ, knjž. knježna, wd. wudowa.

Hinasche pschikrótschenja so lohcy zrozemja.

IX. Wukład swjedźeńskeje protyki.

Swjedźenje z tołstym łaczonskim pismom cźischczane su pschikazane swjate dny.

Swjedźenje z tołstym němskim pismom cźischczane su make swjate dny.

Swjedźenje ze wschědnym ale schěrschim pismom cźischczane su cyrkwinske swjate dny.

X. Jutrowna tabella.

Lěto.	Popjelna srjeda.	Jutry.	Swjatki.	1. njedźela adventa.
1888	15. febr.	1. hapr.	20. meje	2. dec.
1889	6. měrca	21. hapr.	9. junija	1. dec.
1890	19. febr.	6. hapr.	25. meje	30. nov.
1891	11. febr.	29. měrca	17. meje	29. nov.
1892	2. měrca	17. hapr.	5. junija	27. nov.
1893	15. febr.	2. hapr.	21. meje	3. dec.
1894	7. febr.	25. měrca	13. meje	2. dec.
1895	27. febr.	14. hapr.	2. junija	1. dec.
1896	19. febr.	5. hapr.	24. meje	29. nov.
1897	3. měrca	18. hapr.	6. junija	28. nov.
1898	23. febr.	10. hapr.	29. meje	27. nov.
1899	15. febr.	2. hapr.	21. meje	3. dec.
1900	28. febr.	15. hapr.	3. junija	2. dec.

1888. Januar,

wulki rózk, ma 31 dnow.

		Słónczka				Měsačka	
		shadź.		khow.		Njebj. znamjo	sch. a kh.
		h.	m.	h.	m.		h. m.
	Scź.: Jězus so wobrěza. Luk. 2, 21.						
1	Njedźela	**Wobrěz. Jězusa**	8	5	4	2		sch. p.
2	Póndźela	Makarius, abt	8	5	4	3		7 45
3	Wutora	Genovefa, knježna	8	5	4	4		9 0
4	Srjeda	Rigobert, biskop	8	4	4	5		10 17
5	Schtwórtk	Telesfor, bž., martr.	8	4	4	6		11 33
6	Pjatk	**Wozj. Jěz. 3 Kr.** ☾	8	4	4	8		sch. d.
7	Sobota	Lucian, martraŕ	8	4	4	9		12 51
	1. njedźela po s. 3 Kralach. Scź.: Dwanaćelětny Jězus wucži w templu. Luk. 2, 42—52.						
8	Njedźela	Bohumił; Severin	8	4	4	10		2 9
9	Póndźela	Julian a Basilissa	8	3	4	11		3 27
10	Wutora	Marcian; Agatho, m.	8	3	4	12		4 43
11	Srjeda	Hygin, bamž, martr.	8	3	4	14		5 55
12	Schtwórtk	Arkadius; Probus	8	2	4	15		7 0
13	Pjatk	† Veronika, knježna ●	8	1	4	17		kh. p.
14	Sobota	Hilarius, bisk., wucž.	8	1	4	18		5 42
	2. njedźela po s. 3 Kralach. Scź.: Jězus cźini prěni dźiw na kwasu w Kana. Jan. 2, 1—11.						
15	Njedźela	Mjena Jěz.; Pawoł	8	0	4	19		6 51
16	Póndźela	Marcellus, bamž, m.	7	59	4	21		8 0
17	Wutora	Antonius, abt	7	58	4	23		9 7
18	Srjeda	Stoł s. Pětra w Romje	7	57	4	24		10 13
19	Schtwórtk	Kanut, kral, martr.	7	57	4	25		11 17
20	Pjatk	† **Fabian a Boscźan**	7	56	4	27		kh. d.
21	Sobota	Hańža, knjž. martr. ◗	7	55	4	29		12 21
	3. njedźela po s. 3 Kralach. Scź.: Jězus wustrowi hejtmanowoho syna. Mat. 8, 1—13.						
22	Njedźela	Vincenc a Anastasius	7	54	4	31		1 25
23	Póndźela	Slubjenjo s. Marije	7	53	4	32		2 28
24	Wutora	Timothej, bisk., martr.	7	51	4	34		3 32
25	Srjeda	Wobrocź. s. Pawoła	7	50	4	36		4 34
26	Schtwórtk	Polykarp, bisk., martr.	7	49	4	38		5 34
27	Pjatk	† Jan Khrysostom, b.	7	48	4	40		6 29
28	Sobota	Julian; Raymund	7	47	4	41		7 17
	Njedźela Septuagesima. Scź.: Winicaŕ najimuje sej dźěłacźerjow do swojeje winicy. Mat. 20, 1—16.						
29	Njedźela	Otilija, knježna ☺	7	46	4	42		sch. p.
30	Póndźela	Martina, knjž., martr.	7	44	4	44		6 44
31	Wutora	Pětr z Nolaska, wuzn.	7	43	4	46		8 3

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Nowe lěto. — 2. Lantag = Lohntag, wuplacźenjo mzdy. — 7. Dowolenjo kwasnych wjeselow. — 25. Ptacźi kwas.

I. Cyrkwinska protyka.

1. Pschikazany swjaty dźeń z nyschporom.
5. Do Božeje mschě poswjeczenjo wody, sele a krydy. Zapoczatk swjeczenja domow.
6. Pschikazany swjaty dźeń. Do Božeje mschě so woruch a mara swjecźi.
15. Cyrkwinski swjaty dźeń.
19. W Khróscźanskej wosadźe a też druhdźe tam a sem lubjeny póstny dźeń k cźesczi swj. martrarja Boscźana za zwarnowanjo psched morom a straschnej khoroscźu.
20. Lubjeny swjaty dźeń z nyschporom w Khróscźanskej, Njebjelcźanskej, Radworskej a Kulowskej wosadźe, w klóschtrje Marijnej Hwězdźe a w Różeńcźe. — W Khróscźicach a Njebjelcźicach wotpusk bratstwa swj. Boscźana. — W Kulowje titularny swjedźeń bratstwa „tšelnikow" z dospołnym wotpuskom za sobustawy bratstwa „tšelnikow" a „skapulira"; też swjedźeń towaŕstwa „Jězusowoho dźěcźatstwa" z dospołnym wotpuskom a Božej mschu za wotemrjete sobustawy.
21. Cyrkwinski swjaty dźeń. W Khróscźicach we 8 h. Boža mscha za bratstwo swj. Boscźana.
25. Cyrkwinski swjaty dźeń.

II. Hermanki.

2. Lipsk (hacž do 15.)
4. Njeswacźidło* a lenowy hermank.
6. Ruland.*
12. Kamjeńc.*
16. Kinspórk.*
30. Lubań.†
31. Lubań.

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

☾ Posledni běrtlk 6. januara pschipołdnju 12 hodź. 32 min. zapoczńje ze sněhom.

● Młody měsačk 13. jan. dopołdnja 9 h. 28 m. Hladaj 13. jan. dopołdnja na wětsik. Jeli z dołhoho wjeczora duje, pschicźěri deschcź, jeli pak z ranja duje, sněh.

◗ Prěni běrtlk 21. jan. rano 5 hodź. 39 m. pschińdźe z wulkej zymu a sněhom a wětrami.

☺ Połny měsačk 29. jan. w nocy 12 hodź. 8 min. Přjedawsche wjedro traje dale.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. Februar,

mały rózk, ma 29 dnow.

		Słónczka				Měsačka		
		skhadź.		khow.		Přiběj.	skh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.	znamjo	h.	m.
1	Srjeda	Ignac, biſk., martraŕ	7	41	4	48	9	21
2	Schtwórtk	**Czíſtoſcz. ſ. Marije**	7	40	4	50	10	39
3	Pjatk	† Błažij, biſk., martr.	7	38	4	52	11	58
4	Sobota	Handrij Korſinſki, b.	7	36	4	54	ſkh.	d.

Njedźela Sexagesima. Scź.: Symjo pada na wschelakoru rolu. Luk. 8, 4—15.

5	Njedźela	Agatha, knjž., martr.	7	35	4	56	1	16
6	Póndźela	Dorotheja, knjž., m.	7	33	4	57	2	31
7	Wutora	Romuald, abt	7	31	4	59	3	43
8	Srjeda	Jan z Matha, wuzn.	7	30	5	0	4	50
9	Schtwórtk	Haplona, knjž., martr.	7	28	5	2	5	47
10	Pjatk	† Scholaſtika, knježna	7	27	5	4	6	34
11	Sobota	Titus, biſkop	7	25	5	6	7	13

Njedźela Quinquagesima. Scź.: Jězus wuhoji ślepoho. Luk. 18, 31—43.

12	Njedźela	Eulalija; Erhard	7	23	5	8	kh.	p.
13	Póndźela	Franc Saleſ., wucž.	7	21	5	10	6	50
14	Wutora	Martrarjo Japanſcy	7	19	5	12	7	57
15	Srjeda	†* Popjelna ſrjeda	7	17	5	14	9	2
16	Schtwórtk	* Julijana, knj., martr.	7	15	5	15	10	6
17	Pjatk	†* Anaſtaſius, martraŕ	7	13	5	17	11	0
18	Sobota	* Simeon, biſk., martr.	7	12	5	18	kh.	d.

1. njedźela posta (Invokavit). Scź.: Djabol Jězusa spytuje. Mat. 4, 1—11.

19	Njedźela	Gabin, měſchn., martr.	7	10	5	20	12	14
20	Póndźela	* Eucharius, biſkop	7	8	5	22	1	17
21	Wutora	* Maximian, biſkop	7	6	5	24	2	19
22	Srjeda	†* Stoł ſ. Pětra w Ant.	7	4	5	26	3	19
23	Schtwórtk	* Pětr Damian, wucžeŕ	7	2	5	28	4	16
24	Pjatk	†* **Matij,** japoſchtoł	7	0	5	29	5	7
25	Sobota	* Viktorinus, martraŕ	6	58	5	30	5	51

2. njedźela posta (Reminiſcere). Scź.: Jězus ſo na Taborje pschekraſni. Mat. 17, 1—9.

26	Njedźela	Neſtor, biſk., martraŕ	6	56	5	32	6	29
27	Póndźela	* Leander, biſkop	6	54	5	34	ſkh.	p.
28	Wutora	* Roman, abt	6	52	5	36	6	59
29	Srjeda	* Rufin a Theofil, mm.	6	50	5	38	8	21

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Poſledni běrtlk 4. febr. wjecžor 8 h. 15 m. hrozy z nowa ze sněhom.

Młody měsacžk 12. febr. w nocy 12 hodź. 42 min. ma wulku zymu.

Prěni běrtlk 20. febr. w nocy 2 h. 49 m. pschiwjedże sněh a wětr ze sobu.

Polny měsacžk 27. febr. pschipołdnju 12 hodź. 47 min. Sněh so počzina [z deschczikom měschecz.

I. Cyrkwinska protyka.

2. Swjaty dźeń. — Do Božeje mschě swjeczenjo swěczkow a wobkhad.
3. Cyrkwinſki swjaty dźeń. Po Božej mschi swjeczenjo swěczkow k czeſczi swj. Błažija a žohnowanjo schijow.
5. We Radworju měsacžna njedźela bratſtwa Jězuſoweje ſmjertneje ſtyſknoſcze k wuproſchenju zbóžneje ſmjercze.

   Pſchiſp.: Radwóſke bratſtwo „Jězuſoweje ſmjertneje ſtyſknoſcze" dźerži zjawnu zhromadnu cyrkwinſku pobožnoſcz:

   a) kóždy pjatk rano, b) kóždu prěnju njedźelu měſaca popołdnju, c) kóždu njedźelu po ſuchich dnach popołdnju, d) njedźelu po wſchěch duſchach a pjatu njedźelu posta, na kotrymajž dnomaj je doſpołny wotpuſk.
14. Popołdnju zdali ſo wſchitke wupyſchenjo z woltarjow.
15. Popjelna ſrjeda. Cyrkwinſki swjaty dźeń; do Božeje mſchě swjeczenjo popjela a potruſchenjo z nim. Połny póſt, t. r. za dźeń jedynkróczne doſpołne naſyczenjo z woſtajenjom mjaſnych jědźow. Tajki póſt je tudy z †* woznamjenjeny.

   Zapoczątk ſchtyrcyczídnowſkoho poſta a jutrowneje ſpowjedźe.
16. Wołożeny póſt, t. r. za dźeń jedynkróczne doſpołne naſyczenjo z dowołnoſczu mjaſnych jědźow. Tajki póſt maja z wuwzaczom njedźel wſchě dny 40dnowſkoho poſta, na kotrychž połny póſt njeje, dale ſoboty wo ſuchich dnach a vigilije pſched swjatkami, pſched ſwjedźenjemi: ſwjateju Pětra a Pawoła, ſwj. Marije donjebjeswzaczа a wſchěch Swjatych. Tónle póſt je tudy z * woznamjenjeny.
19. W Dreždźanach w dwórſkej cyrkwi dopołdnja $\frac{1}{2}$9 hodź. ſerbſke kemſche z prědowanjom.

22. a 24. Póſt ſuchich dnow (kwatember). Połny póſt.

24. Swjaty dźeń z prědowanjom.

II. Hermanki.

1. Njeſwaczidło* a lenowy hermank. — 3. Ruland.* — 6. Kulow.* Kinſpórk.* Zhorjelc.† — 7. Zhorjelc. — 8. Radeberg.* — 10. Zhorjelc hornczerſki hermank. — 13. Wojerecy.† Woſtrowc. — 15. Wulki Hajn* a deſkowy hermank. Parcow.* — 16. Kamjenc.* Wulki Hajn. — 20. Biſkopicy.* — 25. Ortrand.* — 27. Nowoſalc. Stolpin. — 29. Nowe Měſto.* Radeburg.* Drježdźany (St. m.) ſymj. hermank.

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Kralowſke dawki.
14. Póſtnicy. (Skónczenjo kwaſnych a toho runja wjeſelow.)
20. Wuzwolny dźeń Joho Swjatoſcze bamža Leona XIII. (1878).

V. Domjace přispomnjenja.

1888. Měrc, nalětnik, ma 31 dnow.

		Słónczka				Měsaczka		
		skhadź.		khow.		Njebj. znamjo	skh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.		h.	m.
1	Schtwórtk	* Albin, biſk.; Nicefor	6	47	5	40	9	42
2	Pjatk	†* Simplicius; Herakl.	6	45	5	42	11	3
3	Sobota	*. Kunigunda, knjeżna	6	43	5	43	ſkh.	d.

3. njedźela poſta (Okuli). Scź.: Jězus wuhna złoho ducha. Luk. 11, 24—29.

4	Njedźela	Kaſimir; Lucius	6	41	5	45	12	22
5	Póndźela	* Geraſim, puſtnik	6	39	5	46	1	35
6	Wutora	* Fridolin, abt	6	37	5	48	2	44
7	Srjeda	* Domaſch z Aquina	6	35	5	50	3	44
8	Schtwórtk	* Jan wot Boha, wuzn.	6	32	5	51	4	35
9	Pjatk	†* Franciſka, wudowa	6	30	5	53	5	14
10	Sobota	* 40 martr. w Sebaſt.	6	28	5	55	5	47

4. njedźela poſta (Lätare). Scź.: Jězus naſyći z 5 khlěbami 5000 muži. Jan. 6, 1—15.

11	Njedźela	Rozina, martrarka	6	25	5	57	6	15
12	Póndźela	* Hrehoŕ wulki, bž.	6	23	5	59	kh.	p.
13	Wutora	* Eufraſija, knjeżna	6	21	6	1	6	49
14	Srjeda	* Mathilda, kralowna	6	19	6	2	7	54
15	Schtwórtk	* Longin, ſtotnik, m.	6	17	6	3	8	58
16	Pjatk	†* Heribert, biſkop	6	15	6	5	10	2
17	Sobota	* Patricius, biſkop	6	12	6	7	11	6

5. njedźela poſta (Judika). Scź.: Židźa chcedźa Jězuſa kamjenjowacź. Jan. 8, 46—59.

18	Njedźela	Cyrill Jeruzalemſki	6	10	6	9	kh.	d.
19	Póndźela	* Józef, zaſtar. Jěz.	6	8	6	10	12	8
20	Wutora	* Kuthbert, biſkop	6	5	6	12	1	8
21	Srjeda	* Benedikt, abt	6	3	6	14	2	6
22	Schtwórtk	* Oktavian, diak., m.	6	1	6	15	2	57
23	Pjatk	†* 7 boloſcź. ſ. Mar.	5	58	6	17	3	44
24	Sobota	* Gabriel, arcjandź.	5	56	6	19	4	24

6. njedźela poſta (Palmarum). Scź.: Jězus cźehnje ſwjatocźnje do Jeruzalema. Mat. 21, 1—9.

25	Njedźela	Bołm.; **Přiz. s. M.**	5	54	6	21	4	58
26	Póndźela	* Haſchtal, martraŕ	5	52	6	22	5	28
27	Wutora	* Rupert, biſkop	5	50	6	23	ſkh.	p.
28	Srjeda	* Guntram, kral	5	47	6	25	7	15
29	Schtwórtk	†* Zeleny ſchtwórtk	5	45	6	26	8	40
30	Pjatk	†* Wulki pjatk	5	43	6	28	10	3
31	Sobota	†* Jutrowna ſobota	5	40	6	30	11	23

IV. Spomnjenja hódne dny.

2. Narodny dźeń J. S. bamža Leona XIII. (1810).
20. Rano w 5 hodź. zapoczatk nalěcza. Dźeń a nóc ſo runataj.
31. Krajna renta.

I. Cyrkwinska protyka.

17. Popołdnju ſo Boże martry a ſwjecźata na woltarjach z ſijalkowej płachtu zawěſcheja.
18. Njedźela cźerpjenja. W Radworju titularny ſwjedźeń bratſtwa „Jězuſoweje ſmjertneje ſtyſknoſcźe" a dospołny wotpuſk.
23. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
25. Do Božeje mſchě ſwjecźenjo bołminy a wobkhad. Paſſion ſwj. Mateja. Pſchikazany ſwjaty dźeń z nyſchporom.
27. Paſſion ſwj. Marka.
28. Paſſion ſwj. Lukaſcha.
29. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń. Boża martra na wulkim woltarju z běłej płachcźičku zawěſchena. Tam a ſem prěnje ſwj. woprawjenjo dźěcźi. Po „Gloria" zwjazanjo zwonow. Po Božich ſłużbach wotkrywanjo woltarjow.
30. Boża martra na wulkim woltarju z cźornej płachcźičku zawěſchena. Ceremonije. Wotkryczo a cźeſcźenjo Jězuſowoho ſwj. kſchiża. Předowanjo. Boża mſcha z pſchedpſchežohnowanym woporom. Paſſion ſwj. Jana. Wobkhad z Božim Cźełom k Božomu rowej. Nyſchpor.
31. Do Božeje mſchě žohnowanjo wohenja, jutrowneje ſwěcy a kſchcźeńſkeje wody. Pſchi „Gloria" wotwjazanjo zwonow. — Wjecźor Boże horjeſtacźo.

II. Hermanki.

3. Rukow.* Miſchno.* Zitawa. — 5. Rychwałd.† Rukow. Haſchtrow.† Zitawa.* — 6. Bart.* Laz.† Ruland.* Eiſenberg.* — 7. Njeſwacźidło* a lenowy hermank. Wóſpork.* Ruland. Lubań.* Drježdźany (N. m.).* — 8. Kamjeńc.* Wikow.* — 9. Wikow. — 12. Biſkopicy.* Dubc.† Rychbach.† Drježdźany. — 13. Rychbach. Bjarnacźicy.* — 14. Cźerwjena Woda.† Stołpin.* — 19. Wojerecy.* Mužakow.† Lubij.* Połcźnica.* Bjarnacźicy. Miſchno. — 21. Zhorjelc.* — 24. Budyſchin.† Ortrand.* — 26. Kulow.† Ortrand. — 28. Nowe Město.*

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Poſledni běrtlk 5. měrca rano 4 hodź. 16 m. wěſcheźi ſylne wětry.

Młody měſacźk 12. měrca popołdnju 5 hodź. 11 min. lubi rjane wjedro.

Prěni běrtlk 20. měrca wjecźor 9 hodź. 33 min. wjele njepſcheměni.

Połny měſacźk 27. měrca wjecźor 10 h. 57 m. ſlubi nam najrjeńſche wjedro.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. Apryl,

jutrownik, ma 30 dnow.

		Słónczka				Měsačka			
		skhadź.		khow.		Njebj.	žnamjo	skh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.			h.	m.
	Jutry. Scź.: Jězus je wot smjercże stanył. Mark. 16, 1—7.								
1	Njedźela	**Jutrownička**	5	38	6	32		skh.	d.
2	Póndźela	**Jutrowna póndź.**	5	36	6	34		12	36
3	Wutora	**Jutrowna wut.** ☾	5	33	6	35		1	39
4	Srjeda	Isidor, biskop, wucžeŕ	5	31	6	37		2	33
5	Schtwórtk	Vincenc Ferrerski, w.	5	29	6	38		3	16
6	Pjatk	† Sixtus, bamž	5	27	6	40		3	51
7	Sobota	Herman Józeŕ, w.	5	25	6	41		4	20
	1. njedźela po jutrach, běła njedźela abo młode jutry (Quasimodogeniti). Scź.: Jězus so Domaschej zjewi. Jan. 20, 19—31.								
8	Njedźela	Amancius, biskop	5	23	6	43		4	44
9	Póndźela	Marija Kleofy	5	20	6	45		5	7
10	Wutora	Mechtildis, knježna	5	18	6	46		5	27
11	Srjeda	Leo wulki, bamž	5	16	6	48		kh.	p.
12	Schtwórtk	Julius, bamž	5	13	6	50		7	53
13	Pjatk	† Hermenegild, kral, m.	5	11	6	52		8	57
14	Sobota	Tiburcius, martraŕ	5	9	6	53		10	0
	2. njedźela po jutrach (Miserikordias). Scź.: Jězus pschiruna so z dobrym pastyrjom. Jan. 10, 11—16.								
15	Njedźela	Basilissa a Anastasija	5	7	6	54		11	1
16	Póndźela	Akacius, biskop	5	5	6	56		11	59
17	Wutora	Anicet, biskop	5	3	6	58		kh.	d.
18	Srjeda	Baldin, biskop	5	1	6	59		12	52
19	Schtwórtk	Timon; Leo IX., bž. ☽	4	59	7	1		1	40
20	Pjatk	† Theotim, martraŕ	4	57	7	3		2	21
21	Sobota	Anselm, biskop, wucž.	4	55	7	4		2	56
	3. njedźela po jutrach (Jubilate). Scź.: Jězus rycži wo swojim wotendźenju. Jan. 16, 16—22.								
22	Njedźela	Soter a Kajus, mm.	4	53	7	5		3	28
23	Póndźela	Jurij, m.; Adalbert	4	51	7	7		3	55
24	Wutora	Fidelis Sigmar., m.	4	49	7	9		4	21
25	Srjeda	Mark, scźenik	4	47	7	10		4	47
26	Schtwórtk	Klet. a Marcell., m. ☺	4	45	7	12		skh.	p.
27	Pjatk	† Anastasius, bamž	4	43	7	14		8	56
28	Sobota	Pawoł wot kschiża, w.	4	41	7	16		10	16
	4. njedźela po jutrach (Kantate). Scź.: Jězus lubi Ducha swjatoho. Jan. 16, 5—14.								
29	Njedźela	Pětr, martraŕ	4	39	7	17		11	27
30	Póndźela	Katyrna Senenska	4	37	7	19		skh.	d.

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Dawk za wopaleńsku pokladnicu. — 4. Narodny dźeń J. Mił. biskopa Franca (1811). — 9. Dowolenjo kwasnych wjeselow. — 23. Narodny dźeń J. Maj. krala Alberta (1828). — 30. Prěni termin dokhodnoho dawka.

I. Cyrkwinska protyka.

1. Vidi aquam. Dospołny wotpusk. Procesiony „kschižerjow" w Khrósczicach, Kulowje, Kalbicach, Njebjelczicach, Wotrowje a Radworju.
2. Pschikazany swjaty dźeń.
3. Swjaty dźeń. Procesiony do Rózanta du.
22. Swjedźeń zakitarstwa s. Józefa.
23. Cyrkwinski swjaty dźeń.
25. Cyrkwinski swjaty dźeń. Próstny wobkhad.

II. Hermanki.

3. Dźěže.† Schěrachow.†
4. Njeswaczidło.* Parcow.*
6. Ruland.*
9. Wósporк.* Kinspórk.* Póckowy. Lipsk (hacž do 5. meje).
11. Radeberg.* Stolpin.*
12. Kamjeńc.* Radeberg.
17. Krakow.†
23. Rakecy. Kulow.*
25. Radeburg.*
26. Radeburg.
30. Wojerecy. Biskopicy. Radměricy.†

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

☾ Poslední běrtlk 3. apryla pschipołdnju 1 h. 31 m. z deschczikom pschepaduje tež sněh.

● Młody měsačk 11. apryla dopołdnja 9 h. 57 min. Wjedro pschemenja so kóždu hodźinu, a tola wostanje pschecy jenajke, kaž ma apryl swoje waschnjo.

☽ Prěni běrtlk 19. apryla pschipołdnju 12 h. 42 min. wobradźi wjele deschczika.

☺ Połny měsačk 26. apryla rano 7 hodź. 12 min. Hrozne njelubozne wjedro doczinja hischcze wětsiki.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. **Meja,**
rózownik, ma 31 dnow.

			Słónczka				Měsačka			
			sſkhadź.		khow.		Mjebj. znamjo	sſkh. a kh.	
			h.	m.	h.	m.		h.	m.
1	Wutora	**Filip a Jakub,** jap.	4	35	7	21	♐	12	27
2	Srjeda	Athanasij, biſk., wucž.	4	33	7	22	♑	1	16
3	Schtwórtk	**Namak. ſ. kſchiža** ☾	4	32	7	23	♑	1	55
4	Pjatk	† Monika; Florian	4	30	7	25	♒	2	26
5	Sobota	Pius V., bamž	4	28	7	26	♒	2	51

5. njedźela po jutrach (Rogate). Scź.: Jězus napomina k modlenju. Jan. 16, 23—30.

6	Njedźela	Jan pſch. łacź. wrotami	4	26	7	28	♓	3	13
7	Póndźela	Stanisław, biſk., martr.	4	24	7	30	♓	3	33
8	Wutora	Zjewjenjo ſ. Michała	4	22	7	31	♓	3	54
9	Srjeda	Hrehoŕ z Nazianz	4	21	7	33	♈	4	13
10	Schtwórtk	**Bože spěćo**	4	19	7	35	♈	4	34
11	Pjatk	† Mamert, biſkop ◍	4	17	7	36	♈	kh.	p.
12	Sobota	Nerej; Pankrac, m.	4	16	7	37	♉	8	55

6. njedźela po jutrach (Exaudi). Scź.: Jězus ryczi wo Swjatym Duchu, tróſchtarju. Jan. 15, 26—16, 4.

13	Njedźela	Servac, martraŕ	4	15	7	38	♉	9	55
14	Póndźela	Bonifac, martraŕ	4	13	7	40	♉	10	50
15	Wutora	Jſidor, rólnik; Sofija	4	12	7	41	♊	11	39
16	Srjeda	Jan Nepom., m.	4	10	7	43	♊	kh.	d.
17	Schtwórtk	Paſchal Baylon, w.	4	9	7	45	♋	12	22
18	Pjatk	† Venancij, martraŕ ☽	4	7	7	46	♋	12	59
19	Sobota	* Pětr Celeſtin, bamž	4	5	7	48	♋	1	30

Swjatki. Scź.: Schtóž Boha lubuje, joho kaznje dopjelnja. Jan. 14, 23—31.

20	Njedźela	**Swjatkownička**	4	3	7	49	♋	1	57
21	Póndźela	**Swjatk. póndźela**	4	2	7	50	♌	2	23
22	Wutora	**Swjatkow. wutora**	4	1	7	52	♌	2	47
23	Srjeda	†* Deſiderij; Gotthard	4	0	7	53	♌	3	13
24	Schtwórtk	S. Marija pomoc. kſch.	3	59	7	54	♎	3	41
25	Pjatk	†*Hreh. VII.; Hórb. ☺	3	58	7	55	♎	ſkh.	p.
26	Sobota	* Filip Neri, wuzn.	3	57	7	56	♏	9	6

1. njedźela po swjatkach. Scź.: Jězus wupósćele japoſchtołow. Mat. 28, 18—20.

27	Njedźela	**Najswjeć. Trojica**	3	56	7	58	♐	10	13
28	Póndźela	Hawſchtyn Kanterberſ.	3	55	7	59	♐	11	8
29	Wutora	Theodoſija, martraŕka	3	54	8	0	♐	11	53
30	Srjeda	Ferdinand III., kral	3	53	8	1	♑	ſkh.	d.
31	Schtwórtk	**Bože ćěło**	3	52	8	3	♑	12	28

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Walpora.

I. Cyrkwinska protyka.

1. Swjaty dźeń z předowanjom. Rano w 6 h. wotkhad procesſiona z Khróśćic do Filipsdorfa; w 5 hodź. Boża mſcha. — W ſerbſkej cyrkwi w Budyſchinje titularny ſwjedźeń Pobožneje Jednoty k cześći ſwjateje Marije, Maczerje dobreje rady a wotpuſk.
3. Swjaty dźeń.
7., 8. a 9. Wobkhady kſchižownoho tydźenja.
10. Pſchikazany ſwjaty dźeń. Po ſcźenju zdalenjo horjeſtacźa, jutrowneje ſwěcy a zaweſchenoho kſchiža.
13. W Drježdźanach w dwórſkej cyrkwi dopołdnja $^1/_2$9 hodź. ſerbſke kemſche z předowanjom.
18. Rano $^1/_2$6 h. wotkhad procesſiona z Wotrowa do Krupki, w 5 hodź. Boża mſcha.
19. Sobota pſched ſwjatkami. Vigilny (wołożeny) póſt. Wobnowjenjo dupy.
21. Pſchikazany ſwjaty dźeń.
22. Swjaty dźeń. Procesſiony do Rózanta du.
23., 25. a 26. Póſt ſuchich dnow abo kwatember; 23. a 25. połny póſt (jenokróćne naſyćenjo a zdźerżenjo mjaſnych jědźow), 26. wołożeny póſt.
26. Pſchipołdnju kónc jutrowneje ſpowjedźe.
27. Zaſy Asperges me.
31. Pſchikazany ſwjaty dźeń ze ſwjećenjom pſchez 8 dnow. Swjedźeńſki wobkhad z Božim Cźełom k ſchtyrjom wołtaŕkam.

II. Hermanki.

1. Bart.† Ruland.* Radměrichy. — 2. Njeſwaczidło.* Ruland. Połcźnica.* Nowe Měſto. — 7. Kamjeńc.† Lubij.† — 8. Rukow wołmowy hermank. — 9. Cźerwjena Woda.† Rukow.* Nowe Měſto.* — 11. Rukow. — 12. Wikow.* Eiſenberg.† — 14. Wójſpork.* Kinſpórk.* Biſkopicy.* Wikow. — 15. Kinſpórk. — 16. Wětenca.† Radeburg.* — 19. Wojerecy wołmowy hermank. — 22. Kulow.† Zybalń.† Wołbramecy.† — 28. Miſchno.

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

☾ Poſledni běrtlk 3. meje w noch 12 hodź. 37 m. pſchinjeſe nam rjany naletny cźas.

◍ Młody měſacźk 11. meje rano 2 hodź. 13 min. Rjane wjedro pak nima dołhoho wobſtacźa, ale pſcheměni ſo bórzy zaſy do zymy a deſchcźa.

☽ Prěni běrtlk 18. meje w noch 11 hodź. 55 min. Za druhu połojcu meje kiwa z nowa rjane a miłe nalěcźo.

☺ Połny měſacźk 25. meje pſchipołdnju 2 h. 30 min. Kónc meje dopomina zaſy na apryl.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. Junij,
smažnik, ma 30 dnow.

		Słónczka				Měsaczka		
		skhadź.		khow.		Mjezj.	skh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.		h.	m.
1	Pjatk	† Juwenc; Pamfil ☾	3	52	8	4	12	57
2	Sobota	Marcellin, martraŕ	3	51	8	5	1	20

2. njedźela po swjatkach. Scź.: Pschirunanjo wo wulkej wjeczeri. Luk. 14, 16—24.

3	Njedźela	Paula, knjž., martr.	3	50	8	6	1	41
4	Póndźela	Franc Karracciola, w.	3	49	8	7	2	1
5	Wutora	Bonifacij, bisk., martr.	3	49	8	7	2	20
6	Srjeda	Norbert, biskop	3	49	8	8	2	40
7	Schtwórtk	Dokhow. Bož. Cźěła	3	48	8	9	3	2
8	Pjatk	† Najs. Wutr. Jězus.	3	48	8	10	3	29
9	Sobota	Priam. a Felic., m. ●	3	48	8	11	kh.	p.

3. njedźela po swjatkach. Scź.: Pschirunanjo wo zhubjenej wowcy. Luk. 15, 1—10.

10	Njedźela	Marhata, kralowna	3	47	8	11	8	46
11	Póndźela	Barnabas, japoschtoł	3	47	8	12	9	38
12	Wutora	Jan wot s. Fakunda, w.	3	47	8	13	10	24
13	Srjeda	Anton z Padua, w.	3	46	8	13	11	1
14	Schtwórtk	Basilij wulki, b., wcž.	3	46	8	14	11	34
15	Pjatk	† Vitus, martraŕ	3	46	8	14	kh.	d.
16	Sobota	Benno, biskop	3	46	8	15	12	2

4. njedźela po swjatkach. Scź.: Bohaty popad rybow. Luk. 5, 1—11.

17	Njedźela	Montan, wojak, m. ☽	3	46	8	15	12	27
18	Póndźela	Mark a Marcellin, m.	3	46	8	16	12	52
19	Wutora	Juliana wot Falk.	3	46	8	16	1	16
20	Srjeda	Silverius, bamž, m.	3	46	8	16	1	41
21	Schtwórtk	Aloisius z Gonzaga	3	46	8	17	2	10
22	Pjatk	† Erasmus; 10000 w.	3	46	8	17	2	44
23	Sobota	Ediltruda, knježna ☺	3	46	8	17	skh.	p.

5. njedźela po swjatkach. Scź.: Sprawnosćź farizejow. Mat. 5, 20—24.

24	Njedźela	**Nar. s. Jana kschcź.**	3	46	8	17	8	55
25	Póndźela	Wilhelm, abt	3	47	8	17	9	46
26	Wutora	Jan a Pawoł, mm.	3	47	8	17	10	26
27	Srjeda	Ladisław, kral	3	48	8	17	10	58
28	Schtwórtk	* Leo II., bamž	3	48	8	17	11	23
29	Pjatk	**Pětr a Pawoł**, jap.	3	49	8	17	11	46
30	Sobota	Wopomnj. s. Pawoła	3	49	8	16	skh.	d.

IV. Spomnjenja hódne dny.

21. Rano w 1 hodź. započatk lěcźa. Najdlějschi dźeń z najkrótschej nocu.
27. Sydom spancow.
30. Druhi termin krajneje renty.

I. Cyrkwinska protyka.

7. Cyrkwinski swjaty dźeń. Popołdnju wobkhad z Božim Cźělom. — Tež cyrkwinski swjaty dźeń s. Benna, patrona diöcezy a serbskoho kraja.
8. Cyrkwinski swjaty dźeń.
24. Swjaty dźeń.
28. Vigilny (wołóženy) póst.
29. Pschikazany swjaty dźeń. Dospołny wotpusk dla kscheścźanskeje wuczby.

II. Hermanki.

4. Wulki Hajn* a desk. hermank. Zhorjelc.†
5. Wulki Hajn. Zhorjelc.
6. Njeswačźidło.*
7. Ortrand.*
8. Ruland.* Ortrand. Zhorjelc hornczeŕski hermank.
11. Rychwald.† Lubań.†
12. Lubań.
18. Hucźina.† Mužakow.† Halschtrow.*
20. Radeberg.* Parcow.*
22. Wojerecy.*
23. Wjeleczin.†
25. Rychbach.† Drježdźany.
26. Bart.* Rychbach.
28. Kamjenc.*

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

☾ Posledni běrtlk 1. junija pschipołdnju 1 hodź. 42 min. deschcźuje wjele.

● Młody měsačk 9. jun. popołdnju 5 hodź. 24 min. so cyle zaŝy wuwjedri.

☽ Prěni běrtlk 17. junija rano 7 h. 39 m. Chce nas hrozny, mokry a wětšikowy cźas domapytacź.

☺ Połny měsačk 23. junija wječor 9 hodź. 57 min. Zda so, zo mamy so rjanoho cźasa nadźijecź, khiba dyrbjał runje na połny měsačk wětšik so wot krótkoho wječora wobrocźicź a nam z Pilatusowoho jězora něschto mokre pschihnacź.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. **Julij,**

prażnik, ma 31 dnow.

		Słónczka				Měsačka			
		ſkhadź.		khow.		Wobr. znamjo	ſkh. a kh.		
		h.	m.	h.	m.		h.	m.

6. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus nasyći ze 7 khlěbami 4000 muži. Mark. 8, 1—9.

1	Njedźela	Drohot. krewje Jěz. ☾	3	51	8	16		12	6
2	Pónd̀źela	**Domapyt. ſ. Marije**	3	51	8	15		12	26
3	Wutora	Anatolij, biſkop	3	52	8	15		12	46
4	Srjeda	Prokop, abt; Berta	3	53	8	14		1	7
5	Schtwórtk	Cyrill a Method., w.	3	54	8	14		1	31
6	Pjatk	† Dominika, knjž., m.	3	55	8	13		1	59
7	Sobota	Pulcherija, knježna	3	56	8	13		2	33

7. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Profetojo we wowcźich draſtach. Mat. 7, 15—21.

8	Njedźela	Khilian; Hilžbjeta	3	57	8	12		3	15
9	Pónd̀źela	Veronika w Jul., k.	3	57	8	12		kh.	p.
10	Wutora	Rufina a 7 br.; Felic.	3	58	8	12		9	3
11	Srjeda	Brikcius, biſk., martr.	3	59	8	11		9	38
12	Schtwórtk	Jan Gualbert, abt	4	0	8	10		10	7
13	Pjatk	† Anaklet, bamž, m.	4	1	8	9		10	34
14	Sobota	Bonaventura, b., wcź.	4	2	8	8		10	57

8. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Njeſprawny nuknicař. Luk. 16, 1—9.

15	Njedźela	Hendrich II., kral	4	3	8	7		11	20
16	Pónd̀źela	S. Marija n. Karm. ☽	4	5	8	6		11	45
17	Wutora	Alexij, wuznawař	4	6	8	5		kh.	d.
18	Srjeda	Kamill z Lellis, w.	4	7	8	4		12	11
19	Schtwórtk	Vincenc z Paula, w.	4	8	8	2		12	43
20	Pjatk	† Marhata, knjž., m.	4	9	8	1		1	21
21	Sobota	Praxedes, knježna	4	10	8	0		2	7

9. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus płaka na Jeruzalem. Luk. 19, 41—47.

22	Njedźela	**Marija Madlena**	4	12	7	59		3	4
23	Pónd̀źela	Apollinar, b.; Lib.	4	13	7	58		ſkh.	p.
24	Wutora	Khryſtina, knjž., martr.	4	15	7	57		8	55
25	Srjeda	**Jakub** ſtarſchi, jap.	4	16	7	55		9	25
26	Schtwórtk	Hana, macź. ſ. Mar.	4	18	7	54		9	49
27	Pjatk	† Pantaleon, lěkař, m.	4	19	7	52		10	10
28	Sobota	Nazar; Viktor; Innoc.	4	21	7	51		10	30

10. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Farizej a cłonik dźěſchtaj do templa. Luk. 18, 9—14.

29	Njedźela	Martha, knježna	4	22	7	49		10	50
30	Pónd̀źela	Abdon a Sennen, m. ☾	4	24	7	48		11	11
31	Wutora	Ignac z Lojola, w.	4	25	7	46		11	34

IV. Spomnjenja hódne dny.

22. Zapoczatk pſyczich dnow.
28. Wuzwolny dźeń budyſchkoho tachanta Franca. (1875.)

I. Cyrkwinska protyka.

2. Swjaty dźeń. Procesiony do Rózanta du.
5. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
13. Po ſtarej Miſchnjanſkej protycy Marhaty.
16. (17.) Swjedźeń ſkapulira.
20. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
22. Swjaty dźeń. Kermuſcha w Schpitalu.
25. Swjaty dźeń.
26. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
30. Rano 1/2 6 hodź. wotkhad procesiona z Khróſczic k ſwjatej Hanje, do Filipsdorfa a Rumborka. W 5 hodź. Boża mſcha.
31. Rano 1/2 6 hodź. wotkhad procesiona z Budyſchina do Rumborka.

II. Hermanki.

2. Huſka. Dubc.†
4. Njeſwacźidło.*
6. Ruland.*
9. Dźěže.† Biſkopicy.*
14. Rukow.*
16. Lubij.* Rukow. Połcźnica.*
17. Połcźnica.
18. Radeburg.*
23. Wósport.*
24. Krakow.*
26. Kamjeńc.*
30. Nowy Gersdorf.

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

☾ Poſledni běrtlk 1. julija rano 4 hodź. 42 min. pokazuje na mokrotu.

○ Młody měſacźk 9. julija rano 7 hodź. 6 min. chce hiſchcże wjacy deſchcźika a też wětſika póſkacź.

☽ Prěni běrtlk 16. julija pſchipołdnju 1 h. 2 m. Pancanjo traje dale.

◑ Połny měſacźk 23. julija rano 6 hodź. 35 min. Z połnym měſacźkom pſchicźěrja wětſiki zaſy z nowa deſchcże.

☾ Poſledni běrtlk 30. julija wjecźor 9 h. 19 m. Nětk traſch hakle ſo wujaſni.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. August, žnjeńc, ma 31 dnow.

		Słónczka				Měsačka			
		skhadź.		khow.		Njebj. znamjo	skh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.		h.	m.
1	Srjeda	Pětr w rjeczazach	4	26	7	45	12	0
2	Schtwórtk	Alfons z Liguori, wcž.	4	27	7	44	skh. d.	
3	Pjatk	† Namak. ſ. Scheźěp.	4	29	7	42	12	32
4	Sobota	Dominik, wuznawař	4	30	7	40	1	11

11. njedźela po swjatkach. Scź.: Jězus wuhoji hłuchoněmoho. Mark. 7, 31—37.

5	Njedźela	S. Marija na sněhach	4	32	7	38	1	58
6	Póndźela	Pschekrasn. Khrystuſ.	4	34	7	36	2	55
7	Wutora	Natuſch, biskop	4	35	7	35	kh. p.	
8	Srjeda	Cyriakus; Largus, m.	4	37	7	33	8	10
9	Schtwórtk	Khětan, wuznawař	4	38	7	31	8	37
10	Pjatk	† **Lawrjenc**, martr.	4	40	7	29	9	2
11	Sobota	Suſanna; Filumena	4	41	7	28	9	26

12. njedźela po swjatkach. Scź.: Milosćiwy Samaritan. Luk. 10, 23—37.

12	Njedźela	Klara, knježna	4	42	7	26	9	50
13	Póndźela	Hipolyt; J. Berchm.	4	44	7	24	10	16
14	Wutora	* Eusebius, měschnik	4	46	7	22	10	44
15	Srjeda	**Donjeb. wz. s. Mar.**	4	47	7	20	11	19
16	Schtwórtk	Hyacinth, měschnik	4	49	7	18	kh. d.	
17	Pjatk	† Joachim, nan ſ. Mar.	4	51	7	16	12	1
18	Sobota	Agapit; Helena, k.	4	52	7	14	12	53

13. njedźela po swjatkach. Scź.: Jězus wustrowi 10 wusadnych. Luk. 17, 11—19.

19	Njedźela	Ludwik, biskop	4	53	7	12	1	54
20	Póndźela	Bernard, wucžeŕ	4	55	7	10	3	2
21	Wutora	J. Franc. w Chant.	4	56	7	8	skh. p.	
22	Srjeda	Timothej, martraŕ	4	58	7	6	7	50
23	Schtwórtk	Filip. Benicij. wuzn.	5	0	7	4	8	13
24	Pjatk	† Bartrom, japoschtoł	5	2	7	2	8	33
25	Sobota	Ludwik, kral	5	3	6	59	8	53

14. njedźela po swjatkach. Scź.: Nichtó njemóże dwěmaj knjezomaj słužicź. Mat. 6, 24—33.

26	Njedźela	Sebald, wuznawař	5	5	6	58	9	14
27	Póndźela	Józef Kalasancski, w.	5	6	6	55	9	36
28	Wutora	Hawschtyn, bisk., wcž.	5	8	6	53	10	0
29	Srjeda	Jan kschczenik sczaty	5	9	6	51	10	29
30	Schtwórtk	Roza Limanska, knjž.	5	11	6	49	11	4
31	Pjatk	† Rajmund Nonnat, w.	5	12	6	47	11	46

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Druhi termin kralowskich dawkow.
22. Kónc pschczich dnow.

I. Cyrkwinska protyka.

2. W klóschtrje Marijnej Hwězdźe a w Rumborku dospołny wotpuſk „Porciunkula".
7. Cyrkwinski swjaty dźeń.
10. Swjaty dźeń.
14. Vigilny póſt. Rano w 7 hodź. wotkhad procesiona z Khrósczic do Wölmsdorfa. W 5 hodź. Boża mscha.
15. Pschikazany swjaty dźeń. Do Božeje mschě swjeczenjo zelow.
19. W Radworju dospołny wotpuſk a kermuschka. W Brunowje dospołny wotpuſk.
20. W klóschtrje Mar. Hwězdźe dospołny wotpuſk.
24. Swjaty dźeń. W Njebjelczicach dospołny wotpuſk bratſtwa ſ. Boscźana.
25. W Budyschinje w tachantſkej cyrkwi lětne wopomnjeczo za tachanta Kardonu.

II. Hermanki.

1. Njeſwaczidło.* Wětenca.†
3. Eisenberg.†
4. Budyschin.† Wikow.*
6. Kulow.†
9. Kamjenc.*
13. Kinſpórk.*
14. Bart.* Laz.†
15. Czerwjena Woda.†
18. Ruland.*
20. Polczinica.* Ruland. Zhorjelc.†
21. Zhorjelc.
22. Radeberg.*
24. Halschtrow.†
25. Ortrand.*
27. Wóſpork.† Wojerecy.* Miſchno. Lubań.†
28. Lubań.
29. Nowe Město.*

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Młody měsačk 7. augusta wjeczor 7 h. 11 m. Jeli budźe tón dźeń wětſik z połnocy abo z wjeczora ducź, budźe w pschichodnych dnach rjenje, hewak pak deſchczikowe.

Prěni běrtlk 14. aug. popołdnju 5 hodź. 34 min. pokazuje na krasne wjedro.

Połny měsačk 21. aug. pop. 5 hodź. 10 min. Tehdom budźe wulka horcota.

Posledni běrtlk 29. augusta popołdnju 3 hodź. 8 min. Wjedro so hnſto měnja.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. **September,**
požnjeńc, ma 30 dnow.

		Słónčka				Měsačka		
		ſkhadź.		khow.		Njebj.	ſkh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.	znamjo	h.	m.
1 Sobota	Egidij, abt	5	14	6	45		ſkh. d.	
15. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus zbudźi mkodźenca we Naimje wot morwych. Luk. 7, 11—16.								
2 Njedźela	S. jandź. pěſtonojo	5	15	6	42		12	38
3 Pónd̆źela	Serapija, knjž., martr.	5	17	6	40		1	37
4 Wutora	Rozalija Palermſka	5	19	6	38		2	44
5 Srjeda	Lawrjenc Juſtinian	5	20	6	35		3	58
6 Schtwórtk	Albin, biſkop	5	22	6	33		kh. p.	
7 Pjatk	† Regina, knježna	5	24	6	31		7	29
8 Sobota	**Narod s. Marije**	5	25	6	29		7	53
16. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus wuſtrowi wodukawoho. Luk. 14, 1—11.								
9 Njedźela	Mjeno ſ. Marije	5	26	6	27		8	18
10 Pónd̆źela	Mikławſch Tolentinſki	5	28	6	25		8	47
11 Wutora	Protus a Hyacinth, m.	5	30	6	22		9	20
12 Srjeda	Guido, wuznawař	5	31	6	20		10	0
13 Schtwórtk	Matern, biſkop	5	33	6	18		10	48
14 Pjatk	† Powyſch. ſ. kſchiža	5	35	6	15		11	45
15 Sobota	Nikodemus, martrař	5	36	6	13		kh. d.	
17. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Kotra je najwjetſcha kaznja w zakonju? Mat. 22, 34—46.								
16 Njedźela	7 boloſczow ſ. Mar.	5	38	6	10		12	50
17 Pónd̆źela	Zacź. bluzn. ſ. Franc.	5	39	6	8		2	0
18 Wutora	Domaſch Villanowſki	5	40	6	7		3	11
19 Srjeda	†* Januarij, biſk., m.	5	42	6	4		4	22
20 Schtwórtk	Euſtachij, martrař	5	44	6	2		ſkh. p.	
21 Pjatk	†* **Matej,** japoſchtoł	5	45	6	0		6	57
22 Sobota	* Mauric, martrař	5	47	5	57		7	17
18. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus wuſtrowi wicźniwoho. Mat. 9, 1—8.								
23 Njedźela	Linus; Thekla, knjž.	5	48	5	55		7	38
24 Pónd̆źela	S. Mar. wo wuk. jat.	5	50	5	53		8	1
25 Wutora	Viktor, martrař	5	52	5	50		8	28
26 Srjeda	Cyprian; Juſtina	5	53	5	48		9	0
27 Schtwórtk	Kosmas a Damian	5	55	5	45		9	39
28 Pjatk	† Wjacſław, w., m.	5	57	5	43		10	25
29 Sobota	**Michał,** arcjandźel	5	58	5	41		11	20
19. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Kral wuhotowa kwaſnu hoſcźinu. Mat. 22, 1—14.								
30 Njedźela	Hieronym, měſchn. w.	5	59	5	40		ſkh. d.	

IV. Spomnjenja hódne dny.

22. Popołdnju w 4 hodź. zapoczatk nazymy. Dźeń a nóc ſo runataj.
30. Druhi termin dokhodnoho dawka. Tſeczi termin krajneje renty.

I. Cyrkwinska protyka.

2. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
5. Rano w 1/2 6 wotkhad procesiona z klóſchtra Mar. Hwězdy do Krupki. W 5 hodź. Boża mſcha.
8. Pſchikazany ſwjaty dźeń. Procesiony do Rózanta du.
9. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń. Titularny ſwjedźeń ſerbſkeje cyrkwje w Budyſchinje. W Budyſchinje w tachantſkej cyrkwi letne wopomnjeczo za biſkopa Loka.
14. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
16. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
19. a 21. Póſt ſuchich dnow abo quatember (polny póſt).
21. Swjaty dźeń.
22. Wołożeny póſt.
23. W Drezdźanach w dwórſkej cyrkwi dopołdnja 1/2 9 hodź. ſerbſke kemſche z předowanjom.
29. Swjaty dźeń.

II. Hermanki.

1. Kinſpórk.* Rukow.*
3. Rukow. Wulki Hajn* a deſk. wiki. Žitawa.*
4. Wulki Hajn.
5. Njeſwaczidło.*
7. Ruland.*
8. Wokbramecy.†
10. Dźěže.† Biſkopicy.*
12. Parcow.* Stolpin.* Radeburg.* Drjezdźany (N. m.).*
13. Mužakow.† Radeburg.
15. Ortrand.* Miſchno.*
17. Kamjeńc.† Rychbach.† Woſtrowc. Lipſk (hacź do 13. oktobra).
18. Rychbach.
19. Radeberg.*
21. Bart.†
24. Wojerecy.† Biſkopicy. Nowoſalc.
26. Połcźnica.*
27. Połcźnica.
29. Wjelecźin.†

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Młody měsacźk 6. septembra rano 5 hodź. 46 min. Chce mokro bycź.

Prěni běrtlk 12. sept. w nocy 10 hodź. 49 min. So zaſy wujaſni a cyle wuwjedri.

Polny měsacźk 20. sept. rano 6 hodź. 14 min. Mokre wětry dopominaja na ſo bliżacy nazymny cźas.

Poſledni běrtlk 28. sept. dopołdnja 9 h. 20 m. Zda ſo njewobſtajne bycź chcycź.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. Oktober,

winowc, ma 31 dnow.

			Słónczka				Měsaczka			
			ſkhadź.		khow.		Wschod.		ſkh. a kh.	
			h.	m.	h.	m.	znamjo		h.	m.
1	Póndźela	Remigius, biſkop	6	1	5	37			12	24
2	Wutora	Otho, biſkop; Gerinus	6	3	5	35			1	34
3	Srjeda	Józef Kupertinſki, w.	6	4	5	33			2	48
4	Schtwórtk	Franc z Aſſiſi, w.	6	6	5	30			4	8
5	Pjatk	† Placid, martraŕ	6	8	5	28			kh.	p.
6	Sobota	Bruno, wuznawaŕ	6	10	5	25			6	19
		20. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus wuſtrowi kralowſkoho ſyna. Jan. 4, 46—53.								
7	Njedźela	Rózarij ſ. Marije	6	11	5	23			6	46
8	Póndźela	Brigitta, wudowa	6	13	5	21			7	18
9	Wutora	Dionys, b., m.; Ruſtik	6	14	5	19			7	56
10	Srjeda	Franc Borgias, w.	6	15	5	17			8	42
11	Schtwórtk	Gereon, martraŕ	6	17	5	15			9	38
12	Pjatk	† Maximilian, b.	6	19	5	13			10	42
13	Sobota	Eduard, kral	6	21	5	10			11	50
		21. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Njeſmilny wotroczk. Mat. 18, 23—35.								
14	Njedźela	Kalliſt, bamž	6	23	5	8			kh.	d.
15	Póndźela	Thereſija, knjeżna	6	24	5	6			1	0
16	Wutora	Hawoł, abt	6	26	5	4			2	11
17	Srjeda	Jadwiga, wudowa	6	28	5	2			3	21
18	Schtwórtk	Lukaſch, ſcźenik	6	29	5	0			4	28
19	Pjatk	† Pětr z Alkant., w.	6	31	4	58			ſkh.	p.
20	Sobota	Jan z Kant.; Wend.	6	32	4	56			5	41
		22. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Daňſki pjenjez. Mat. 22, 15—21.								
21	Njedźela	Wórſcha, knjž., m.	6	34	4	54			6	4
22	Póndźela	Sever; Kordula	6	36	4	52			6	29
23	Wutora	Severin; J. Kapiſt.	6	38	4	50			6	59
24	Srjeda	Rafael, arcjandźel	6	40	4	48			7	35
25	Schtwórtk	Khryſanth; M. Alak.	6	41	4	46			8	17
26	Pjatk	† Evariſt, bamž	6	43	4	44			9	8
27	Sobota	Florenc, martraŕ	6	45	4	42			10	6
		23. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus zbudźi Jairowu dźowku. Mat. 9, 18—26.								
28	Njedźela	**Syman a Judas**	6	46	4	41			11	12
29	Póndźela	Euſebija, knjeżna	6	48	4	39			ſkh.	d.
30	Wutora	Theodorit, měſchnik	6	50	4	37			12	23
31	Srjeda	* Wolfgang, biſkop	6	51	4	35			1	39

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Dawk za wopalenſku pokladnicu.
4. Mjeniny Joho Miloſcźe biſkopa Franca.
29. Naſtupny dźeń na trón Joho Majeſtoſcźe krala Alberta (1873).

I. Cyrkwinska protyka.

7. W Radworju ſwjedźeń poſwjeczenja cyrkwje a kermuſcha. — Prěni wotpuſt w Kulowje.
4. Swjedźeń Kulowſkeje wosady.
14. W Kulowje ſwjedźeń poſwjeczenja cyrkwje, kermuſcha a druhi wotpuſt.
21. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń. We Wotrowje a w klóſchtrje Marijnej Hwězdźe kermuſcha.
28. Swjaty dźeń. W Khróſcźicach ſwjedźeń poſwjeczenja cyrkwje a kermuſcha.
31. Vigilny (wolóženy) póſt.

II. Hermanki.

1. Rakecy. Huczina.† Dubc.† Schěrachow.†
3. Njeſwaczidło* a lenowy hermank.
4. Krakow.†
8. Lubij.† Kulow.† Cybalń.†
14. Njeſwaczidło deſkowy, kuczwowy a ſmolowy hermank.
15. Kinſpórk* Biſkopicy.*
16. Kinſpórk.
17. Czerwjena Woda.† Wětenca.† Nowe Měſto.*
18. Kamjenc.* Wikow.*
19. Wikow.
22. Wóſpork.* Halſchtrow.* Radměricy.† Drježdźany.
23. Radměricy.
24. Nowe Měſto. Radeberg.*
25. Ortrand.* Radeberg.
26. Ortrand.
27. Ruland.*
29. Rychwald.† Ruland. Bjarnaczicy.†
30. Wulki Hajn* a deſkowy hermank.

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Młody měſacźk 5. oktobra popołdnju 3 hodź. 24 min. Woſtanje dale njewobſtajnje.

Prěni běrtlk 12. oktobra rano 6 hodź. 19 min. nima khiba wětra a deſchcźa.

Połny měſacźk 19. oktobra wjecźor 9 h. 58 m. najſkerje wjele khmańſchi njebudźe.

Poſledni běrtlk 28. okt. w nocy 2 hodź. 45 m. Zaſtupi mokre a zymne wjedro.

V. Domjace přispomnjenja.

1888. November,

nazymnik, ma 30 dnow.

		Słónczka				Měsačka		
		ſkhadź.		khow.		Njebj. znamjo	ſkh. a kh.	
		h.	m.	h.	m.		h.	m.
1	Schtwórtk	**Wšitcy Swjeći**	6	53	4	33	2	57
2	Pjatk	† Wſch. khud. duſch.	6	55	4	31	4	19
3	Sobota	Hubert, biſkop	6	57	4	29	5	42

24. njedźela po ſwjatkach Scź.: Jězus ſtaji wichor na morju. Mat. 8, 23—27.

4	Njedźela	Karl Boromejſki, w.	6	58	4	28	kh.	p.
5	Póndźela	Zacharias a Hilžbjeta	7	0	4	26	5	47
6	Wutora	Leonard, abt	7	2	4	25	6	32
7	Srjeda	Amarant; Wilibrord	7	3	4	23	7	26
8	Schtwórtk	4 krón. martrarjo	7	5	4	21	8	29
9	Pjatk	† Theodor, martraŕ	7	7	4	20	9	38
10	Sobota	Handrij Avellin, w.	7	9	4	18	10	50

25. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Pjanka mjez pſchenicu. Mat. 13, 24—30.

11	Njedźela	Měrczin, biſkop	7	11	4	16	kh.	d.
12	Póndźela	Měrczin, bamž	7	12	4	15	12	2
13	Wutora	Stan. Koſtka; Didak	7	14	4	13	1	11
14	Srjeda	Livin, m.; Joſafat	7	15	4	12	2	20
15	Schtwórtk	Herta, knjž.; Leopold	7	17	4	11	3	27
16	Pjatk	† Othmar; Edmunda	7	19	4	10	4	32
17	Sobota	Hrehoŕ Dźiwyczinjeŕ	7	20	4	9	5	38

26. njedźela po ſwjatkach. Scź.: Wo žonopowym zornu. Mat. 13, 31—35.

18	Njedźela	Otto, abt; Eugen	7	22	4	7	ſkh.	p.
19	Póndźela	Hilžbjeta, wudowa	7	24	4	6	5	1
20	Wutora	Felix z Valois, w.	7	26	4	5	5	34
21	Srjeda	Woprowanjo ſ. Marije	7	27	4	4	6	13
22	Schtwórtk	Cecilija, knjž., martr.	7	29	4	2	7	1
23	Pjatk	† Klimant, bž.; Felicit.	7	31	4	1	7	57
24	Sobota	Jan wot kſchiža, w.	7	32	4	0	8	59

27. a poſledńja njedźela po ſwjatkach. Scź.: Jězus wěſchczi zapuſczenjo Jeruzalema. Mat. 24, 15—35.

25	Njedźela	Khatyrna, knjž., m.	7	34	3	59	10	7
26	Póndźela	Pětr Alex.; Konrad	7	35	3	59	11	17
27	Wutora	Nikaſius, biſk., m.	7	36	3	58	ſkh.	d.
28	Srjeda	Kreſcenc, martraŕ	7	38	3	57	12	32
29	Schtwórtk	Saturnin, biſk., m.	7	40	3	57	1	49
30	Pjatk	† **Handrij**, jap.	7	41	3	56	3	9

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Młody měsačk 4. nov. w nocy 12 hodź. 52 min. Wulke deſchcże hroža.
Prěni běrtlk 10. nov. popołdnju 5 h. 4 m. pſchińdże z najrjeńſchim wjedrom.
Połny měsačk 18. novembra popołdnju 4 hodź. 5 min. Chce deſchczowacź.
Poſledni běrtlk 26. nov. wjeczor 6 h. 10 m. Pſchiczěrja ſo njelubozne deſchcże [a wětry.

I. Cyrkwinska protyka.

1. Pſchikazany ſwjaty dźeń.
2. Cyrkwinſki ſwjaty dźeń.
4. W Radworju a Kulowje dospołny wotpuſk „po morwych". — W Zdźeri, też w někotrych wſach wokoło Budyſchina a we Worklecach kermuſcha.
11. Swjedźeń Njebjelczańſkeje wosady. W Njebjelczicach a Baczońju wopomnjeczo poſwjeczenja cyrkwje a kermuſcha.
18. W Budyſchinje w tachantſkej cyrkwi wopomnjeczo poſwjeczenja cyrkwje a kermuſcha.
23. W Budyſchinje létne wopomnjeczo za Jana Leiſentritta, prěnjoho ſamoſtatnoho tachanta.
25. Swjedźeń Ralbiczańſkeje wosady, wopomnjeczo ſwjeczenja cyrkwje a kermuſcha.
27. W Budyſchinje w tachantſkej cyrkwi létne wopomnjeczo za biſkopa Wóſkoho.
30. Swjaty dźeń.

II. Hermanki.

3. Budyſchin.† Rukow.*
6. Bart.* Laz.†
7. Njeſwaczidło* a lenowy hermank.
9. Ruland.* Lubań.*
12. Rósbork.† Połczńica.* Rychbach.† Stolpin.
13. Rychbach.
17. Zitawa.
19. Zitawa.*
22. Kamjeńc.*
26. Wóſpork.† Kulow.*
28. Radeburg.*

IV. Spomnjenja hódne dny.

18. W Žuricach kermuſcha.

V. Domjace přiſpomnjenja.

1888. December,

hodownik, ma 31 dnow.

		Słónčka				Měsačka			
		skhadź.		khow.		Njebj. znamjo	skh. a kh.		
		h.	m.	h.	m.		h.	m.	
1	Sobota	Eligius, b.; Marian, b.	7	42	3	55		4	32
	1. njedźela adventa. Scź.: Znamjenja psched sudnym dnjom. Luk. 21, 25—33.								
2	Njedźela	Bibiana, knjž., martr.	7	44	3	54		5	58
3	Póndźela	Franc Xaverski, w.	7	45	3	54		kh.	p.
4	Wutora	Borbora, knjž., m.	7	47	3	53		5	8
5	Srjeda	Pětr Khrysolog, b.	7	48	3	53		6	8
6	Schtwórtk	Mikławsch, biskop	7	49	3	53		7	18
7	Pjatk	† Ambrosij, bisk. wcž.	7	50	3	53		8	31
8	Sobota	**Njew. podj. s. Mar.**	7	51	3	53		9	46
	2. njedźela adventa. Scź.: Jan scźele k Jězusej. Mat. 11, 2—10.								
9	Njedźela	Eutichian; Leokadius	7	52	3	52		10	59
10	Póndźela	Pschenjes. laur. dom.	7	53	3	52		kh.	d.
11	Wutora	Damas, bamž	7	54	3	52		12	8
12	Srjeda	Epimach, m.; Maxenc	7	55	3	52		1	17
13	Schtwórtk	Lucija, knjeżna, martr.	7	56	3	52		2	23
14	Pjatk	† Spiridion, biskop	7	57	3	52		3	29
15	Sobota	Khrystina, słužowna	7	58	3	52		4	33
	3. njedźela adventa. Scź.: Jan swědči wo Jězusu. Jan. 1, 19—28.								
16	Njedźela	Eusebij Vercelski, b.	7	59	3	52		5	38
17	Póndźela	Lazar, biskop	8	0	3	52		6	41
18	Wutora	Cźak. s. Mar. na p. K.	8	1	3	53		skh.	p.
19	Srjeda	†* Nemesij, martraŕ	8	1	3	53		4	57
20	Schtwórtk	Khrystian, martraŕ	8	2	3	54		5	51
21	Pjatk	†* **Domasch,** japoscht.	8	2	3	54		6	51
22	Sobota	* Flavian, martraŕ	8	3	3	54		7	57
	4. njedźela adventa. Scź.: Jan předuje pokntu. Luk. 3, 1—6.								
23	Njedźela	Viktorija, knjeżna, m.	8	4	3	55		9	6
24	Póndźela	* Hadam a Jěva	8	4	3	56		10	19
25	Wutora	**Boži dź. nar. Jěz.**	8	5	3	56		11	32
26	Srjeda	**Ščěpan,** martraŕ	8	5	3	57		skh.	d.
27	Schtwórtk	**Jan,** japoschtoł	8	5	3	58		12	48
28	Pjatk	† Njewin. dźěcźatka	8	5	3	59		2	6
29	Sobota	Domasch Kanterb., b.	8	5	4	0		3	27
	Njedźela po hodźoch. Scź.: Simeon a Hana. Luk. 2, 33—40.								
30	Njedźela	Rainer, b.; David	8	5	4	1		4	50
31	Póndźela	Sylvester, bamž	8	5	4	2		6	13

IV. Spomnjenja hódne dny.

21. Dopołdnja w 10 hodź. započatk zymy. Najkrótšchi dźeń z najdlějšchej nocu.
24. Patorźica.
31. Schtwórty termin krajneje renty.

I. Cyrkwinska protyka.

1. Skónčenjo kwasnych wjeselow.
2. Započatk adventa a nowoho cyrkwinskoho lěta. W Drježdźanach w dwórskej cyrkwi dopołdnja 1/2 9 h. serbske kemsche z prědowanjom.
4. Cyrkwinski swjaty dźeń.
6. Cyrkwinski swjaty dźeń.
8. Pschikazany swjaty dźeń. W Kulowje titularny swjedźeń „swjateje Marijnoho towaŕstwa knježnow" z dospołnym wotpuskom za sobustawy. W Budyschinje w serbskej cyrkwi dospołny wotpusk.
16.—24. W Radworju wschěduje po Jutnjach „Nowena" k cześći maćerje Božeje.
19. a 21. Póst suchich dnow abo quatember (połny póst).
19. W Budyschinje w tachantskej cyrkwi lětne wopomnjeczo za tachanta Kucźanka.
21. Swjaty dźeń.
22. Wołożeny póst.
24. Vigilny póst (patorźica).
24.—25. Boža nóc, w połnocy boża mscha.
25. Pschikazany swjaty dźeń.
26. Pschikazany swjaty dźeń. Požohnowanjo žitow.
27. Swjaty dźeń. Po prědowanju požohnowanjo a wudźělenjo wina swjatoho Jana.
28. Cyrkwinski swjaty dźeń.
31. Džakowna wjeczorna pobožnosć dla dokonjanoho lěta w Budyschinje w tachantskej cyrkwi (w 7 hodź.) a w Khrósćicach (w 6 hodź.).

II. Hermanki.

5. Njeswačidło* a lenowy hermank.
7. Ruland.*
10. Dźěže.† Nowosalc.
12. Eisenberg.*
13. Mužakow.† Kamjenc.*
17. Kulow.† Lubij.
19. Ruland. Drježdźany.
22. Wojerecy.†

III. Měsačkowe přeměnjenja a wjedro.

Młody měsačk 3. decembra dopołdnja 10 hodź. 55 min. Kčěje surowa zyma a wětry.

Prěni běrtlk 10. decembra rano 7 hodź. 35 min. Budźe wichorate.

Połny měsačk 18. decembra pschipołdnju 11 hodź. 30 min. Nowa zyma tschěska a wichory schumja.

Posledni běrtlk 26. decembra rano 6 h. 49 m. Sylne wětry njepschestanu.

V. Domjace přispomnjenja.

Čas Božich słužbow w serbskej Łužicy a susodnych wosadach.

	Čžas pschestupa Božich słužbow		Njedźele; ſ. dny			Dźěławe dny			
	za njedźele a ſwj. dny.	za dźěławe dny.	w zymje.	w lěcže.	popołdnju.	nalěto.	w lěcže.	nazymu.	w zymje.
Budyſchin tachantſka		1. hapryla, 1. oktobra.	5 a 9		2	5 a 9		6 a 9	
Budyſchin ſerbſka			1/2 8 a 9		1/2 1				
Khróſćicy . . .	1. njedź. po jutrach, 24. auguſta.	1. njedź. po jutrach, 29. ſeptembra.	6 a 9	5 a 8	2	6		7	
Njebjelčicy . . .	po 1. meje, po 29. ſeptembru.		9	8	1/2 2	1/2 7, 7	6	1/2 7, 7	1/2 8
Radwoŕ	1. meje, njedź. po 29. ſeptbr.	po 1. novembru, po jutrach.	9	8	2	6			7
Ralbicy	jutry, 21. ſeptembra.	jutry, 21. ſeptembra.	6 a 9	5 a 8	2	7, 1/2 7	6	1/2 7, 7	1/4 8, 8
Wotrow		1. meje, 1. oktobra.	9		2	7	1/2 7	7	1/2 8
Schpital			9		2	1/2 7		8	
Marijna Hwězda .			1/2 7 a 1/4 10		1/2 2, 1/2 3, 3	6 a 7 a 3/4 9			
Rózant	jutry, 14. ſeptembra.	po 1. oktobru, po jutrach.	6 a 9	5 a 9	2	1/4 7		7	
Baczoń			9	8	2				
Hajnicy	po jutrach, po Michale.		9	8					
Zdźeŕ	1. meje, po 29. ſeptembru.		9	8	1/2 2				
Lubij			9						
Worklecy			1/4 8		7, 1/2 8	1/4 8			
Kulow		24. febr., jutry, njedź. po 4. ſept., 1. njedź. nov.	5 a 8		2	1/2 6 a 1/4 8	5 a 1/4 7	1/2 6 a	6 a 1/4 8
Skankow			8 a 1/4 10 a 10	1/2 8 a 9 a	1/2 3	1/2 8	7	1/2 8	8
Na ſwj. Haninej Horje pola Lobendau=a						kóždu wutoru 7			
Krupka			1/2 7 a 1/2 10	6 a 9	1/2 3, ročžne cžaſy a vigilije 3	6 a 9		1/2 7 a 1/2 10	
Georgswalde . . .			7, 1/2 9 a 10		1/2 3	6 a 7		7 a 8	
Filipsdorf		1. hapryla, 1. novembra.	6, 7 a 9		1/2 2 a 4	1/2 6, 6 a 8		1/2 6, 6 a 1/2 8	
Rumbork klóſchtyrſka			6 a 1/2 9		1/2 5	6 a 1/2 9			
Rumbork farſka			7, 1/2 9 a 1/2 10		1/2 3	1/4 8			

Pschisp.: Jutnje su w Budyschinje a w Khróscźicach rano w 5 hodźinach; w Ralbicach, w Róžencźe a w Krupcy w 6 hodź.; w Georgswaldźe w 1/27 a w Slanknowje w 7 hodź., ale jeno wschědne dny. — W serbskej cyrkwi w Budyschinje na srjedach a pjatkach w poscźe we 8 rano. — W Ralbicach na pjatkach w poscźe w 6 a 8 rano. — We Wotrowje na małych swjatych dnach dopołdnja we 8. — W Marijnej Hwězdźe na sobotach rano 6, 7 a 8. — W Róžencźe sobotu (pschez cyłe lěto z wuwzaczom adventa) we 8. — W Baczonju su kóždu druhu a schtwórtu njedźelu a róczne cźasy, jeli na tajku njedźelu padnu, za to 2. swjaty dźeń, w Zdźeri su kóždu prěnju njedźelu měsaca, w Lubiju kóždu tsecźu a w Hajnicach kóždu druhu a schtwórtu njedźelu měsaca Boże służby. — W Georgswaldźe je kóždy 1. pjatk w měsacu, w lěcźe 1/28 a w zymje w 6 wjeczor pobožnosćź najs. Wutroby Jězusoweje a w tydźenju wschěch khudych duschow kóždy wjeczor w 6 hodź. pobožnosćź.

Mejski nyšpor

je	na njedźelach a pschikazanych swj. dnach	wschědne dny
Budyschin (serbski a němski po rjadu)	7	1/28
Khróscźicy	1/24	6
Njebjelczicy (jeno na sobotach, njedźelach a pschikazanych swj. dnach)	1/28	8
Radwoŕ	1/28	1/28
Wotrow	7	1/28
Schpital (jedyn dźeń a jedyn nic)	8	8
Marijna Hwězda . . .	7	7
Rózant	5	7
Baczoń	?	?
Worklecy	1/28	1/28
Zdźeŕ (jeno srjedu a pjatk)	8	8
Kulow	8	8
Delnje Sulschecy . . .	8	8
Slanknow (póndźelu, srjedu a pjatk)	1/28	1/28
Krupka	7	7
Georgswalde (póndźelu, srjedu a pjatk) . . .	1/28	1/28
Filipsdorf	7	7

Bože służby w sakskich herbskich krajach.

1) Stajne Boże służby maja: Drježdźany (dwórska cyrkej, w pryncowym hrodźe, Nowe Drježdźany, Friedrichstadt, Józefininy wustaw, 2 schulskej kapali), Annaberg, Cwikawa, Freiberg, Hubertusburg, Khemnicy, Lipsk, Mischno, Pirno, Plawno, Radeberg, Rothschönberg, Reichenbach a Greiz (kóždu 2. njedźelu), Altenburg a Wechselburg.

2) Missionske Boże służby maja: Auerbach (4 krócź), Biskopicy (2 kr.), Bräunsdorf (8—9 kr.), Döbeln (3 kr.), kupjel Elster (w lěcźe), Frankenberg (2 kr.), Grimma (12 kr.), Großenhain (6 kr.), Hajnichen (4 kr.), Hohenek (8 kr.), Hohnstein (8 kr.), Koldica (2 kr.), Königstein (kóždu 1. měsaczny njedźelu), Leisnig (2 kr.), Marienberg (12 kr.), Neustadt (2 kr.), Oschatz (3 kr.), Pilnicy (cyłe lěcźo), Riesa (2 kr.), Rochsburg (někotry krócź), Roßwein (2 kr.), Sayda (2 kr.), Schneeberg (2 kr.), Schwarzenberg (4 kr.), Sonnenstein (něschto krócź), Stollberg (4 kr.), Voigtsberg (12 kr.), Waldheim (12 kr.), Wurcyn (4 kr.).

Směschne wěcy.

* Kak w Salowje licźa. Wojerski wyschk běsche ze swojej kompaniju wonka, a wuhlada nazdala stadło wowcow, a rjekny: „Schtó móže je pscheliczicź?" — Wojak so pokazuje a praji: „Je jich 152." — Wyschschi praschesche so zasy: „Kak dha mózesch tole tak wěsćze wuliczicź?" — Wojak, kiž chcyschе swoju wucźenosćź pokazacź, dźesche: „Sym najprjedy pschelicził, kak wjele je wschěch wowczich nohow a potom sym cyku sumu ze 4 dividirował.

* Zle swědomjo. Duchowny kupuje sebi pola pschekupca bleschu wina, ale žada sebi naturske wino. Doma da potom kupjene wino wěcywnstojnomu chemikarjej pschepytacź, hacź joho pschekupc tola njeje zjebał. Praschany chemikaŕ wupraji, zo wino njeje prawe. Tohodla da duchowny nazajtra tole do nowinow stajicź: „Sym pola jenoho pschekupca w měsćze wino kupował, a sebi naturske wino žadał. Sym pak je chemiscy pschepytacź dał, a je so pokazało, zo je wino tola khumschtne dźěłane było. Jeli mi potajkim tamny pschekupc schkodu njenaruna, a bleschu woprawdźitoho wina njepschinjese, wozjewju joho mjeno w nowinach." — Nazajtra dosta tónle duchowny — wot wschitkich 8 pschekupcow města po bleschi wina!

* Je so derje wobaraŕ. W korczmje sedźo směje so wopiłc wopiłcej: „Motso, sy ty tola khupy muž, zo so wot žony takle bicź dasch, kaž wczera wjeczor!" — Mots: „Ja sebi to njejsym lubicź dał. Ty jeno dyrbjał widźecź, kak hroznje sym hladał!"

Rozhladuj so!

Schtóž chcył do protyki politiſki pſchehlad piſacź a pſchi tym wſchěm mudrym wot Halſchtrowſkich hacź do Lubijſkich horow wutrjechicź, tón mohł ſtawiznar, wěſchczer a ſchtó wě ſchto bycź. Njeje=li ſnadna wěc ſebi wſcho ſpomjatkowacź, ſchtož je ſo ſtało, je to tola z najmjeńſcha hiſchcże mózna wěc. Ale cyle njemózne je z najmjeńſcha naſchomu jenomu, kiž na profetſtwo wuknył njeje, hižo lěto do cźaſa prajicź, ſchto k lětu w tych cźaſach budże. Knjez redaktor, kiž ſwjate dny z rjanym tucznym, ſuche a póſtne dny pak z prawje zawutlenym piſmom woznamjenja, ma ſo wjele lěpje. Tajke dny ſo mjenujcy po porſtach wuliczicź hodźa nic jeno na jene ale hnydom na cyłu kopu lět. Hiſchcże lěpje trjechuje ſo ſkhadźenjo a khowanjo ſłónca a měſacźka: to w ſtolětnej protycy hižo na ſto lět hacź na ſekundu wědźa. Runjeź ſo mjenujcy zemja na dwoje a měſacźk na ſame troje waſchnjo bjez pſchetorhnjenja wjercźitej, njejſtej tola ani z najmjeńſcha żanej wjertawcy, kiž byſchtej ſo dźenſa tak a nazajtra hinak wjercźałej. Ale hwězdy na politiſkim njebju ſu ſame wjertawki: kaž wětſik zaduwa, tak ſo wjercźa. A tuž w tutym naſtupanju żenje nichtó wo nikim do cźaſa niczo wěſte wědźecź njemóże.

Smy ſebi loni wěſteho Gawcźa, miniſtra rozwucźowanja w Rakuſkej, pſchekhwalili. Tuž dyrbimy lětſa tutu khwalbu wróczo wzacź, ſchtož ſo z tutym ſtawa tak derje, kaž ſo nam hodźi. Tón muž mjenujcy by najradſcho zas po recepcźe njebo miniſtra Bacha, Jiſkri, Herbſta (kiž je hiſchcże żiwy) a druhich tak mjenowanych centraliſtow knjeźił: ſtrowy powětr a cźiſtu wodu nawědźitoſcźe Němcam, Słowjanam pak jeno to poſkicźał, ſchtož by tak něhdźe wyſche woſtało. Nó, zo ſo jomu to cyle njeradźi, ſměmy drje tola wěſchcźicź!

Zwjeſelaca bě wulka katholſka ludowa zhromadźizna we Warnsdorfje, kiž je jako prěnja tajka w Rakuſkej ſebi wſchu khwalbu zaſłużiła.

W Prazy wumrje wobſtarny prelat Wjacſław Schtulc, probſt kapitla na Wyſchehradźe, něhdy ſławnym ſydle cźěſkeje wjerchowki Libuſche a jeje naſlědnikow. Schtulc mějeſche ſławne mjeno jako baſnik a wucźeny ſpiſacźel, jako wótcźinc a duchowny, jako podpjerał khudych a wſchěch wulkotnych katholſkich ſkutkow, kaž twarjenja cyrkwje w Karlinje pola Prahi, na Wyſchehradźe, pucźowanja Słowjanow do Roma; tež bě njebo probſt wulki pſchecźel Serbow.

Smy=li tak w Rakuſkej naſwarjeli, ſchtož je ſwara hódne, a pokhwalili, ſchtož wěcźnje khwalbu zmėje, dyrbimy hnydom wulke a nimo měry ważne ſłowo wuprajicź:

Bołharſka. Abo ſchtó njeje hiſchcże niczo wo Bołharſkej ſłyſchał? Hižo lěto a dźeń ſo wo niczim tełko njepiſa a njerycźi kaž wo Bołharſkej. Wjerch Alexander Battenbergſki je ſo hacź na — lěpſche t. r. wěcźne cźaſy Bołharſkoho tróna zdacź dyrbjał. Po nim knjeźachu tak mjenowani regencźa, doniž tam w auguſcźe 1887 prync Ferdinand Koburg=Kohárý, kiž bě wyſchſchi w rakuſkim wójſku, jako nowy wjerch njeńdźeſche. Wo nim je tu khwilu, hdyž tole piſam, wulki hołk w nowinach a za politiſkimi blidami, ale njezabudźcźe na ſtare pſchiſłowo: „Wulki hót a mały kwas.“ Tak drje pak jow tež budźe.

Ruſka ma — to ſo tež lětſa prěcź njehodźi — hiſchcże pſchecy wjetſchi wliw w Bołharſkej, hacź ſo nam jow zda, woſebje tež tohodła, dokelž je Turkowſka wot Ruſkeje khětro wotwiſomna. A kohoż potajkim Ruſki kejżor za Bołharſkoho wjercha chce, tón drje je tež budźe.

W Ruſkej ſamej hiſchcże nihiliſtojo wſchitcy wotemrjeli njeſſu. Su mjenujcy — kaž praja — na cara potſěleli, ale radźił ſo jim jich poſpyt njeje. A to je wulke zbożo; pſchetož jeno carowej krutej woli mamy ſo dźakowacź, zo tamna wójna pſchiſchła njeje, kotrejež ſmy ſo loni w tych cźaſach bojecź počeli. Zo wſchak wójna budźe, to je jene, ale z kim, hdźe, hdy, to je njewěſte hacź do poſledniho wokomika. Francózojo bychu ſo jara rady z Ruſami pſchecźiwo Němſkej zjednocźili, ale Francózam tež wěra njeje. Mjez tym twarja Ruſojo we měrje ſwoje żeleznicy w Aſiji, woſebje do Afkaniſtana, zo bychu runy a ſnadny pucź hacź do Cźichoho Morja a — do Indiſkeje doſtali. Z tym by Jendźelſke pſchekupſtwo wjele cźerpjeło a jich knjejſtwo w Indiji najſkerje ſwój kónc měło.

Jendźelſka kralowa Viktoria, kiž ſo tež indiſka kejżorka mjenuje, ſwjecźeſche w lěcźe pjecźdźeſacźlětny jubilej ſwojoho kralowanja. Mnoho wjerchow, tež naſch kral Albert, bě pſchi tym w Londonje. Dyrbimy kralowej wſchu khwalbu dacź, dokelž je tež katholikam nimale derje zmyſlena.

W Iriſkej wſchak je dźeń a hórje a runje nětkle chcedźa tam wbohomu ludej poſledni kuſk ſwobody wzacź. Schto nahrabnoſcź njecźini! —

Runjeź je wote mnje do Ameriki tež hiſchcże lětſa runje tak daloko, kaž pſched tſjomi lětami, zda ſo

mi tola, zo z Ameriki ke mnje wjac tak daloko njeje. Z najmjeńscha su za tón cžas nic jenož jedyn, ale nětkotsi Amerikanojo sem — nic runje ze zamyslom ke mnje — pschischli, schtož so mi prjedy hischcže stako njebě. Mjez nimi bě lěkař, duchowny, schulska holcžka. Wschitcy sebi Ameriku khwalachu a ja jim ze wschej swojej njenawědžitoscžu pschihłosowach. Ze wschoho pak mójach tola to spóznacź, zo je w Americy wjele swobody, tak zo móže so tam też katholske žiwjenjo wuwiwacź a pschibjeracź. Mudri su Americženjo tak — to je znate, a tola njetrjeba tam nichtó dlěje do schule khodźicź, hacž tak dołho, zo móže swoje mjeno podpisacź. Kóždy smě tam po swojim waschnju skutkowacź a byrnje jezuwicža byli. Schkoda, zo też druhdže tak njeje!

W Francózskej je minister wójny Boulanger swoju rólu dohrał a general Ferron na joho městno stupił. Też druzy ministrja su husto nowi. Kraj ma pschi tym jeno schkodu a kajki to kónc wozmje, to Bóh wě.

W Schpaniskej knježi kralowna Kristina za swojoho syna, krala Alfonsa XIII., w pokoju dale.

W Italskej je slawny jezuwit Passaglia wumrjeł, w swojim cžasu jedyn z najprěńschich katholskich bohoslowcow, kiž je sebi wosebje wo wozjewjenjo wuczby wo njewoblakowanym podjeczu najzbóžnischeje knježny Marije l. 1854 wulke zasłužby dobył. Pozdžischo bě bohužel wot cyrkwje wotpadnył, je pak so psched smjerczu pschez zastupnu próstwu swjateje Marije, kotruž ženje cžesczicź pschestał njeje, zas nakazał. Njenakazany wumrje w Neaplu italski minister Depretis, njepschecźel cyrkwje a swjatoho wótca.

Swjaty wótc Leo XIII. prócowasche so a prócuje so, zo mohł so z Italskej zjednacź abo lěpje, zo by so Italska z nim zjednała. Wězo tak nahle so to njestanje. Bamž njemóže so z najmjeńscha Roma samoho a joho wokoliny wotrjec, potajkim dyrbi italski kral swoje nětcžisче sydło Rom wopuschcźicź. Zo so to jomu a Młodoitalskim njecha, to je jene. Tola bywa dżeń a wjacy tych, kiž spóznawaja, zo so něschto stacź dyrbi a tak wostacź njemóže. Pschetoż Rom a z Romom cyła Italska sama pschi stajnym njepschecźelstwje mjez bamžom a kralom najwjac cžerpi. Schtož Rom je a wěcžnje budże, je a budże jeno bamža dla jako sydło najwyschschoho pastyrja cyłoho katholskoho kschesczanstwa, nic pak jako residenca potomnikow Viktora Emanuela. Pornjo trojej krónje Leona XIII. so błyschcź tróna Humberta I. zhubiwa, kaž nócna hwězda psched rańschim słóncom. To je a budże wosebje pschi 50lětnym měschniskim jubileju swj. wótca 1888 nanajjasnischo widžecź: wschitcy monarchojo a wjerchojo, też sami njekatholscy, wschě ludy a narody, zastupnicy najmócnischich a najsławnischich statow cyłeje zemje, zastupnicy wschěch wědomoscžow a wumjelstwow, powołanjow a stawow budża prěnjomu pastyrjej cyłoho kschesczanstwa, haj cyłoho cžłowjeskoho splaha zbožo pschecź a so kłonjecź. A zawěscže budże powschitkowna cžesć a sława, kiž so bamžej dawa, runje tak wulke wohańbjenjo italskoho kralestwa a joho pschiwisnikow. Rom je a wostanje nic jeno srjedžischczo tamnych wsow a městow, kiž su za Alpami, ale cyłoho swěta.

Mamy pak też wschu nadžiju, zo so tute wujednanjo tak mudromu a bohudowěriwomu bamžej, kaž Leo XIII. je, poradźi, wschak je so też sama Pruska z nim zjednała. Wězo njeje katholska cyrkej cyle wscho docpěła, schtož je jeje prawo, ale je tola tołko docpěła, zo je kulturne wojowanjo tak kaž skónczene.

Schtož mohło hischcže schkódne bycź, je to, zo dyrbi biskop w Pruskej toho duchownoho, kotromuž chce faru dacź, presidentej provincy wozjewicź. Ale snadź so też tutón zadžewk hischcže po cžasu wotstroni.

Tuto wujednanjo mjez Romom a Pruskej zwisowasche z nowymi wólbami do němskoho sejma. Bismark chcyschе wójsko powjetschicź na sydom lět, dotalna wjetschina (centrum a swobodnje zmysleni) chcyschе to jeno na tsi lěta pschizwolicź. Tuž Bismark němski sejm rozpuschcźi. Pschi nowych wólbach běchu wosebje tsi słowa, kotrež su nimale wschěm wolerjam runje tak njezrozymliwe kaž njezapomnite wostałe: triennat (tsi lěta), septennat (sydom lět), aeternat (na wěcžne cžasy). Schtóž chcyschе knježerstwo podpjerowacź, dyrbjeschе tajkoho kandidatu wolicź, kiž by za septennat hłosował. Tajka wjetschina za septennat pak bě khětro njewěsta; tohodla wobrocźi so Bismark na bamža, zo by ze swojim wliwom też katholski centrum pohnuł, zo by za septennat hłosowało. Wězo njeje to po prawom ani cyrkwinska ani bamžowska należnosć, so wo němske wójsko staracź, ale dokelž móžeschе bamž na tuto waschnjo němskomu kejžorej a Bismarkej wulku słužbu wopokazacź a za to skerje měr za katholsku cyrkej wot njeju docpěcź, je wón Bismarkej po woli był. Centrum je so z najwjetschoho dźěła wothłosowanja cyle zdžeržało, jeno nětkotsi su za septennat swój hłós też woprawdże wote-

dali, ſeptennat bu z tutej pomocu centra pſchiwzaty a potom nimale pſchihódny měr z cyrkwju a z pruſkim knježerſtwom ſczinjeny. — A ſchtož bě a je pſchi tym najzajimawſche a za pſchichodne cžaſy nimo měry wažne, je to, zo ma bamž wulki a ſpomožny wliw na wſchěch katholikow a zo bu to tež wot ſamoho pruſkoho knježerſtwa zjawnje pſchipóznate.

Kejžor Wylem ſwjeczeſche ſwój 90. narodny dżeń, pſchi cžimž jomu cyły zdźěkany ſwět zbožo pſchejeſche. Pruſki prync-naſlědnik Bjedrich Wylem bě khětro ſtraſchnje na ſchiju ſkhorjeł, ale tu khwilu je, kaž je k wěrje podobne, zas ſtrowſchi a ſo wěſcze zas cyle wuſtrowi.

Smy-li tak z khwatnym pjerom daloke a wulke kraje pſchekhodźili, wróczmy ſo dom do wótcneje Łužicy. Wěžo wo tak wulkich ſkutkach a tak ſławnych mužach pſchi tym ſpominacź njemóżemy, ale cžim bóle dyrbimy ſebi to ważicź a zańcź měcź, ſchtož tež naſcha zemja dobroho a khwalbnoho we ſebi khowa.

Dżeń 14. měrca 1887 zemrje w Radworju wjeledoſtojny knjez adminiſtrator Jurij Nowak (narodźi ſo 23. apryla 1853 w Njebjelczicach) w najrjeńſchich lětach ſwojoho žiwjenja. Je doſcź jeno joho mjeno mjenowacź: tyſac wóczkow ſo pſchi tym tež dżenſa hiſchcze ze ſylzu zazyboli. Pſchetož joho mjeno je w tyſac wutrobach z jaſnym njeſmjertnym piſmom zapiſane. Sym wjele ludźi, wjele towarſchow, wjele pſchecželow ſpóznał, ale mało, kiž móhli ſo z nim runacź. Joho luboſcź, kiž ſo žanoho wopora njeſtrachowaſche, dobu jomu hnydom wſchě wutroby, a joho ſwěra, kiž nihdy njekhabkaſche, zdźerża a zdźerži jomu pſchikhilnoſcź wſchěch, kotrychž bě ſebi dobył. Wón bě bratr bratrej, pſchecźel pſchecželej, jako měſchnik wſchěm wſcho. Bě ſwěrny ſyn ſerbſkeje macźerje, lubowaſche ſerbſki kraj a lud ze ſłowom a ze ſkutkom. Zawěſcze joho žiwjenjo połne woporow a napoſledku — pſchieſcźěhanja, połne njeſebicźneje prócy a ſwěrnoho dźěła, połne luboſcze k Bohu a k njeſmjertnym duſcham je ſo njebjeſkomu wótcej ſpodobało a tohodla je joho duſchu tak zahe wuwjedł z tutoho doła ſylzow a k ſebi powołał: „Hlej, ty dobry a ſwěrny wotroczko, zaſtup do radoſcze ſwojoho knjeza!" Twoje cžěło, pſchedrohi pſchecželo, njech ſwěru ſerbſka wótcna zemja khowa, kotruž ſy tak horco lubował, twojej nadobnej duſchi wěczny měr a pokoj, twoje mjeno a twój pſchikład pak budże naſchej wutrobje njezachodny wopomnik twojeje luboſcze k nam a naſcheje luboſcze k tebi!

Wutoru 3. meje wumrje w klóſchtrje Marijnej Hwězdże knjez probſt dr. theol. Jan Khryſoſtomus Eiſelt, 73 lět a 4 měſacy ſtary. Za nowoho probſta bu pomjenowany wjeledoſtojny knjez P. Albrik Hecht z Oſeka, kotrohož jako hižo dawno znatoho pſchecželа naſchoho kraja a ludu cyła wokolina z najwjetſchej radoſczu do nowoho zaſtojnſtwa powita.

A ſkónczńje najpoſledńje ale nic najnjewažniſche ſłowo Bacźonjej a joho nowej ſwjatnicy. Pſchecźo wſchěch wěrnych Serbow je nětk hacź nanajrjeńſcho ſo dopjelniło: Bacźoń a z nim cyła Łužica ma nowy krasny dom Boži, kiž z mócnej njebjoſahacej, po cyłej krajinje widźanej wěžu woſrjedź rjaneje Łužicy ſtoji jako ſwědk zhromadnoho woporniwoho ſkutkowanja katholſkich Serbow. Njedźelu 19. junija 1887 je hnadny knjez biſkop dr. Franc Bernert tutón krasny twar Wutrobje Jězuſowej poſwjecził. Kak rjenje je tam było, je „Katholſki Poſoł" dokładnje wopiſał: khowajcze ſebi joho cžo. 13. lětnika 25. Hižo cžiſko prjedy bě naſch khwalbnje znaty baſnik k. Jakub Bart rjanu baſeń „Pſchi ſwjeczenju cyrkwje w Bacźonju" wozjewił. Njech tule druha ſtrofa ſtoji:

Dom Boži tam ſo krasnje k njebju zběha,
Skutk dotwarjeny ſerbskej' pobožnoſce.
Do woknow z dźiwanjom ſo ſłónco lěha
A wjes'le wita wulke potajnoſce,
A k mróčelam ta wěża khroble saha,
Kaž wottřaſć chcyła ćežu zeńſkoh' ſpřaha.

Haj wottſchas cźežu zeńſkoh' ſpſchaha! Tak ryczi ſamy němy kamjeń cźłowjeſkej wutrobje hižo tež, hdyž wot daloka k wjerſchkej wěże zhladujeſch, abo hiſchcze zrozymliwſcha je cźi jeje ryczź, hdyž ſam nad jeje ponoſchkom ſtojiſch. Tež ja ze znatym pſchecźelom běch tak zbožowny a mózach tam pobycź, hdźež nětk żelezny porſt k naſchej wěcźnej domiznje pokazuje. Bě runje krasny lětny dżeń, ſ. Marije, njebjo jaſne, wuhlad daloki, hory a hole, pola a łuki, wſy a měſta, wſcho k namaj lubje horje zhladowaſche a naju pſchecźelnje ſtrowjeſche. Njezapomnity zacźiſchcź! Wjeſelu ſo, zo je nic jeno naju ale tež druhich tutón wuhlad tak zwjeſelił a pohnuł, kaž móżemy z wubjernoho naſtawka „Nad wěžu Bacźońſkeje cyrkwje" w „K. Poſole" ſpóznacź. Z wutroby do wutroby je jón napiſał młódſchi, njeſtudowany, ale zdźěkany Serb w Prazy.

To je radoſcź, zo ſebi też Serbjo ſkónczńje ſerbſke piſmowſtwo ważicź počinaju, wězo hiſchcze nic doſcź. Woſebitu zaſłużbu wo to ma „Kath. Poſoł“, kiž lětſa 25 lětny jubilej ſwjeczi z wudaczom wulkotnoho ſpiſa „Nowy Zakoń“. Je to wubjerne dźěło a kk. pſchełożerjej, kiž mataj hłowne mjeno w naſchim piſmowſtwje, njejſtej prócy, cźaſa a wudawkow lutowałoj, zo by tuta „kniha wſchěch knihow“ woprawdźe pycha ſerbſkoho ludu była. Tuž kupujcze Nowy zakoń, dawajcze jón jako dar k božomu dźěſczu, nowomu lětu, k mjeninam, jako zeleny ſchtwórtk. Budźe to młodym, kiž ſu runje ſchulu wopuſchczili a nowe piſmo derje nawukli, rjeńſche wopomnjeczo, hacź rubiſchka a lacy. Tuta biblija móže z mnohich domow tamnu wo 32 kopjenach trochu wucźiſchczecź. Schto z tym měnju, budźe wam znate, woſebje tym, kiž ſu za nju nic jeno 5, też nic jeno 50, ale ſnadź wjac hacź 500 hriwnow wudawali, pſchi njej cyłe nocy pſcheſydali, ſebi hłowu łamali a — hrěſchili. Z jenym ſłowom, naſch lud, woſebje młody lud, dyrbi wjac cźitacź, hewak jomu wósomlětna (abo 11 lětna) ſchula niczo njepomha. Wěcźna ſchkoda tekko cźaſa, tekko wudawkow a prócy wucźerjow, hdyž ſchulu wukhodźiwſchi hólc a holca niczo nuznińſche nimataj hacź wſcho zabycź — z njecźitanjom. Naſche ſerbſke piſmowſtwo njeje tak khude, je woſebje jeno dobre kſcheſcźanſke, kiž nikomu ſchkódne njeje, ale wſchěm jeno wužitne bycź móže. Wězo cyle ſnadne cźitanjo też bycź njeſmě, hewak dźě rozom njewótſi ani wole njepoſylnja. Cźas a prócu dyrbiſch na wſcho nałożecź. Tuž kupujcze „Nowy zakoń“.

Mějcze ſwój kraj a ſwoju krasnu ſerbſku rycź zańcź, potom budźa was też cuzy cźeſcźicź! To budź moje poſledńje ſłowo a změja-li ſo prawje mnozy po tutym ſłowje, ſměm z najlěpſchim wěſchczenjom na nowe lěto ſkónczicź. *J. L.*

Moje pucźowanjo do Barlina.

Loni chcych ſebi za ſwoje dźěło prawu dobrotu wopokazacź. Nimaſch dźěn hewak ze ſwojeje prócy niczo a tuž chcych ſo ſam za nje mytowacź. Wotmyſlich ſebi, zo chcu ſo na pucźowanjo podacź a něſchto rjane we ſwěcze wuhladacź a potom domoj pſchiſchedſchi zaſy prawje pilnje dźěłacź. Swojej žonje chcych wjeſele pſchihotowacź a ju ſobu wzacź. Z tym bě wona jara ſpokojom. Druhu ſwójbu woſtajich doma; dokelž to kóždy ſpóznaje, zo ſo rjenje njepucźuje, hdyž maſch tekko ſchmjatakow wokoło ſo. Tak wobzamknych, a tak też cźinjach. Wotmyſlich ſebi, zo do Barlina pojědźemoj. Nětk chcu lubomu Krajanej a wſchěm, kiž jón cźitaja, wupowjedacź, kak je ſo namaj na tutym rjanym pucźowanju ſchło.

Wjeſelo bě wulke; njemóžachmoj dnja docźakacź, hdy budźemoj we Budyſchinje na dwórniſchczu na pachatoho ducha cźakacź, kiž ma wulke cźěło. Ale njeje jenož tak, prajicź chcu do Barlina jěcź, a hnydom jutſe rano wotjěcź! Dyrbiſch ſebi prawje rjenje, pěknje, ſchwarnje něſchto pſchihotowacź na tajkile dołhi pucź. Najprjedy dyrbiſch tola měſto, kotrež chceſch ſebi wobhladacź, trochu z knihow abo z wopiſowanja zeznacź; hewak tam pſchińdźeſch a potom njewěſch, ſchto dyrbiſch ſebi wobhladowacź a ſkónczńje wěſch runje tekko, hako prjedy, a by mudriſchi był, by-li doma pſchi ſwojich dźěcźoch woſtał, a ſej ſwojoho dźěła dale hladał. Kupich ſebi potajkim knihu, we kotrejž bě měſto wjele lubowanoho kejžora Wylema a hiſchcze wjele bóle lubowanoho wjerńcha Bismarka wopiſane a też wotmolowane. We tutej knižcy pilnje ſtudowach, zo wjele haſow abo wulicow z hłowy wědźach. To běſche prěnje pſchihotowanjo na daloke zapucźowanjo, a z tym mějach jara nuzne. Mje pak w nutrnych ſtudijach bórzy łaſtojczka podlecźa. Moja žona měješche něſchto wjele važniſche na wutrobje a wołaſche huſto na mnje: „Kajkej budźemoj dha ſo hotowacź? Njemóžu tola we ſwojej ſerbſkej draſcze jěcź!“ Ja jej wotmołwich, zo wſchak tale draſta we Barlinje tak njenadpadnje, hako w Žitawje abo we druhim mjeńſchim měſcze. Tola běſche zhoniła, zo we Barlinje wjele ſerbſke njeje, a zo drje by tola něchtó na nju pohladnył. Tuž bě ſo naryczecź dała, ſebi němſku draſtu k pucźowanju kupicź. Wotradźowach ji to na wſchě móžne a njemóžne waſchnja, ale njeda ſebi wurycźecź. Hdyž też krute ſłowa niczo njepomhachu, dyrbjach tola do toho zwolicź. Też mje ſwěru napominaſche, zo bych ſo tola z pſchihodnej draſtu wobſtarał. Tuž dźěch k ſukelnikej a krawcej, a wobſtarach ſebi nuzne wěcy. Też k ſchewcej dyrbjach doſkočicź, pſchetož njemějach žanych khmanych ſchkórnjow, we kotrychž móhł ſo zważicź, Barlinſki pleſtyr teptacź. Też žona počza ſkorźicź, zo jeje ſtupnje pucźowanjo do tak dalokoho měſta njewudźerža. Skazachmy ſebi potajkim nowe ſchkórnje a nowe ſtupnje. Z tajkimi a druhimi ſtaroſcźemi miny ſo cźas a pſchibliži ſo wočakowany dźeń. Wjecźor pſched tym pſchehladachmoj ſwoje wěcy. Mějachmoj drje wſcho, ſchtož trjebachmoj; ale wěcy wot krawca, ſchwalcže a

schewca hischcże tu njeběchu. Cžakachmoj z wulkej žadoscžu na najnuznische. Tola podarmo! We wschěch staroscžach a wjeselach džěchmoj skónchnje lehnycž. Spacž hnydom njemóžachmoj w swarach na schewskich a krawskich. Skónchnje spar mucžnej wocži zańdželi a sony wodžachu naju po Barlinje a pschedstajachu namaj kejžorsku swójbu. Ale njemóžach dołho spacž. Njeměrny duch mysleschе spochi na schewca a krawca. W skoku pohladach na cžasnik; bě hakle w połnocy. Tuž zalěžych zasy do koža a drěmnych. Nětk cžwilowachu mje njelubozne sony: Krawc njemějeschе drastu hotowu a schewc bě schkórnicžki wudžěłał za dwanacželětnoho hólcžeca, ale nic za mnje. Tuž mi niczo njewosta, hacž pucžowanjo wotstorcžicž abo cyle spadnycž dacž. We wulkim njeměrje a hněwje wotucžich a běch wjesoły, zo hischcże we kožu leżach a zo hischcże cžas k wotjědženju njeje, zo móže hischcże drasta dóńcž a schewc hischcże schkórnje wulke doscž pschinjescž. Běschе cžas stawacž; tuž wschěch wokach. Nětk zapocža so nuznota a běhanjo a schcżekotanjo, zo wschitcy zabychmy rańsche pacżerje spěwacž, haj ani njeslyschachmy, hdyž mischtr schewc do wrotow dumpasche. Pschipadnje joho něchtó wuslyscha, kiž bě won schoł. Radoscżiwje wschitcy wokoło njoho lětachmy; schkórnje a stupnje běchu jomu z rukow, prjedy hacž so dohlada, zo njewědžeschе, hacž je tesame sobu pschinjesł abo nic. Dyrbjachmy so hnydom wobucž spytacž. Najprjedy žona spyta. Džěschе khětrje pomałku; sama do nich njepschińdże. Tuž jej pomhachu stupnje na nohi cžischcżecž a wona cžischcżeschе nohi do stupnjow. Skónchnje bu! Hdyž pak stany, syny so bórzy zasy na stólczk, zo njewědžeschе kak. Njemóžeschе dźěn stacž; pjeńki běchu tak wysoke a cženke, zo dyrbjeschе po nowej módże khodźicž wuknycž. Knjez mischtr pak radżeschе, zo by trochu pó jstwě khodźiła, zo so na stupnje a tute na nju zwucža: pschetoż tajke stupniczki su nětk móda. Rjad pschińdże na mnje. Wzach moje schkórnje „za wuschi" —, dokelž hižo widżach, zo su też po nowej módże dżěkane — a cžahach je, schtož mójach, za wuschi. Schto so sta? — Na jene dobo so wobej wuschi wottorhnyschtej a nasch hólc wali so tak dołhi kaž bě do jstwy. Cyła jstwa bě jedyn směch; jenoż ja so njesmějach, ale stanych a hladach, hdże mischtr je. Dokelž joho zke swědomnjo hrjebasche, bě rucże bolacu schkórnju zhrabnył a z njej prjecž leżał. Njemóžach pak joho doscżahnycž. Bórzy pschińdże ze schkórnju, kotrejž bě wuschi zahojił, zasy. Mój hněw bě so trochu zlehnył a schewc pilnje pschiryczowasche, zo dyrbimy na druhe waschnjo wobuwacž spytacž. Wón mazasche schkórnje z mydłom. Nětk so zapocža wobuwanjo. Schewc cžischcżesche schkórnje wuschiknje na nohi a pschi tym wschě fałdy swěru hładkowasche. Po dołhim dźěle, pschi kotrymž běchmoj so ja a schewc docyła pschepocziłoj, mějach schkórnje na nohomaj. Cžischcżachu tak wjele do nohow, zo skoro wutracž njemóžach. Ale mischtr tróschtowasche, zo budża so rozkhodźicž a rozcżahnycž. K tomu hischcże żona pschiryczowasche, zo so jej hižo wjele lěpje khodźi, dyžli prjedy. Tola njemóžach we schkórnjach wostacž, dokelž hischcże we kholowach njeběch. Tuž dyrbjach so zasy wuzucž. Pschi tym dopomnich so na cžwělu, kotruž běch pschi prěnim wobuwanju wutrał. Tuž chcych kholowy hnydom pschez schkórnje na nohi scżahnycž. Pschi wschěm tym pschinjese też mischtr krawc nowe „Barlinske" kholowy a suknju. Chcych so kholowy rucże wobucž; njemóžach pak do nich, z najmjeńscha nic pschez schkórnje. Hdyž krawca tohodła swarjach, wotmołwi mi, zo dyrbju do tajkoho města tola trochu „nobel" hicž, a tajka nětko móda je. Dyrbjach so potajkim schkórnje zasy wuzucž. To pak bě tesame dźěło, hakož prjedy, z jenicžkim rozdźělom, zo prjedy fóra na nohu, nětk pak z nohi dźěschе. Dyrbjach so ze wschěmi tsjomi zapjeracž, mjez tym zo za schtwórtu cžahachu a torhachu, tak zo jónu cžahał znak wotlecża a jónu so ja z ławy sunych, zo też trochu zacžuch, dokelž so na twjerde schpundowanjo synych. Z wjele prócu so radżi, njeplechi z nohow scżahnycž. Ja pak sebi myslach: hdyž bych je jenoż zasy na nohomaj měł! Pschi tajkej prócy běch so khětrje wuhłódnił, a dyrbjach we starych kholowach a we starych toflach snědacž, prjedy hacž so dalsche pschihoty na daloki pucž cžinicž hodżachu. Dach sebi kofej posledni krócz we swojej lubej domiznje derje słodżecž, pocżach so pschi nim runje tak, kaž prjedy pschi swětle wucżesanych schkórnjach. Trajeschе drje tójhdy, hacž posnědach; wschak mějach też hischcże tełko cžasa. Potom cżahach kholowy na nohi. Hacž do kolen tak nětkak dźěschе, ale potom . .; běch je też najradscho z mydłom namazał. Skónchnje je tola nětkak horje schiknych. Ale słódka dobrota! njesmědżach so skhilicž, bych sebi je na měsce puknył, tak wuzke běchu zeschite. Nětk zasy te lube schkórnje! Namazachmy je z mydłom a potom je tykachmy na nohi; njecham tutu „khórdiju" z nowa wopisacž, wo wulkim rozcżehnjenju hischcże niczo cżucž njebě. Dohotowach so dale. Wobleczech so potom nowu suknju a stajich

sebi kłobuk, kotryż běch sebi też nowy za Barlin kupił. Hdyž so wobhladach, njemějach najwjac spodobanja na sebi, pschetož zdach so sebi, kaž zdrasczena wopicka. Tola tajcy ludźo we Barlinje khodźa, tuž też tam ja njesměm hinaschi pschińcź. — Cžakach nětk na swoju lubu mandźelsku. Khětrje khwilka so miny, prjedy hacž ju wuhladach. Ale luby pomhaj, směchachu so mi wschitke žony z khosom, zo ju z „k nam witajcze, knjeni" postrowich, dokelž sebi myslach, zo je to wosobna knjeni. Bě hotowe scherjenjo do kału. Njeběsche khwila, wschě rjanoscze wobhladowacź, kotrež měješe na sebi wisajo. Hižo stojeschtaj konikaj do woza zapschehnjenaj na dworje, kiž chcyschtaj naju do blizkoho Budyschina na dwórnischczo dowjescź. Tuž w skoku na wóz, pschetož bě wulki cžas! Aw jaw! Na jene dobo wotlecźa nětkajka lapka, kotraž so žonje pod ruku bimbasche; zawěscze tam njeskuschesche, hewak so tola sama wottorhła njebě. Zdasche so tola, zo tam skuscha; pschetož rucže bě tu nawobleczena jehła a lapka zas wisasche, hdyž prjedy. Nětk jědźechmoj we Božim mjenje. Cžah hižo na dwórnischczu hotowy stojesche, hdyž tam dojědźechmy. Jenož někotři so hischcze nuts schmjatachu. Běžach po billet. Ale, ale, nowe schkórnje a hładki plestr, to je harmonija. So njedohladawschi ležach na zemi tak dołhi hacž běch, kłobuk wotpočźowasche někotre metry dale. Na dobre zbožo nichtó wjele we khěži njebě; cyły lud cźischczesche so wokoło cźaha. Też moja žona to njepytny, dokelž nimo mje khwatasche. Prjedy hacž so wuschmjatach, zahwizda cźah a jědźesche žonje psched nosom a wocžomaj nimo; ja jón ani njewohladach. Pohoncž bě zasy wotjěł; tuž njemóžach, kaž bych najradscho sczinił, sobu domoj jěcź. Njewědźachmoj, schto z dołhej khwilu započecź. Do města hicź so hańbowachmoj, tuž dyrbjachmoj na dwórnischczu na druhi cźah doczakacź. Sedźach najprjedy cyle změrom we kucźiku, do kotrohož běch so stłócził, pschi swojim karanczku. Njeczujach najměrnischu krej we sebi, pschetož suwach winu skomdźenja na žonu. Tuž njepohladach ani na nju. Pscheńdźech we myslach cyłe ranjo, dopomnich so na swoje schkórnje a kholowy. Pschi tym zaczuch, kak mje wscho spina a cźischczi; chcych so najradscho wuzucź, schtož pak sebi tola njezwěrich, dokelž mje nichtón zasy wobuł njeby, a w bosy tola do Barlina pschijěcź njemóžach. Też na žonje widźach, zo je cźerwjena hacž zady wuschow a zo na mnje pohladacź njemóže. Takle bjez rucže so mi bórzy wostudźi a też wona zywacź zapocža. Tuž prajach: „Mi chce so spacź; wězo tebi też!" Nětk bě dźakowano Bohu wostudy kónc. Běchmoj bóle powjedatej, dyžli hdy prjedy. Bórzy mi powjedasche, kak bě na mnje zła, zo smój mje dla cźah skomdźikoj. Hdyž jej pschiczinu wozjewich, měješe pak mje za dospołnje zamołwjenoho a njesměješe so mi, kaž cźi ludźo, kiž běchu mje widźeli. Też na naju woblekanjo pschińdźechmoj do ryczi. Powjedasche mi, kajku haru su měli, prjedy hacž wschě banczíki a sekłki prawje wisachu. Nětk mi skorżesche, kak wuwjazana, zaschudrowana a wuspinana je, zo so njemóže khmanje hibacź a kak ju wscho swjerbi a kusa a drapa. Pschi tajkich nuznych ryczach so bórzy dwě hodźinje minyschtej a běsche cźas, sebi pomałku billet wobstaracź, njechach-li zasy na tak njelubozne waschnjo po plestri rejwacź. Wscho dźěsche nětk w prawym a dobrym rjedźe a dołho njetrajesche, so do Zhorjelca jědźechmoj. Hubjenje pak so namaj sedźesche; to jedyn druhomu skorżachmoj a też druzy, kotsiž so z namaj wjezechu, to na namaj widźachu, dokelž so spochi huzachmoj a pschesydowachmoj. Wina toho pak njeběchu drjewjane ławki — wschako domach też na druhich njesydamy — ale naju drasta, w tajkej domach njekhodźimoj. Wschitcy tak na naju hladachu, kaž wěste zwěrjo na nowe wrota, abo kaž by rjekł, zo mamoj něschto wot nich na njeprawe waschnjo. Mój pak sebi njezwěrichmoj, na nikoho pohladacź; jenož druhdy na so pohladnychmoj, najbóle pak běschtej naju wocži z woknom won złożenej. Běsche wostudły pucź hacž do Barlina! Krótko psched Barlinom dohladach so, kak moja luba mandźelska woblěknje. Strachocźiwje so jeje wopraschach, schto jej je. Tuž mi wotmołwi, zo ju hłowa boli. Njewědźesche pak wot cžoho, hacž bě so ji stało wot ludźacoho hladanja, hacž wot kura, do kotrohož bě cyły kupej zawaleny, hacž wot horcoty, hacž wot wuzkeje drasty. Běchmoj wobaj wjesołaj, zo cźah na dwórnischczu hłownoho města cykeje Němskeje zasta. Zlězechmoj z woza. Praschachmoj so za hosczencom, w kotrymž chcychmoj bydlicź. Mějachmoj tam khětrje khwilku hicź a schkórnje a stupnje jara cźischczachu, prjedy hacž tam dóńdźechmoj. Dyrbjachmoj někotre hasy pscheńcź. Běsche so namaj na żeleznicy wostudźiko, dha so namaj tute hiczo runje tak wostudźi a bě žałostna martra; chcył radscho cyły tydźeń młócźicź, dyžli hischcze jónu w tajkich wobstejenjach, kaž tehdom tón pucź hicź. Poczachmoj so tak, zo so potowe kapki z rynkami po cžole a licach ronjachu; koschla a kholowy

a pschedkoschla a lac a suknja a kłobuk a nohajcy a schkórnje a stupnje a klejd bě wscho jenak pschepoczene. Žonu dyrbjach sobu cźahnycź, hewak njebě doschła. Też mje mocy pomałku wopuschczowachu a by=li dlěje trało, bychmoj zawěscże na Barlinskim plestrje swoje žiwjenczko wudychacź dyrbjałoj. Hdyž do hoscźenca dóńdźechmoj, praschach so za jstwu. Podachmoj so do tejesameje; chcychmoj so wuslěkacź a trochu wumycź. Na stólczku sedźo skorźachmoj sebi z nowa hubjeństwo, do kotrohoż bě naju Barlin zawjedł. Skónczńje pschińdźechmoj na to, zo drje by tola lěpje było, bychmoj=li domach wostałoj pschi naschich lubych a pschi swojim dźěle. Jenicźka mysl, kotraž w namaj knjeżesche, bě ta, kak bychmoj najruczischo zasy do lubeje domizny pschischłoj. Pschi tajkich a podobnych mysliczkach so domasach, zo so tola sam wuslěkacź njemóžu. Też widźach, kak so žona podarmo prócuje, so stupnje wuzucź a klejd zwotpinacź. Dyrbjachmoj so jedyn druhoho zuwacź a slěkacź. Nanihdy njemóžachmoj wobucże z nohow scźahnycź, běsche najskerje k nim pschirostło. Po dołhej prócy so namaj tola něłkak radźi. Cyle běchmoj na jěscź a picź zabyłoj, ale žołdk pocża naju na to dopominacź. Dokelž so tak hubjenje slěkasche, chcychmoj zhotowanej wostacź a najprjedy pojěscź. Tuž so hischcże jónu wumychmoj a dźěchmoj k wobjedu (byrnjež hižo khětrje daloko w popołdnju było), w toflach, kotrež běchmoj sebi na dobre zbožo sobu wzałoj. Hacź bě piwo wubjerne, njewěmoj; namaj běżesche, kaž Boże słowo do studentow. Też jěscź namaj jara słodźesche. Khwatachmoj po wobjedźe zasy do naju jstwy. Rozhotowachmoj so nětk tak derje, kaž so hodźesche. Najskerje so wscho w prawym rjedźe slěkałoj njejsmoj, pschetož druhdy by so tam a sem lapka zapręła. Namaj bě w tu khwilu jenož wo to cźinicź, drastu ze žiwota storhacź. Nikomu njemóžu wopisacź, kak lóhko namaj bě, hdyž běchmoj spinacu drastu wotpołożiłoj. Lehnychmoj so na kožo a bórzy spachmoj. Tehdom so jara roztorhane swjecźata mojej duschi pschedstajowachu: Nasch luby dom ze wschěmi swojimi, kak staroscźiwje na naju mysla, — Barlinske wójsko, kak z najkrasnischej hudźbu w najrjeńschej paradźe nimo naju marschěruje, — nasch dwórczk a jednore domy lubych susodow, — schěroke torhoschcża a krasne palasty hłownoho města, w kotrymž pschebywachmoj. Hdyž wotucźichmoj, njetrjebachmoj stawacź, ale móžachmoj so hłubje do pjerja zarycź, pschetož běsche cźma. Myslach na to, schto bychmoj na druhi dźeń zapocżałoj. Njepschińdźech pak w swojich myslach daloko, dokelž mi spar bórzy zasy wocźi zańdźeli. Wotucźichmoj hakle na ranjo zasy. Běchmoj dźakowano Bohu cyle wocżerstwjenej. Njechasche so namaj město dale wobhladowacź, dokelž běchmoj jducy nadoscź nazhonikoj, schtož móżesche naju derje powucźicź. Tuž wotmyslichmoj sebi, so z prěnim cźahom zasy domoj wrócźicź. Ale najhórsche bě woblekanje! Nohi dyrkotachu, hdyž schkórnje a stupnje wuhladachu. Z kholowami dźens wěc dźěsche, dokelž běch so wczera wupocźił a wuposcził. Ja drje běch nimale hotowy; ale moja žona wobrocźowasche klejd na wschě mózne strony a spytowasche so jón 10 krócź woblekacź prjedy hacź bě w nim. Skónczńje běchmoj so tak něłkak zdrascźiłoj, zo móżachmoj swoje jastwo wopuschczicź. Chcychmoj so ze schalku koseja posylnicź a potom z prěnim cźahom zasy Barlin wopuschczicź: tele woprawdźe rjane město, kotrež běchmoj nětk ze wschěmi krasnoscźemi dospołnje zeznałoj! Hdyž pschez město dźěchmoj, wohladowasche so kóždy za namaj a wosta też kwilku stojo. To bě mi nadpadne a myslach sebi, zo to tola njemóże po dobrym bycź. Tuž stupichmoj do jeneje khěże, kotraž mějesche wulke durje, zo bychmoj so pschehladałoj. Ty luby swěcże! Žona bě sebi klejd roztorhała; najskerje bě sebi jón ze stólczkom pschisynyła abo bě jej něchtón pschistupił. Chcych jón trochu pschitykacź. Tu pschilecża psyczischczo na naju a cźinjesche tajku haru, zo dyrbjachmoj cźeknycź. Bojachmoj so, zo móhł něchtón na naju pschińcź a cźunje tak kaž pos na naju zakhadźecź. Ale njeplech naju hischcże na pokoj njewostaji, hdyž běchmoj z khěże. Khwatachmoj nětk, schtož móżachu cźrije z nohami wutracź, dale. Na dobre zbožo njebě drje nichtón haru wuslyschał. Ale njedocźink dale za namaj cźerjesche a też tajcy mužowje pocżachu wocźi na naju złożowacź, kiž w swětłych kneflach po měschczańskich hasach khodźa. Tola z naju mjezwocża drje spóznachu, zo je sprawne, a na porstach widźachu, zo pschejara dołhe njejsu; tuž namaj dachu dale hicź. Skónczńje pschiběżachmoj cyłej wujachlenej na dwórnischczo. Tudy wuslědźichmoj samotne, wotležane městno, na kotrymž chcychmoj roztorhany kruch cyły scźinicź. Ale, ale, ale: hdyž so skhilich, puknychu so mi kholowy. Tuž zatykowachmoj jedyn druhomu dźěry tak derje hacź so hodźesche. Bórzy pschijědże cźah, a mój so synychmoj na njón a cźerjachmoj do swojeje domizny, hacź tak schkrě za namaj lětachu. Rady běchmoj město, w kotrymž

běchmoj tak derje pospałoj, z najmjeńscha wohladałoj, dokelž jducy tam namaj to mózno njebě a jducy z njoho hischcze wjele mjenje. Tohodla tyknych hłowu z woknom won a prajach w Bożemje „wjele lubowanomu" Barlinej. Njewidźach pak niczo, hacž hromadu khěžow, do kura zawalenych. Žona njechasche niczo wo krasnej residency widźecź a běsche wjesoła, zo na swojej sukni sedźesche, — mi wschak so wjele lěpje njeńdźesche. Bórzy miny so Barlin z woczow a za někotre hodźiny běchmy w znaczischich městach. Pschijědźechmy blizko k Budyschinej. Tam, hdźež železnica nimo Tšělan jědze a hdźež pucź z Tšělan do Hrubocźic wjedze, dha wuhladachmy rjanu tucźel. Tu so mi cyła wutroba smějesche, zo so woczakowanomu měrej pschibližowachmoj. Ale nadobo skazy hłupa mysl cyle wjesele: Dopomnich so, zo sym Barlinej hako wopomnjeczo zawostajił swój nowy — pschedeschcźnik —, po njón jěcź so mi njechasche. Lokomotiva zahwizda, a mój dyrbjachmoj won. Kak nětk dom! Na to so hischcze ani dopomnił njeběch. Po drózy hicź njemóžachmoj. Tuž dźěchmoj po skhowanych schcźežkach, hdźež nichtó wjele njekhodźi. Pschińdźechmoj domoj; ale durje běchu zezamkane. Namakachmoj pak so tola nuts. Nětk nichtón wjeselschi, dyžli mój! Schkórnje a stupnje so njetrjebachmoj zuwacź, dokelž běchmoj je hižo wot města sem w rukomaj njesłoj. Kholowy njechachu rucze z dobrym dele, tuž dyrbjachu ze złym. A hlej, wutorhny so jim noha. To pak wscho niczo njepomhasche; dele dyrbjachu. Tež žonje so wjele hinak njeńdźesche. Lětachu jenož taž kłobuki a klejdy wokoło njeje. Potom namakachmoj sebi něschto k jědźi. Sedźachmoj pschi khanje kofeja, hdyž naschi ludźo z pola domoj pschińdźechu. Cźi so hroznje njedźiwachu, hdyž naju pschi blidźe sedźo swaczicź widźachu, kotrychž w Barlinje pschi kejžorskej tafli myslachu. Běchmy wschitcy w starych schěrokich kholowach a sukujach, zo mózachmy so derje skhilecź, a wbosy, zo mózachu bolace nohi zažicź. Praschachu so naju wjele wo Barlinje, tutym rjanym měscze, ale njemózachmoj na praschenja ani „haj" abo „ně" wotwołwicź. Tež njewěm, hacž je drasta w Barlinje móda abo nic, w kajkejž mój tam pobychmoj. Njech pak tomu je, kaž chce, nihdy na nihdy sebi tajke wuzke kholowy a małe schkórnje na nohi njetykam a sebi nowy pschedeschcźnik njekupju, byrnjež do Wonoho jěł. Tež žona je jónu w tajkej pschistojnej drascze pobyła, ale njecha wjac do njeje lězcź, byrnjež zo mnu do Wonoho jěła. *Z.*

Dospołna ponižnosćź.

Hrabja M., jedyn z najzmužiczischich wojowarjow pólskeje republiki, bě znaty runje tak pschez swoju spodźiwnu wutrobitosćź we wójnach z Rusami a Tartarami, kaž pschez žałostnu nahłosćź a straschny hněw. Husczischo běsche so na wojowanjach sam a sam wobdźělał; jónu cyle rozhorjeny bě jenomu poddatomu hłowu rozkocził. To hrabju pohnu, zo brónje za wschě czasy wotpołoži a pokutnu drastu „mikosczíwych bratrow" so woblecze. Cyle swoje zamoženjo bě najprjedy na mike wotpohladanja założił. Hako mikosczíwy bratr nětko tónle prjedy tak hordy hrabja za swój schpital po proschenju khodźesche.

We błyschczatej sali najwosebnischoho hosczenca w Kiewje jědźachu, pijachu, rejwachu a wysoke hry hrajachu. Pschi blidźe, kotrež bě ze samym złotym cyle pschepjelnjene, sedźesche młody hrabja P., najkhroblischi hracźk. (Tež nasch mikosczíwy bratr běsche prjedy pschi tajkich blidach sydał.) Ponižny mnich so pschibliži k tutomu hracźkej a prosche joho wo dar „za swojich khorych". Hrabja runje najlěpschi njeběsche, tež so wulkoho dobycza nadźijesche a tohodla mnicha kedźbu njemějesche. Skónczje joho tutón za rukaw skubny a mjelczo swoju próstwu wospjetowasche. Tola cyle rozhorjeny hrabja wotykny jomu plistu. Na wokomik zabłyskny schtej so mnichowej wocźi — kak lohcy běsche khrobkoho pachoła mohł porazycź! — tola hnydom zas běsche knjez nad sobu a ponižnje rjekny: „To běsche za mnje, knjez hrabja; nětko proschu tež wo něczo za swojich khorych." Hłuboko hnuty a wohańbjeny zamołwjesche so hrabja ze sylzojtymaj woczomaj, a dar 10,000 złotych, kotrež za schpital wotstupi, běsche dopokaz za to, kak swoju nahłosćź wobželnosczesche a porjedźicź pytasche. Schto je najwjetsche dobycźo w bitwje porno tajkomule dobyczu ponižnoho mnicha nad sobu samym, hdyž na hroznu kschiwdu druhoho słowa njewotmołwi dyžli: „za mojich wbohich khorych!"

Směschk.

* Dźěsczowska swědomitosćź. Macź wuczesche swojoho Janka, zo „dyrbi sebi, hdyž nimo knjeza dźe, pěknje měcku sczahnycź". Hdyž nětko pozdźischo hólczec, kiž pak bě tón krócź z nahej hłowu, zasy jónu knjeza zetka, běžesche a wołasche wón z wulkej staroscźu: „Macźi, macźi! nětkle dźěn tón muž dźe, a ja njejsym w žanej měcy."

Macź a jeje dźěćźo.

Mój pšecźel je něhdźe za kapłana był; tam je, kaž powěda, za tši měsacy 13 dźěćźatkow kšcźił, 13 pak jich też za tute tši měsacy pohrjebał. To zda so skoro njemóžno, hdyž tola runje natykowaca khorosćź njezakhadźesche. A tola tak bě!

Cźim dlěje sym w Serbach, cźim bóle widźu, zo njech też runje tak zło njeje, zo tejko dźěćźi zemrěje, hacź so jich narodźi — wjele lěpje pak też njeje. Stare proste cźasy su nimo a město cźerwjenoliczkatoho wjesołoho dźěćźowstwa, kotrež swoju cźiłosćź ze rźanoho wusmuża a mlokoweje zopy cźehnjesche, wuhladasch mnoho blědych a kiprych stworjenjow, kotrež so lědom na słabych nóžkach dodźerża. Macź běži k susodźinje, druhdy też k lěkarjej a prascha so wo radu. Ale, ani zela, kiž su so wuradźiłe, ani pólwerki, kiž su so dawałe, porjedźenja njepschinjesu. Cźasto dosćź je macź hižo w kolebcy strowosćź dźěćźatka podryła.

Macź wschak njewě, zo je cźerstwy powětr (abo zo rozemisch: fryschny loft) najwažnischi žiwjoł strowoty za małe dźěćźo. Tajke małe dźěćźatko dźě je cźasto dosćź k tomu wosudźene, zo cyłe prěnje lěto w kolebcy bydli, we jstwě, kotraž je pschetepjena, a w nocy w komorcy, kotraž so za cyłe lube lěto njewocźini, zo by do njeje trjebaj „zyma" njenacźahnyła! Wysche toho wuwjaza macź swoje luboźatko, kaž policaj złóstnika, zo so boźedła hibnycź njemóže a trasch cźeknycź; a njesmě-li macź dźěćźatko sama ześiwicź, dokelž je to lěkař wotradźał, potom je cyle wopak futruja, tak zo dyrbi zawutlicź. W kolebcy wodźewaja też, njech je we jstwě bóle horco, dźěćźo z posleschcźemi a płachtami, zo so pót z njoho lije. Njeje z dźiwom, hdyž małe dźěćźo druhdy z cyłeje schije žałosćźi za wumoźenjom a so zapjera, zo by puta, z kotrymiž je wobdate, pschetorhło. Podarmo, mocy wschak su hischcze słabuschke!

Macźi, měj tola smilnosćź z twojim luboźatkom! Wocźinjej pilnje wokno we jstwě, hdźež dźěćźo bywa, a njebój so, zo hnydom zmjerznje. Ma wjacy cźopkoty w sebi, hacź ty. Njeměj też kolebku tak blizko pschi khachlach, cźim dale wot nich, cźim lěpje. Njewuwjazaj je dale (khiba-li, zo je běhdy dla trěbne), ale njech wokoło pjerje z nóžkomaj a ruczkomaj. Wone cźi tola prěnje lěto pschez blido a stólczki njepoleczi ani polcy njepowali! A hdyž masch khwile, zhotuj je, njes je won na boże słónczko, zo so prawje žiwjenja a strowosćze nasrěba. Dale pak dyrbisch z nim hicź, hacź pšched durje na dwór, hdźež ze smjecźow smjerdźi. Hladasch-li dźěćźo tak, njebudźe tejko w kolebcy pischcźecź, dokelž strowe dźěćźo wjele njepłacźe, ale jě a spi, to je joho cyłe dźěło w prěnim lěcźe. Sym we wsach był, hdźež tak kaž wschě macźerje swoje nowonarodźene dźěćźi prěnje lěto z „labrtronom" žiwjachu; z rědka hdy posłyszesche so dźěsćźu něschto mloka. Wěźo tajke tucźne wěcy dźěćźatkej tycź njemóža. Hdźež hižo macź dźěćźatko cźěschicź njesmě, nastanu za wobeju wulke wobcźeźnosćze a wobej dyrbitej najbóle cźerpjecź. W Serbach tola runje hischcze k „labrtronej" pschimacź njetrjebamy. Dokelž pak so pschi cźěschenju mnohe wopacźnosćze stawaja z druhimi jědźemi, kiž so pódla dźěsćźu do cźasa dawaja, staju tu z krótka, kak ma so njedźelnicza zadźerźecź. Baby maja husto dosćź nuznische wěcy wobstaracź, hacź zo, kaž je to jich winowatosćź, tam rozwucźeja, hdźež so wo dwoje žiwjenjo jedna!

Njedźelniczi dołhi póst wužitny njeje; prěnje 3 dny wěźo ma so spokojicź z całtowej zopu. Schtwórty dźeń pokazuje so najbóle hłód a tón ma so spokojicź. Ma-li njedźelnicza, kaž druhdy baba porucza, so hacź do 10. dnja posćźicź, potom stawa so cźasto dosćź, zo so njemóže dojěsćź hacź so pschejě a schkoda je hotowa. Wot 4. dnja njech so hižo lěpsche mlokowe zopy dawaja, też wusmuż z pscheńcźneje muki. Na 6. dźeń smě hižo juschku wot warjenoho hołbja pojěsćź (honacźka, howjazoho mjasa — tucźne wóczka pak wuzběraj), runjeż tak jejo, prawje mjehke warjene, rajs, něschto dnow stareje całty abo cwibaka. Wot 6. dnja smě też — cźuje-li so hewak strowa — schalku khofeja wupicź. Wot 8. dnja dawa so — wěźo, hdyž so hodźi, něschto libitoho mjasa, lěpje pjecźene; mucźnaty nepl abo zelene wariwa, buny, morchej atd. Njedźelnicza ma so prawje na kedźbu bracź, zo wosebje kisałeje a tucźneje jědźe so wostaji, hewak móže po njej bycź a po dźěsćźu też. Też njedyrbi žaneje wyrcy wužiwacź. K picźu njech trjeba: wodu (w zymje pscheraženu z kropom), mloko, židki khofej, piwo, hdyž je wuležane. Hacźi-li so, njech zelenych wariwow, warjenych słowkow abo jabłuczkow so zdźerźuje,. Wjele kleskanja je jara schkódne a maja kmótry a susodźiny, hdyž ju wopytuja, krucze sebi wotmyslicź, zo nowinki njepschinjesu, kotrež mohłe njedźelniczu do njeměra pschinjesćź.

Toho ma so njedźelnicza za prěnje 10 dnow zdźerźecź, jeli je hewak strowa. Ma-li wobstajnje hěcu,

dyrbi lěkař poručecź, kajke jědźe měle so wužiwacź a domjacy změja z wulkej swědomitosću joho poručnosće wobkedźbowacź. Njech njeměnja, zo khorej dobrotu sćinja, dadźa-li jej něschto, schtoż jěsćź je so jej zakazało.

Prawje zrudnje je, zo na wsach pschecy tójschto njedźelniczow na zymnicy zemrěje, kotraž porod rady pschewodźa. Tu mohle so někotre žiwjenjo zdźerżecź, chcyke-li wjesne žony sebi radźicź dacź. Tuta je: Hdźež je njedźelnicza, tam dyrbi wjesna (baba to pschecy njemóże) rano a wječor cźopłotu cźěła měricź, a hdyž widźi, zo je tuta 38,5 (t. r. 38$^{5}/_{10}$) na thermometrje, dyrbi so hnydom po wustojnoho lěkarja stacź. Hdyž baba we wsy njeje, njech sebi žony za 5 mk. dobry thermometer kupja (njech jón baba pschez doktra wobstara), baba pak njech žonu rozwucźuje, kak ma so nastroj nałožecź, zo so cźopłota krewje spóznaje.* Njech je tola wschěm žónskim prajene: Zymnicy njedźelniczow hodźi so zadźěwacź, hdyž so po lěkarja w prawym cźasu sćele, je-li pak cźas pschecźakany, nima kopa lěkarjow rady pschecźiwo wěstej smjercźi.

Tež tu praju: Baby su cźasto dosćź wina na smjercźi njedźelniczow, druhdy tež lěkař, kiž so z pomocu kombźi. Baby pak měle derje wědźecź, zo je jim swětna wyschnosćź, hdyž je jich pschistajiła, krucze poručiła: zo njeměle mydła a wody lutowacź, ale dźěcźo a njedźelniczu pilnje rjedźicź, dokelž njeschwarnosćź je kužoł khorosće, a wysche toho pschenjese so jědmo tuteje khorosće, hdyž so na rjedźenjo njekedźbuje, tež na druhe žónske, kiž do domu pschikhadźeja. Hdyž tohodla baba so k tomu nima, zo w prawym cźasu a cźasto dosćź njepschińdźe, kaž je jeje winowatosćź, tam njech ma tola druha žónska we wsy smilnosćź a njech njedźelniczi na pomoc pschińdźe: njech ju rjedźi a jeje dźěcźatko. A zo by žana we wsy so toho njebojała, chcu tu list a zapisk stajicź kóždej žónskej, kotraž na njedźelniczi miłosćź cźini:

„Kaž wěrno Marija Macźeŕ Boża swoju cźetu Hilźbjetu, kiž bě cźežkoho żiwota, domapytała a pschi njej někotre měsacy pschebywała je, ju ze wschej schcźedrosćźu hladajo a jej służo, kaž prosta dźowka, smě so zakita a żohnowanja tuteje Macźerje Bożeje kóžda żónska za wěstu měcź, kotraž cźěsnosćźenej njedźelniczi na pomoc pschicpěje!"

A byrnjež so swj. pisma porjedźecź njesmědźa, staju tu, bjez toho, zo so boju: Syn Boži mohł mje kharja sćinicź, joho słowa, něschto pscheměnjene:

„Zawěrno, zawěrno, praju wam, schtożkuli sćże wy cźinili na najmjeńschim mojich bratrow (= schtoż sćże cźiniłe na żanej njedźelniczi, kotraž je po tajkim joho sotra) to sćże cźinili na mni (= to sćże cźiniłe mojej Macźeri, pschez kotrejež knježniski porod su wschě cźestne porody swjatosćźene)."

Żónske! Kak wjesele byschcźe khwatałe do Bethlehema, by-li wam něchtó kazał, zo měle Macźeri Božej na pomoc pschińcź a kaž mrowje byschcźe so hromadźiłe wokoło hródźiczki, w kotrejž Syn Boži w żłobiku leżesche, a jena druhej dźěło z ruki hrabała! Schto cźinicźe so tak cuze pschecźiwo wjesnym, hdyž wam tu mjeńsche myto do rukow njehlada, jeli to jenoż cźinicźe z cźistym — zamysłom?!

Nětko něschto druhe! Małe dźěcźatko chce kupane bycź a njemóże sebi same pomhacź. K tomu słuscha wěda a swědomitosćź. Baba ma nětko, kaž słyschu, za kóżde kupanjo pok tolerja żadacź — do toho niczo rycźecź nimam — drohe pak so mi tola zda. Přěnjej njedźeli wschak macź dźěcźatko kupacź njemóże, baba pak runje k tutomu dźěłej trěbna njeje. Kupjel pschihotuje so tak: Liń do dóńcźki zymneje wody, hdyž chcesch, rozměschej w njej horstku sele, pscheraž wodu z cźopłej, zo je srjedź 26—28 stupnjow na thermometru. Woboje schkodźi: hdyž niże 26, je zymne za dźěcźo, hdyž wysche 28, je zaparisch.*

Kejko dźěcźi njeje so z tym skóncowało, zo so na kajkosćź kupjele njekedźbuje! Kupjel dyrbi nimale tak cźopła bycź, kaž krej dźěsćźa, to je srjedź 26—28 stupnjow.

Kupjel njedyrbi dłeje tracź, hacź 5—7 minutow, to je dosćź. Dołha kupjel njewokschewi, ale słabi.

* Kulka, hdźež je żiwe slěbro, połoži so pod pažu a wostanje tam 10—15 minutow; nětko hlada so, kak wysoko slěbro w trubcy stupa; hacź do 38 njeje strach. Tola dyrbi so prawje hladacź, dokelž wysche 38 na kóżdu smužku wjele pschińdźe.

* Tu dyrbisch wědźecź, zo je thermometer, kiž so za kupjele nałożuje, druhi, hacź tón, kiž k měrjenju cźopłoty krewje. Tutón je po Celsius-u a dźe hacź do 100 stupnjow, rěka tež normalthermometer a dyrbi jara swědomicźe dźěłany bycź, dokelž wot joho prawosćże żiwjenjo wotwisuje; tohodla je tež drózschi (4—5 mk.); thermometer ke kupanju je po Reaumur (kajkiż maja w Smjecźkecźan kupjelach) a płacźi jenoż 2 mk. Je to tajki, kajkiż maja ludźo psched woknami. — Njesćźel dźěcźi po njón, zo jón njerozcźepu!

Po kupjeli měko so dźěczo dwójcy wotrěcź, z rubom, kiž wodu z cźěła wupije, a z druhim suchim, z kotrymž so cźěło woschudruje, tak zo je po kupjeli suche. Kupjel nima jenož rjedźicź, ale też hrěcź, a tuto móže so jenož stacź, hdyž so dźěczatko derje wotrěte do kolebki połoži.

Wěm wo žónskej, kiž je na dźeń, hdźež je ju Bóh luby Knjez z dźěczatkom domapytał, wjeczor pschi kolanciji z kmótromaj kźiczku kakoweje solotwje zjědła, kotruž jej dachu. Z toho je skhorjeła a cyke lěto so srjedź žiwjenja a smjercze wika. Wěm też wo druhej, kotraž w tejsamsnej nocy z kanomaj k susodej po wodu běžesche. Tej stej ze žiwjenjom cźekkej, ale praju: to stej cyganskej naturje, a hdyž so druha žónska zwaži, po nimaj cźinicź, ta staji žiwjenjo na wahu.

Žónska, kotruž je Bóh luby Knjez domapytał, ma we kožu wostacź dwě njedźeli dołho a byrnjež hewak železnu strowotu měła. To płaczi bóle, jako hdyž po prěnim porodze. Hladajcze jenož do swj. pismow, schto je Bóh luby Knjez porucził w starym zakonju, to płaczi wězo też w nowym.

Su też žónske, kiž, móhł prajicź, z luteje skuposcze sebi ani žiwjenjo njepopscheja. Žónska w njedźelach pak měła tola wopomnicź, zo ma wjac dyźli swoje žiwjenjo dodźerżecź a psched Bohom zamołwjecź: měnju 1) swoje samsne, 2) te swojoho dźěczatka, 3) dyrbi też mocy k domjacomu dźěłu zdźerżecź. Hdyž tak tsjo hłódni na jenym cźěle so żiwja, to chce tola też za tym jědźene bycź! Nic? Njebjerje-li dha macź w cźasu, hdyž cźěschi, trěbneje cyroby, dyrbi to něchtó wocźerpjecź: pak wona, zo skhorje a so k domjacym wobstaranjam njekhmana sczini, abo dźěczo, kotreż słabnje a zawutli. Najbóle pak „skrydnjetej" sebi wobej něschto. Neple, boži khlěb a kofej njedosaha za macź, byrnjež najlěpschi żołdk měła, tak zo móhł hable pschedźěłacź. Sytnische wěcy dyrbja so wužiwacź; njeje-li rada k mjasej, dyrbi so k jejam pschimacź, k mlócznym jědźam, k kuschczinam (hróch, jahły, krupy) a k pojědźam, kotreż so z pschenicznje muki pschihotuja.

Hdźež macź też tehdom, hdyž stroweje a sytneje cyroby wužiwa, so khora cźuje a wosłabnje, ma so lěkarja wo radu praschecź.

Hdyž lěkař poruczi, zo macź dźěczo cźěschicź njesmě, tam změje so scźěhowacych pokiwow dźerżecź:

1. Zamožicźi ludźo drje pomhaja sebi z tym, zo sebi druhu macź za zeźiwjenjo swojoho dźěsćza pschistaja. Hdyž pak na wsach žónske swoje dźěczi same cźěschicź njemóża, dyrbi so k cźerstwomu howjazomu mlokej wucźekacź. Toho je na wsach doscź.

2. Mloko, kotreż so dźěsćzu dawa, dyrbi pschecy wot tejesameje krowy bycź, krowa pak ma strowa a derje futrowana bycź. Měschane mloko dobro njeczini. Khudym drje budźe tu hospoza, kiž ma swědomjo, stajne mloko dawacź.

3. Kóždy pschekhod (a wosebje nahły) we futrje ma schkódne scźěhwki za krowu, ale też za dźěczo, kotreż mloko wot njeje pije. Tak poczina krowa „židka" bycź a po njej też dźěczo, hdyž so wjele rěpy a zelenoho dawa, za to mało suschenoho.

4. Macź, kotraž na płuca cźerpi, njesmě cźěschicź; Runje tak straschne je, hdyž so mloko bjerje wot krowy, kotraž ma susch (suchi tupy kaschel — Perl — Franzosenkrankheit). Runje tak schkódne je mloko za dźěczo wot wysoko-scźělneje krowy a wot noweje dójki.

5. Krowjace mloko ma so z cokorowej wodu naměschecź. Na liter rozměschej 20 gr. cokora (dobry stary lut). Punt cokora dosaha na 25 litrow mloka. W prěnim měsacu dawa so dźěsczu dźěl mloka a dwaj dźělaj cokroweje wody, w druhim měsacu kóžde po pokojcy, w tsecźim hacź do schěstoho měsaca dwaj dźělaj mloka a dźěl cokroweje wody, wot schěstoho měsaca ma dźěczo mloko picź, kajkeż wot krowy pschińdźe.

Prascha so hischcze: Kejko ma so dźěsczu k picźu dawacź? Na to: Daj jomu, hdyž schkrěczi, zo je hłódne a njech pije, kejkoż so jomu chce. Kaž dołho mloko z cokorowej wodu naměschane dźěsczu tyje, njedawaj jomu niczo druhe. Pschińdźe-li pak zakisk w żołdku (bluwanjo abo židkoscź), potom rozdźěl na mloko, kotreż so dźěsczu wob dźeń dawa, mału kźiczku tutoho pólvra, kotryž cźi w kóždej lěkarni pschihotuja: „Doppelt kohlensaures Natron, Gummi arabikum, Milchzucker, von jedem 20 Gramm, gemischt. Für Kinder." Njepschińdźe-li na druhi dźeń po tutym lěkarstwje porjedźenjo, dyrbisch po lěkarja słacź abo k njomu hicź.

Za žony, kotreż wo ródnoscźi ženje wědźałe njejsu, khiba-li tehdom, hdyž rěkasche, za swět a joho prózdne, schkódne wjesela so pyschicź, chcu hischcze napisacź, zo ma so gumij, kiž so na blesche tyka, kóždy krócź wurjedźicź, hdyž je dźěczo popiło. Tosame płaczi wo bleschi: dźěczo ma mloko picź a nic zakisnjeny sydk. Z cyła je cźistota też za dźěczo poł żiwjenja. Cźerstwy powětr, cźiste schaty, cźiste kóžko, cźiste su-

dobja: wscho k tomu pomha, zo dźěćźo strowe a młódne wostanje.

Dołhe gumije k niczjomu njejsu, lěpsche su kusche, kotrež mózesch na porscze wobroczicz a derje wumycz.

Dokelž tajke wěcy, wo kotrychž tudy pischu, so kóžde lěto z nowa w protycy woczischczecz njehodża, khowaj sebi tutu. Njetrjebasch-li je sama, je pschecy derje, zo mózesch pozdźischo druhim, snadź swojim dźěćźom, dobru a wěstu radu dacz abo tež njedźelniczi je pschecźitacz, kotraž njewě, kak ma so zadźerżecz.

Cźłowjecze żiwjenjo je wjele hódne! Wulka njewědomoscz, kotraž mjez mnohimi żónskimi w tak ważnych wěcach knježi, je mje pohnuła, zo k wotwobroczenju wjele njezboża tuto pischu.

Skónczjnje dodam radu: wy żónske, njedowěrcze swoje a dźěćźace żiwjenjo a strowotu zelowym żonam, ale scźelcze po lěkarja, kiž je wot Boha postajeny, zo khorych hoji. Tak zamołwjenja njezmějecze a porokow sebi cźinicz njetrjebacze. A hischcze: Bjercze toho lěkarja, ke kotromuž macze dowěru, a wo kotrymž scze wěste, zo budze sebi z wami prócu dawacz, byrnje trasch tež baba joho wotradźała. Pschi tajkich wěcach, pola kotrychž so cźasto wo żiwjenjo dweju cźłowjekow jedna, njesměsch na niczo druhe dźiwacz, khiba na to, schtož je cyle nuznje trěbne. A jenož so njekomdź, w prawym cźasu po lěkarja póstacz! Wěm pschikłady, zo běsche zawěscze żiwjenjo macźerje a dźěscźa so zdźerżało, hdy běsche so z cźasom wustojna lěkarska pomoc poskiczíła.

Bě-li tu a tam krute słowo, wodajcze mi; njecham w niczim ranicz, ale we wschěm k waschomu spomoženju radźicz. ———— +

Zbóżny Franc wot Jězus-dźěcźatka.

W 16. lětstotetku měješchtaj khudej starschej w Schpaniskej hólczatko, kotrež bě w s. kschcźeńcy z mjenom Franc pomjenowane. — Tele dźěćźo pak, hdyž bě wotrostko, bě tak njelepe, zo starschej njewědźeschtaj, schto z nim zapoczecz.

Po macźernej smjerczi woženi so nan zasy, a pschi macosche wjedźesche so hólcej jara złě. Nan tež wo njewobdarjenoho a do dźěła njekhmanoho hólca njerodźesche. Hdyž něhdy cuzy pschekupc do wsy pschińdźe, da nan mužej syna sobu, zo by joho něhdze pschistajił.

Cuzy muž wjedźesche Franca do města Alkala; tu pak njestarasche so dale wjacy wo njoho. Wbohi hólczec pschińdźe ke khudej wudowje, kotraž joho z kschescźanskej miłoscźu nasyczi a pschez nóc pschi sebi zdźerża. Schto pak móhło to dźěćźo dale zapoczecz bjez znatych, bjez pjenjez, bjez wuschiknosćze do dźěła? — Zrudny khodźesche Franc po njeznatym měscze a poda so potom do cyrkwje, zo by so pomodlił a Jězusej swoju nuzu wuskorżił. Něschto khlěba sebi naprosy. Nazajtra dźěsche zasy do cyrkwje a modlesche so tam jara nutrnje. Zwónk, kiž pobożnoho hólczka widźesche, smili so nad nim a dawasche sebi prócu, zo by joho nawucził za ministranta pschi woltarju służicz. Ale Francowa wulka njeleposcz a joho krótki pomjatk běschtej wina, zo joho tež zwónk trjebacz njemóżesche, ale dyrbjesche joho zasy ze służbiczki puschcźicz.

Tola tež nětk njewopuschczi dowěra na Boże wjedźenjo pobożne dźěćźo. Zasy kleczesche wjetschi dźěl dnja psched najs. sakramentom a wupowědowasche swojomu Zbóżnikej nuzu a wopuschczenjo. „Knjeże, wschudźom sym zastorczeny, staraj so za mnje, o Jězuso!“ Tak modlesche so z dźěscźowskej jednoroscźu mały Franc.

Hdyž běsche so khude dźěćźo dołho tak modliło, zaslyscha na dobo słowa: „Dźi a pytaj, hdźe by mi móhł mjez wjacymi służicz!“ Franc njewědźesche, schto maja tute słowa rěkacz. Wone pak so jomu wujasnichu, hdyž chcyschе jomu pschedstojicźer khorownje dźěło dacz, zo by pomhał khorych wothladacz. Franc tule służbu z wjesołoscźu pschiwza. Tola dołho njetrajesche, a zasy so pokaza, zo też tu Francowa pschinarodźena njeleposcz jomu zadźěwa. Tu padny z hornykom, tam rozbi schkleńcu, zasy druhdźe rozkida jěź a poliwku. Druzy służowni so jomu smějachu. Tola pschedstojicźer mějesche wjele scźerpnosćze z pobożnym hólcom; dokelž pak joho w kuchinje trjebacz njemóżesche, wupóscźełowasche joho, zo by dary za khorych hromadźił.

K tomu mějesche Franc kaschcźik, do kotrohož jałmożnu kładżesche. Na wěko kaschcźika postaji Franc z drjewa wurězane Jězus-dźěcźatko. Kóżdy krócz prjedy hacz wón hromadźicz dźěsche, poklakny so wón a proschesche Jězusa, zo by jomu wobradźił, schtož za swojich khorych trjeba. Wjecźor z hromadźenja so wrócźiwschi, klakasche so zasy psched Jězus-dźěcźatkom a dźakowasche so jomu za dostate dary. Pschi tym njezabu Franc tež na druhe pobożne skutki. Jeno tři hodźiny wotpocźinka w nocy sebi wón na drjewjanej ławcy popschewasche.

Francowy zwonkowny napohlad njebě jara lubozny, ale ludźo mějachu joho někotři za dźiwjoho, někotři za hłupikojtoho. Pschi swojim proschenju dyrbjesche sebi

wón wjele wusměschenja a pschescźěhanja lubicź dacź: Něhdy w korcžmje, hdźež Franc tež zamožitych ludźi wo jałmožnu namołwjesche, joho młody zemjank z pjasczu mjez woczi dyri a jomu hrožesche, zo joho ze jstwy czisnje. Franc pak padże psched tutym hrubym mužom na kolena a proschesche joho wo wodaczo. Korczmarka měješe z njewinowatym pschescźehanym sobuželnosczź a porokowasche zemjankej hrubosczź. Tak, zo zemjank swoje zadźerženjo wobžarowasche a Francej nahladnischu jałmožnu zdźěli. — Druhi krócź běchu ludźo, kiž mějachu Franca za zamolenoho, nabili. Franc pak praji po tym kaž niczo z toho wjesele: „Tole bě za mnje, nětk dajcże mi też něschto za te Jězus-dźěczatko!" Też jich pohnu Francowa pokornosczź, a woni wotedachu schczedriwy wopor. Tola nic jeno wot cuzych, ale też samo wot khudych, za kotrychž jałmožnu hromadźesche, měješe ponižny Franc wschelaku kschiwdu znjesczź: Někotři so pschiškodźachu, zo Franc jałmožnu njesprawnje rozdźěla, druzy jomu wumjetowachu, zo najlěpsche za so khowa, druzy zasy mjenowachu joho błazna, kiž do proschenja khmany njeje. Tu pak pokaza so krasnje Francowa dospołna ponižnosczź a heroiska póczźiwosczź. Město toho, zo by na tajki njedźakowny lud swarił a so hněwał, pschipóznawasche a wobkrucżesche wón, zo niczo dobroho na nim njeje, a zo so dźiwa, zo maja ludźo tajku sczerpnosczź z nim.

Dobry Franc njepschesta so za khudych a khorych staracź. Wosebje pak so prócowasche, zo by jim hody prawje wjesoły dźeń pschihotował. Franc da z klětkow wozjewicź, zo su Boži dźeń wschitcy khudźi města, kotsiž tehdom k swj. sakramentam du, do schpitala k wobjedu pscheprosceni. Mjez tym khodźesche Franc cyły tydźeń po proschenju, zo by pola bohatych naprosył, schtož bě za hosczinu trěbne. Franc měješe też pschi tym to zbožo, zo jara derje pobu. Wón naprosy 2 wołaj, 30 wowcow, 14 swini, 20 brěmjenjow muki, wjele warjenja a 3600 markow pjenjez. Na hosczinu w schpitalu pschińdźechu pschez 1000 khudych ludźi. Wschitkich pschikhadźacych Franc wjesoły witasche, modlesche so z nimi a noschesche jim z druhimi służownikami jěsczź. Po wobjedże da hischcże kóždomu toleŕ pjenjez sobu dom. Khudym pak, kotsiž běchu so hańbowali na hosczinu pschińcź abo kotsiž to staroby abo khorowatosczże dla njeběchu móhli, pósła Franc jěsczź domoj. — Hdyž so hody druhi abo tseczi krócź zasy bliżachu, sczelechu dobroczinwi zamožiczi ludźo sami wot so jałmožnu do schpitala, tak zo Franc hakle wokoło khodźicź a prosyczź njetrjebasche. Po něczim pak pschińdże tole dawanjo do zabycza. Hodownicźka 'žno bě blizko, a Franc njemějesche hischcże niczo, za czoż by khudym hosczinu wuhotował. Z krutej dowěru na swojoho Zbóžnika poklakny so Franc psched wobrazom Jězus-dźěczatka a spěwasche: „Nasch swjedźeń, na kotrymž dyrbju wosobnych Twojoho kralowskoho dwora na hosczinu pscheprosycź, je blizko; a Twój bratr Franc nima tón krócź ani pjenjezka, a nichtó też niczo njepschinjese; sy dha Ty na mnje zabył?" — Bórzy po tym kłapasche so do durjow schpitala, a hdyž so wotewri, praschesche so muž za Francom. Hdyž bě tutón pschischoł, pschepoda jomu cuzy muž cyły měch pjenjez a kazasche, zo by Franc z tutymi pjenjezami khudym hosczinu pschihotował. Franc běsche nad tym tak wjesoły, zo so nic jeno sam horco Jězusej dźakowasche, ale zo też cyłu khorownju k dźakprajenju napominasche. Dobroczeŕ pak bě mjez tym woteschoł, a nichtó njezhoni, z wotkel běsche pschischoł.

Hdyž běsche tak Franc 37 lět dołho w tymle schpitalu Bohu tomu Knjezej a człowjekam słužił, czujesche so Franc znutskownje pohnuty, zo by do Karmelitskoho klóschtra zastupił. Tola wón běsche sebi luboscź wschitkich w Alkale tak jara dobył, zo joho z města puschczicź njechachu. Franc pak poda so k schpaniskomu kralej a proschesche joho tak dołho wo dowolnosczź k tomu, doniž sebi ju njewuprosy. Po dokonjanym nowiciacże bu Franc wot klóschtyrskoho wyschschoho do města Valencia pokazany. Też tu wosta z dowolnosczu swojoho pschedpostajenoho Francowa prěnja staroscź za khudych a khorych. Ludźo czesczachu Franca za swjatoho. Pozdźischo bu wón do Madrida pschesadźeny.

Francowe žiwjenjo pak bližesche so k swojomu kóncej. Patorżicu běsche Franc czežcy skhorił a dosta tohodla swj. sakramenty z wulkej pobožnosczu. Prior klóschtra chcyschе Francej hischcże jene wjesele pschihotowacź a tykny jomu 12 frankow do ruki, potom da 12 khudych psched njoho pschiwjesczź. Z wulkej wjesołosczu wudźěli Franc khudym po franku a zaspěwa z wjesołosczu kěrlusch Jězus-dźěczatkej. Z wjeczorom patorżicy bě so też wjeczor joho žiwjenja pschibližił. Hdyž słónczko w Boži domczk dźěsche, wudychny Franc czische swoju duschu a zastupi też do domu Jězus-dźěczatka, hdźež je pospochi Boži dźeń. To sta so w lěcze 1664.

T. N.

Schto je Serbam nuzne?

(J. Š.)

Kóždy cłowjek so cząsto prascha: Schto je nuzne? Hdyż chce Jank nowu měcu, Michał nowe kholowy, Marka nowe cźrijki měcź, kotry nan so tehdom pschi sebi njewoprascha: Schto je nuzne? A tajke praschenčźko druhdy wjacy płodow pschinjese hacź wutrajne dźěło a próca.

Serb ma so potajkim teź praschecź: Schto je Serbam nuzne? Njeczźimi dźěn samo paduch hinak, zechce-li něschto hódne spakosczicź.

Haj, to je wěste, to cźini kóždy, prascha so kóždy, ale kak žadyn wotmołwi? Małohdy je wotmołwa prawa, husto cyle wopacźna. Zawěsče teź ty, luby cźitarjo, kotromuž na zbožu Serbowstwa hischcze něschto zaleži, sy so hižo cząsto a husto samoho so abo druhich praschał, schto je Serbam pschede wschěm potrěbne? Ale, njejewěrno, kak wschelakore wotmołwy! „Swoboda a hromady pjenjez!" rži z tysac hortow. „Macźicźny dom!" klincźi z toho, „pschezjednosczź!" z tamoho kuta. Tón měni: „analogiski prawopis a něschto dobrych wótcźincow", tamón: „za Serbowstwo zahorjene studentstwo!"

Tola ja khroble rjeknu: wschitko wopak! Schto dha by nam pomhała swoboda, schto pjenjezy, schto macźicźny dom, hdyż by Serbowstwo hinyko, hdyż by so swojeje najrjeńscheje pychi wzdało: bohabojosczе? O, zo by tola kóždy Serb spóznał, schto je nam Serbam jenicźcy nuzne! Zo by so tola kóždy pschestwědczicź dał, zo tak dołho doniž tole jenicźcy nuzne so do wschitkich serbskich wutrobow njezakorjeni, Serbowstwu wotpomhane njebudźe.

A tuto jenicźcy nuzne je tak husto mjenowane słódke słowcźko: luboscź.

Ach, z krwawjacej wutrobu dyrbju wuznacź, zo so bohužel tute słowo w naschim cząsu skoro pschecy wopak, haj hrěschnje trjeba a nałožuje. Wschě mózne hrěchi dyrbi tute słowcźko zawodźewacź, pschestupjenja zakonjow zamołwjecź, sebicźne skutki pschekrasnjecź. Samo basnicy su so tak daloko zabłudźili, zo z tutym słowcźkom hrěschne njeczźiste žadanja pomjenuja a tak dobrym kschesczanam pohorschk dawaja. Tola to njeje luboscź, to je cźertowe wjesełło.

Serbam je nuzna luboscź, kiž ma w Bohu zapocźatk a kónc, luboscź, kiž we swěrnych wutrobach kubłana wutroby dobywa a zahorja. Luboscź, kiž njewopruje jeno, schtoż mamy, ale kiž samo wopruje, schtoż smy. Luboscź, kiž rjeknje: „Pschihotowana je moja wutroba, Bożo, pschihotowana je" (Ps. 107, 2).

Hdyż budźe płomjo tuteje luboscze Serbow wutroby zahorjecź, potom derje nam, derje Serbskomu ludej! Tuta luboscź njewotewrja jenoż njebjeske wrota, ale wona scźehnje tak rjec njebjesa hižo na zemju. Jeje njepschekrocźne murje budźetej hordoscź a zawiscź podarmo nadběhowacź. Podarmo spyta njepschecźel nas roz-schcźěpicź. Rozkora mjez Serbami městna njezměje. Pscheswědczeni, zo za nasche wot Boha nam spožcźene prawo wojujemy, budźemy njekhabłajo w bitwje stacź a Serbow sławu rozsywacź. Podarmo budźa so na nas walecź rubježne wjelki, zo bychu nas pożrjeli: luboscź wschitko pschemóże!

Luboscź pschemóh tyrana Dionysa, luboscź k wótcźinje pohnu mnoho Romjanow so woprowacź za zhromadne zbožo. A, schtó liczi miliony a miliony, kiž w prěnim cząsu kschesczanstwa z luboscze ke Khrystusej swoju krew pschelachu? Swědki tuteje luboscze nadeńdźemy we wschitkich cząsach. Na dwaj pschikładaj chcu tu spomnicź.

W schěsnatym lětstotku běsche w Schpanskej wulki swjaty žiwy z mjenom Juan di Dios (Jan wot Boha). Swoje cyle žiwjenjo bě zawostajenym khudym poswjecźił. Dźeń wote dnja khodźesche z korbom po měscze wokoło, zo by za nich dary hromadźił. Tu namaka jónu w srjedź hasy cźežcy khoroho, kiž so w njerjedźe wokoło walesche a žałosczesche. Khwatajcy wza joho na khribjet a njesesche joho do swojoho wobydlenja. Joho do łoża położiwschi wokoschowasche ponižny khoromu nozy. A hlej, swojej wóczcy, na wobliczo stonacoho złożiwschi, spózna w nim swojoho zbóžnika Jězusa Khrystusa, kiž so lubje na njoho wusměwasche. Hlejcze, tajka luboscź je nam trěbna, tajka luboscź namaka hižo na zemi swoje myto.

Lěta 1885 zemrě w městaczku njedaloko hłownoho města Wina hamtman hrabja Aichelburg. Joho žiwjenjo je wobraz cźisteje, njesebicźneje luboscze. Swoje zastojnstwo swědomicze zastara. Po swojim hetmanstwje pucźowasche wokoło, kejkoż mějesche cząsa wysche, nic w schkleńczanym wozu, ale — w pěschi, njedźiwajo na wjedro. W schulach pruhowasche cząsto sam. Khorych, wosebje khudych jara husto wopytowasche a jich z cyrobu za cźěło a duschu wobdarowasche. Kóždy cźłowjek joho znajesche a wón znajesche kóždoho cźłowjeka, haj kóžde dźěcźo mjenowasche z prawym mjenom. „Nó,

Madlenka!" by rjekł, „sy dha nowy pjezl dostała? A, ty, Khatka, sy nětk starscheju pschecy poskhała?" Žadyn dźiw, zo wschitke wutroby za njoho bijachu. Žadyn dźiw, zo bě joho hamtmanstwo w kóždym nastupanju najpřeńsche w cyłym kejžorstwje. Žadyn dźiw, zo njenadźita smjercź tutoho jandźela na zemi wschitkich joho poddanow z njewuprajomnej hórkoscźu napjelni. Njebě domczka, kotrohož scźěny njebychu byli swědkowje swětłych sylzow, joho smjercze dla ronjenych. — Hdy by so ty, luby cźitarjo, na joho wulkotnym pohrjebje wobdźělicź móhł, zawěrno, ty by ze sylzojtymaj wocźomaj wuznacź dyrbjał: to docpěje jenoź luboscź!

A hlejcze, to njebě žadyn mnich, to bě zamožity a nahladny zemjan; to njebě žadyn starc, to bě nježenity młodźenc, kotrohož Bóh w kcźěwje žiwjenja, w 35tym lěcze k sebi wza. Joho luboscź bě kaž płomjo. Wona bě cźista, wona horjesche so a zahorjesche.

Ty nětko wěsch, luby cźitarjo, kajku luboscź ja měnju. Tajka luboscź je Serbam trěbna. Potom pschekroczimy wjeseli a spokojni straschne zmohi swěta. Potom budze nahladny bur zasy z prostym khěžkarjom a cźeledźu wobkhadźecź, kaž za stare cźasy. Potom budze serbski duchowny so wjeselicź nad wosadu, kiž so jomu podcźisnje bjez mórkotanja a so jomu dowěri, jako jehnjata swěrnomu pastyrjej.

Zo bychu tajke dny bórzy Serbam zaswitałe, to daj Bóh!

Boharubjenstwo.

(Po wěrnym podawku powjeda A. R.)
(Pschełožił a skrótcźił F. R.)

I. Židowska zkóscź.

W póstnym cźasu l. 1370 sta so, zo bě w měscze Enghieu we hłownej cyrkwi města swjatoczna pobožnoscź s. Krewje. Rumny Bożi dom běsche pschepjelnjeny z pobožnymi, kotsiž pscheđ Najswjeczischim na wulkim woltarju wustajenym kleczachu a je cześczowachu. Woltar běsche z nuchawkami wudebjeny. Wulka syła zezaswěczanych swěczkow rozswětlachu jón. Jich wotbłyschcź pyschesche złotu z drohimi kamuschkami wusadźanu monstrancu, w kotrejž bójski zbóžnik knjeżesche.

Žanomu jeniczkomu z Enghieuskich měschczanow, kotsiž w cyrkwi kleczachu, njepschińdże na mysle, so na nękajke waschnjo njepschistojnje w cyrkwi zadźerżecź. Ale mjez tym zo so woni pobožnje k zbóžnikej modlachu, njeběchu też Judaschowje daloko.

To běchu tsjo mužowje z Enghienskeje židowskeje wosady, kotsiž pomału po drózy, kotraž nimo cyrkwje wjedźesche, pschińdźechu. Jedyn ze židow, z mjenom Jonathas, běsche pschedstojicźer abo rabbi židowskeje synagogi. Wón běsche dołhi suchi muž z wuhloczornymi włosami a runje tajkej brodu. Joho towarschej běschtaj bohataj pschekupcaj a rěkaschtaj Salomon Süß a Levi Herzberg. Wschitcy tsjo hidźachu kscheścźanow hacź na najbóle a scźahowachu jducy nimo cyrkwinskich wrotow wschelake mjezwocźa a woschcźerjachu so, hdyž spěwanjo a modlenjo kscheścźanskeje zhromadźizny zasłyschachu.

„Kaž so zda, swjecźa gojimy* dźensa někajki swjaty dźeń, zo su so tak bohacze w cyrkwi zhromadźili", schukny cźerwjenowłosaty Levi k Jonathasej, kiž srjedźa dźesche. „Chcył jeno rady wědźecź, schto pak dźensa pola gojimow je, a kajki firlefanc tu nutska cźinja. Su sebi tejko swěcźkow zezaswěcźowali, jako dyrbjał dźensa wójowoda krónowany bycź."

„Abo jako by jich Khrystus, kotrohož su naschi pobožni prjedownicy z dobrym prawom na kschiž pschibili, sam so mjez nimi zjewił", zabórcza blědy Jonathas. Złoby swěcźachu so jomu z wocźow. „Božo, Sprawny!" praji potom dale so woschcźerajo, „hdy jeno bych njewjedro we swojej mocy měł, zo by do tuteje wrótneje cźrjódy dyrił. Jich spěwanjo dyrbjało bórzy pschestacź."

„Ja bych měł wulki lóscht, firlefanc gojimow sobu wohladacź, hdy bych so mjelczo do cyrkwje scźischcźecź móhł", rjekny rabbi Levi.

„Njezwěr sej, to by khrobłoscź była, to spytacź. Mjez gojimami by wulka hara nastała, hdy by syn Israela do jich zhromadźizny zastupił, a hańba by za nasch cyły lud była, hdy by schtó z naschoho ludu a wěry-bratrow z kscheścźanskoho templa cźisnjeny był", napominasche Salomon Süß. „Sy tak wcźipny na to, schto tam nutska dźěłaja? Schto dha budźe? Budźe někajka pschedhra ke kekliji, kajkuž na swojich jutrach hraja, hdźež dyrbi jich „kschižowany" z rowa won", woschcźerasche so ze złobami tamny. Potom tuli kschiwy nós a hłowu a schukny mjelczo něschto towarschej, k cźomuž wobaj pschihłosowaschtaj a pschikiwaschtaj a so z cyłej schiju smjecź poczeschtaj.

Mjez tym běchu so khětro kruch pucźa wot cyrkwje wotsalili a pschińdźechu bórzy do husteje cźmoweje haski z wysokimi khěžemi. To běsche tak mjenowane židowske

---

* Tak mjenuja židźa kscheścźanow.

město. Bórzy móżeſche też ſpóznacź, kajki nacion tu bydli: pſchetoż hrozna wóń tu ſapaſche, cźornewłoſate, mazane żidowſke dźěcźi a ſtare żidowki cźapachu pſched kheźnymi durjemi. W jenej z najnahladniſchich żidowſkich haſow zhubi ſo rabbi ze ſwojimaj towaŕſchomaj. Schto ſu ſebi mjelcźo mjez ſobu wotryczeli, zhonimy bórzy. Bě to njeſkutk djabołſkeje złóſcźe.

Po něktorych poſkhodach do jſtwy, kiž běſche zady do dwora won, zo jich njeby nichtó mylił, běſche ſo Jonathas ze ſwojimaj pſcheczelomaj Salomonom a Levijom zamknył. Schto bě tamna ſwjatocźnoſcź we hłownej cyrkwi měſta rěkacź měła, to bě Levi z leſcźu wot kſcheſcźanow wuſlědźił. Kſcheſcźanſka wěra wo pſchitomnoſcźi Khryſtuſowej w najſwj. ſakramencźe woltarja njebě židam niczo njeznate. Mjez ſobu běchu Enghienſcy židźa hižo cźaſto kſcheſcźanow hłupoſcź, kaž prajachu, wuſměſchowali, zo cźi do bójſtwa wot jich prjedownikow kſchižowanoho Nazarenjana wěrja. A woſebje mjerzachu ſo na kſcheſcźanſku wucźbu wěry, zo ſo pſchi Bożej mſchi pſchez ſłowo měſchnikowe khlěb a wino do mjaſa a krewje Khryſtuſowych pſchemjenitaj. We ſwojej złóſcźi a zaſakloſcźi, kaž něhdy jich Bohamordarſcy wótcowje, cźinjachu ſebi też rabbi Jonathas a joho pſcheczelaj Salomon a Levi wulke wjeſelo z tym, Khryſtuſa hanicź. Też nětko wukinychu ſo z jich njeſchwarnych hubow Bohahanjace żorty kaž zliwki.

— „Hej! Kajke dyrbjało mi wjeſelo bycź, woblatko wot kſcheſcźanow ſwjeczene doſtacź a jomu wſchu móżnu hańbu naczinicź“, tak běſche ʼżno ſo rabbi cźaſto mjez ſwojimi towaŕſchemi ſłyſchecź dał. „Móhł-li jeneje lepicź, Jehova wě, dha by móhł kſcheſcźanſki Bóh, je-li by woprawdźe w tym koleſku pſchitomny był, wo tym powědacź, zo ſu joho něhduſchi ſchwikarjo a kſchižowarjo hiſchcźe wěrne wowcki pornjo pſchedſtojicźerjej żidowſkeje ſynagogi w Enghien byli.“ Mjez tym, zo wón tak ze zubami kſchipjeſche, bu joho hewak hižo nic rjane mjezwoczo pſchemjenkej podobniſche dyžli cźłowjekej. Poſkoczíwſchi, z pjaſcźemi njebju hrožo wołaſche: „Roztorhał, rózdrěł, rozdrjebił bych woblatko, Nazarenjanej k ſměchej, zo by lědma hiſchcźe próch woſtał.“

Takle njemdricź njeběſchtaj Salomon a Levi ſwojoho pſchedſtojicźerja hiſchcźe żenje widżałoj. Tajkile je móhł Kajfas napohlad měcź, hdyž bě z horta bójſkoho Zbóżnika na ſwoje praſchenjo hacź je wón Boži Syn, wuſłyſchał: „Ty ſy prajił!“ tehdom hdyž ze złobami ſwoju draſtu rozdrě.

— „Pokleczi njech ſu Nazarenjan a wſchitcy, kotſiž ſo k njomu wuznawaja“, howrjeſche też Levi, cźerwjenowłoſacź. „Tak zawěrno, hacź běſche piſkaŕ żiwy, kiž pſched Mójżeſom piſkaſche, njecham bycź zbóżny, njedyrbjało-li ſo mi radźicź — jene z kſcheſcźanſkich woblatkow doſtacź, a z nim po ſwojim ſpodobanju zakhadźecź. A mamy-li je jónu, potom, Nazarenjano, chcemy z tobu tu kekliju hiſchcźe jónu wuhracź, wſchěm gojimam za hańbu, kotruż ſu naſchi wótcowjo z tobu hnali w Salem, tym ſwjatym měſcźe.“

— „Schto nam jene pomha? Wjele dyrbimy jich měcź, zo by hra dlěje trała, a kóždy z nas dyrbjał tola jene z tych woblatkow měcź“, da ſo tſeczi ſłyſchecź.

„Haj, haj, to dyrbi bycź! To by była woprawdźita radoſcź za naſchu duſchu. Ale kak móżemy k woblatkam pſchińcź, Salomonje?“ praſcheſche ſo Levi ſwojoho ſuſoda. „Ta wěc, tajke woblatka z kſcheſcźanſkoho templa zwjeſcź, je jara ſtraſchna, hacź zo móhł jedyn z nas to poſpytacź. Jeli pak ſo hinak cźinicź njehodźi, dyrbimy w nocy do cyrkwje ſo dobycź a tym wěckam ſobu kazacź. Wě ſnano ſchtó z waju lěpſchu radu, dha ju praj!“

Khwilku pomjelczawſchi zarycźa ſkónczńje rabbi: „To ſo njehodźi, ſami to njemóżemy cźinicź; ta wěc je tola pſcheſtraſchna. Ale kroſchik pjenjez chcył ſebi koſchtowacź dacź, móhł-li koho namakacź, kiž by nam k tym woblatkam dopomhał. Myſlitaj ſebi trochu, hdźe by muż był, kiž by był zmużity doſcź, a z jeneje cyrkwje woblatka kſcheſcźanow kradnył.“

— „Halt! Wěm, komu móhli to dowěricź. Haj, haj, tak pójdźe! Tón je prawy, a pſchezjene z nim też pſchińdźemy; to ſo njeboju“, zawoła z dobom Salomon a wobwjertny ſo z wjeſołoſcźu na jenej nozy.

— „Njekń! Schtó to?“ praſcheſchtaj ſo Jonathas a Levi. A hdyž Salomon hnydom njewotmołwi, pſchimny joho rabbi za ramjo, ſtłóczi joho na ſtoł, a praſcheſche ſo njedocźakliwy: „Nó, ſchtó je? Mjenuj dha muża!“

„Hladajcźe! Kohoż měnju, to je Jan z Löwena, kiž nětkle w Bryſelu bydli, a z měchom na khribjecźe po Brabancźe wokoło cźaha.“

— „Brr, tón!“ dźiwaſchtaj a wotſchaſowaſchtaj ſo tamnaj. „Djaboł wěŕ tomu! Ně, na tajkoho cźłowjeka njemóżemy ſo ſpuſchcźicź; tón by nas pſcheradźił. Něhdy běſche naſch wěry-bratr; ale z kroſchikom pjenjez da ſo zawjeſcź a je ſwojej wěrje a ſwojim wótcam njeſwěrny był. Wón je wot Jehovy zaklaty a z naſchoho ſplaha

wustorčeny, z kotrymž žadyn prawy Israelita niczo čzinicź měcź njecha. Prjecź z tym; tón so njebudże *chcycź naryčecź dacź*, nam słužbu wopokazacź!"

— „Bah! Wój toho muża hubjenje znajetaj", pschetorhny jeju Salomon. „Jana ja lěpje znaju dyžli wój. Wón wote mnje wjele kupuje, wěm derje, zo žonine pjenjezy khudomu rapakej we hłowje khodźachu. Jich dla je słužby Jehovy wopuschczíwschi »kschižowanomu« pschisahał. Po mjenje je kschesczan, ale po zmyslenju je žid wostał a dźerži tajnje hischcże pschecy k nam. Njemějtaj stracha, zo nas pscheradźi. Móže-li wón pschi nami czerwjenu lischku zaslužicź, njepraji: »ně«. Pschewostajtaj to mi, zo sebi z nim wuczinju, zo by nam woblatka kschesczanow z něka jkeje cyrkwje pschinjesł, a sym wamaj dobry za to, zo joho k tomu zwólniwoho sczinju. Hdyž jomu swětły dukat na wocźi położu, bymi za njón zwónka z woblatkami kradnył, bych-li rodźił."

Rabbi zdasche so hischcże pschecy njewěriwy. Ale Salomon bě sebi swojeje wěcy tak wěsty a ryczesche hischcże něschtožkuli za kschesczanskoho žida z Brysla, doniž jomu wobaj dospołnje njewěrjeschtaj.

— „Tak skazaj joho z listom k sebi, a pisaj, zo chcesch z nim dobry »gscheft« sczinicź; ale hladaj so derje. Powěz namaj też hnydom hdyž pschińdże, pschetož zawěscze je lěpje, zo so wschitcy hromadże z nim zryczimy."

Salomon to slubi a wotsali so potom z Levijom z rabbinowoho domu.

II. Judaschowa pscherada.

Rabbinowy dom bu jama wschěch njekhmanstwow. Nichtó z Enghienskich wobydlerjow njemysleschе sebi na tu, schto so tu podawasche. Bohaczi židźa běchu jako krewjelaczni lichownicy znaczi a zacpěczi. Kóždy, kiž z nimi niczo czinicź měcź njetrjebasche, bjerjesche so na kedźbu, zo by jim do pazorow njezaběžał.

Jónu běsche so rabbi za poslednicu do swojeje zahrody podał. Tam sedźesche w bozowej khěžcy suchi, czmowy muž a lehnjesche tam bjezbóžne mysle a wotpohladanja, kajkež móža jeno z hele do człowjeskeje hłowy pschińcź. Běsche hižo psched wjeczorom. Tu bliżesche so mjelczo holczka ke khěžcy a wołasche na zamyslenoho: „Papaleben, tu je list, kotryž je runje cuzy hólc pschinjesł."

— „Daj jow, Saraleben, moje dźěczo", rjekny rabbi a wotewza swojej dźowcy list. „Móżesch hicź, Sarka, wostaj mje samoho." Sara wotsali so hnydom. Jonathas wobhladowasche sebi pismo na adresy; njeznajesche pak je, dokelž praji sam za so: „Hebrejscy! Potajkim nic po póscze, ale pschez potajnoho posoła mi póskany." Njewotewrjeny list sebi hischcże jónu wobhladowawschi dźesche: „Wón pschikhadża wot jenoho naschich wěrybratrow. Chcemy tola hladacź, schto tón człowjek wote mnje chce." Z tymi słowami běsche jón wocźinił a bórzy někotre rynczki pscheleczał. Nětk z dobom wschón woživi. Zda so, zo so nad pismom jara zwjeseli. Radoscźiwe: „Ah! skónczńje je so tola radźiło!" skradny so jomu z huby. Wón tykny list k sebi a poda so do swojoho wobydlenja, skhowa móscheń pjenjez do swojoho dołhoho kaftana a poda so do Salomonowoho wobydlenja. Za někotre wokomiki pak pschińdże hižo zasy z domu a pscheńdże khwatajcy wschelake hasy, doniž skónczńje k měschczańskim wrotam njepschińdże; wopuschczi město, kroczesche khwilku po pucźu dale, winy so potom na pólny pucźik a khwatasche do małoho lěska. Wocźi pak jomu khodżeschtej kaž paduchej: jako by za někim hladał.

Woprawdże wustupi bórzy z kromy lěsa muž, kotryž joho wuhladawschi a za rabbina spóznawschi k sebi kiwasche. Běsche to Jan z Löwena, kschesczański žid, kotryž bě Jonathasa tu skazał.

„Wy scźe słowo dźerżał, scźe je wuwjedł?" praschesche so rabbi njedoczakliwy, hdyž běschtaj so wobaj do kerkow za schěrokim dubom skhowałoj.

„Bych měnił", wotmołwi tamny. „Sym měł hary doscź, prjedy hacź so mi radźi. Njedźele dołho sym na pschileżnoscź čakał, hdy bych so móhł njewidźany do cyrkwje sunycź; ale njechasche so schlachczicź. Zo pak bych skónczńje tola docpěł, myslach sebi na kapałku s. Khatyrny w Brysłu. Do tuteje khodźa ludźo z najbližscheje wokoliny k spowjedźi a k woprawjenju. Do njeje podawach so też ja czaszischo; běch někotre krócź pschitomny, hdyž duchowny woprawjesche, a wobhladach sebi derje město, hdźež pschežohnowane woblatka khowaja. Jónu widźach, zo duchowny tamneje kapale hischcże pozdźe popołdnju spowjedasche. Tuž zebrach swoje klucze a bócka, skhowach je pschi sebi, a podach so runja druhim ludźom do cyrkwiczki, hdźež so do czmowoho kucźika pod skhodom, kiž na khór wjedże, stłóczich. Wjeczor pozdże hakle ludźo kapału wopuschczichu. Ja zwostach njewobkedźbowany we swojej khowancy. Durje so zamknychu a ja běch sam w cyrkwi. Po něczim bu nóc, hwězdy błyschczachu so na nócnych njebjesach. Czas bu

mi ſurowje dołhi; pomałku minychu ſo hodźiny. Ja pak njechach wěſtoſcze dla do połnocy wotmyſlene rubjenſtwo wuwjeſcź.

Skónczńje bijeſche na měſczańſkich wěžach dwanata hodźina. Dokelž ſu w tymle czaſu haſy prózdne, woſebje ta, na kotrejž kapała ſ. Khatyrny ſtoji, hdyž hewak wjele ludźi njekhodźi, njetrjebach ſo niczoho bojecź, hdyž ſo woltarjej bliżach, zo bych dźěło zapoczał. Wěczna lampa, kotraž ſo pſched woltarjom ſwěczeſche, rozſwětleſche mi trochu woltař, tak zo mózach trochu widźecź. Z kluczemi ſpytowach zamk wotewricź, ſchtož ſo mi po někotrej prócy radźi. Duriczka wotſkoczichu. Ja pomaſach nuts a czujach tam tyzku, wucźežech ju a namakach, zo běchu tu někotre woblatka nutſka. Tyzu tyknych rucze do ſwojoho burnuſa a hladach, kak móhł z cyrkwje tłóchnycź. Dokelž zamknjene durje wocźinicź njemózach, wutłóczich jene do wokoja wuſadźene wokno, a dokelž tutomu jedyn ze żeleznych prěkuſchow brachowaſche, pſchetłóczich ſo lohcy pſchez nje a puſchczich ſo po muri dele."

— „A tak ſcze zbożowny a njewobkedźbowany wucźekuył?" praſcheſche ſo Jonathas, kiž běſche wuſchi a hubu wotewriwſchi na boharubježnika poſłuchał.

— „Żadyn podhlad, zo ſym ſo do tabernakla dobył, njemóże na mnje pſchińcź, pſchetož nichtó njeje mje wohladał, hdyž ze ſwojim rubjenſtwom cźěkach", ryczeſche khrobły ſchcheſczańſki żid dale: A nětk pocza wo harje powědacź, kotraž běſche nazajtra w Bryſlu naſtała, hdyž běchu ludźo do toho pſchiſchli, ſchto bě ſo ſtało. Ale to rabbina mało zajimowaſche. Wón kazaſche ſebi rubjene woblatka, a z njeſczerpnoſczu tſchepotajo tykaſche wobej rucy napſcheczo, zo by tyzu hrabnył, kotruž Jan wucźeże. Rubježnik wotewri tyzu, wuzběhny jene ze ſ. woblatkow wyſoko a da je zaſy do tyzki padnycź. Rabbi, kiž běſche jomu z wocźomaj ſcźěhował, pokaza pſchi tym woprawdźe djabołſke wjeſelo. Jan tykaſche tyzu zaſy ſo ſmějo k ſebi, prajicy: „Najprjedy pjenjezy, wo kotrež ſmy pſchezjene pſchiſchli, potom móżecze tyzu měcź." Jonathas hladaſche z wulka na njoho a wotmołwi: „Wo te was njezjebam, tu ſu." Z tutymi ſłowami połoži jomu móſchniczku złotych do ruki. Jan ju wotewri, pſchelicźi a rjekny: „Prawje je." Hnydom pſchepoda rabbinej tyzu z Najſwjeczíſchim a woteńdźe potom po lěſnym puczu.

Słónczko zawodźe zrudne ſwoje wobliczo, hdyž tajku pſcheradu widźeſche, pſchetož cźežke, ſchěre mróczele wobcźahuychu pod nim. Kak je ſo djaboł woſchczerał a ſwj. jandźeljo ſo rudźili nad tutym Judaſchowſkim ſkutku. Tón Zbóżnik bě z nowa pſcheradźeny a pſchedaty a bě jenomu ze ſwojich najhórſchich njepſcheczelow pſchepodaty, druhomu Annaſej a Kajfaſej, kiž joho hordźe wleczeſche do Enghien, do jamy żidowſkeje złóſcze. —

III. Bohamordarſtwo.

W rabbinowym domje zeńdźe ſo hiſchcze ſamſny wjeczor żidowſka wyſoka rada: bjezbóżny Salomon, helſki Levi a wot złoho wobſedźeny Jonathas. Tutych za bohamordarſtwom żedźacych bě rabbi domoj ſo wróczíwſchi hnydom zwołacź dał, za bychu móhł rjec z nowa toho Knjeza ſudźili. Njeſkónczne běſche wjeſelo tutych tſjóch djabołow, zo bě Najſwjeczíſchi ſkónczńje w jich mazanych rukach. Schtož jeno ſo njekhmanoho mjez Enghienſkim żidowſtwom namakacź hodźeſche, runje najhrubiſchi a najſurowiſchi njepſcheczelowje ſchcheſczanow buchu na tutón wjeczor do domu rabbinowoho ſkazani; a zhonichu tu, zo je najwjetſcha ſwjatoſcź ſchcheſczanow w rukomaj Jonathaſa. Hdyž pſcheproſcheni tajke zhonichu, njewědźachu, ſchto bychu z wjeſelom zapoczeli a wuradźowachu, kajke ſměchi bychu z woblatkami hnali. Hódawachu pſchemoh njeknicźomnoſcze. Sama rabbinowa żona wjeſeleſche ſo wot wutroby na kekliju, kiž běſche muż za nóc pſchihotował.

Pſcheproſcheni buchu do wulkeje iſtwy dowjedźeni, hdźež bu wiſata lampa zaſwěczena. Pſchi wulkim blidźe ſtojeſche rabbi w żidowſkej měſchniſkej draſcze, na prawicy a lěwicy jako ſobuſtawy bjezbóżneje rady Salomon a Levi. Tyzku z woblatkami mějeſche rabbi pſched ſobu ſtojo. Ju wocźiniwſchi wobroczi ſo runja ſudnikej k pſchitomnym z wěſtej ſwjatocźnoſczu. A na woblatka pokazowawſchi, zanjeſe: „Tu leži Bóh ſchcheſczanow, zawjednik ludu a złóſtnik; tón, kotrohož wſchitcy do ſmjercze hidźimy, a nadźijam ſo, zo żadyn mjez wami njebudźe, kiž tutoho Khryſtuſa njeby tyſac krócź moricź chcył."

Schamawe ſměchi —, bě, jako by cyła hela pſchihłoſowała —, zaklinczachu pſchi tutych ſłowach. Naſta hołk, tak zo żadyn druhomu wjacy njerozymjeſche. Wſchitcy cźiſchczachu ſo do prědka. Kaž ze żehliwymi wocźemi djabołа ſchcźěrjachu na ſwjate woblatka, kotrež ſwětłe, běłe na blidźe leżachu.

— „Powědajcze njeſkutki tohole Khryſtuſa, ſudnicy, a pſchepodajcze nam Boha ſchcheſczanow, zo bychmy jomu mzdu za joho jebanja dali!" hewrjekaſche cyła cźrjóda.

Na to wumjetowaſche rabbi naſchomu Zbóžnikej wſchě móžne złóſcże a njekhmanoſcże, najhrozniſche ſakry a bohahanjace rycże wulinychu ſo z joho hubow; bijeſche z pjaſczu do woblatkow a popluwa je. Na to pſchiwali ſo cyła ſchwita na nje. Kajkuž haŭbu móžeſche ſebi jeno žadyn wumyſlicź, tu wěſcże na nim wukonjachu. Z nožemi a hozdžemi kałachu do woblatkow, jako bychu Jězuſa z nowa kſchižowali.

Tu na dobo zaſtachu bjezbóžnicy ze ſwojimi njeſkutkami. Ze ſtróželemi ſtojachu bjez hibnjenja jako murja a blědži jako ſczěna, wocži złożene na rozkałane a rozrězane ſ. woblatka. Bójſtwo naſchoho Wumožnika, běchu ſebi myſlili, zo znicža; ale Božu wſchohomócnu ruku, kotraž džiwy ſkutkuje, njeběchu hiſchcże zahubili. Tutym wbohim pſched wocžemi mjenujcy ſta ſo z dobom wulki džiw. Z rozdrjebjenych woblatkow wuliny ſo z dobom žiwa krew, tak zo wona do wſchěch ſtronow w małych rěczkach rozběža.

Židža běchu něhdy na bohota Pilata wołali: „Joho krew pſchińdź na nas a na naſche džěczi.“ Surowje je ſo jich žadanjo jim dopjelniło. Kraj a templ je jim wzaty. Kajnej runja błudža po cyłym ſwěcże, wſchěm ludam k ſměchej a warnowanju! Ale židža běchu a woſtanu zaſakli. Tajcy běchu też Enghienſcy židža, runjeż ze ſwojimi wocžemi hladachu na wulki džiw, z kotrohož běchu bójſtwo Khryſtuſowe ſpóznacź móhli. Lědma běchu z prěnich ſtróželow trochu k ſebi pſchiſchli, zhraba ſtary hrěſchnik krwawe woblatka hromadże a zmjeta je zaſy do tyzy, jako niczo z toho. Tamni pſchitomni pak praſchachu ſo małomyſlnje: „Schto z tym započnjemy?“

„Tu, hdžež ſu w blizkoſczi kradnjene“, wotmołwi nawjednik, „njeſměmy je woſtajicź, zo by nas něſkajki njepſchedwidžany pſchipad njepſcheradźił. Wěm pak radu: Znajecże wěſcże Rachelu, kiž w ſwojim cžaſu w mojim domje ſłużeſche. Pozdźiſcho wobkhadžowaſche wjele z kſcheſczanami, pola kotrychž mějeſche ſwoju zaſłużbu. Tym da ſo ſkónczńje nanoricź a wotrjekny ſo wěry naſchich wótcow. Słyſchu pak, zo ſo ji nětko jara hubjenje dže. Znaju ju derje, a wěm, zo móžemy ſo na nju ſpuſchczecź. Tej chcemy tyzu pſchepodacź — ſo rozymi za pſchiſprawnu mzdu, zo by ju do Kölna donjeſła a tamniſchomu rabbinej pſchinjeſła, kiž njech ju w ſynagozy ſkhowa.“

Z tym běchu wſchitcy ſpokojom, a wotſalichu ſo mjelczo z domu, w kotrymž bě ſo ſurowe ſakrilegium Najſwjeczíſchoho ſtało.

IV. Sprawna mzda.

Dwaj dnaj běſchtaj ſo mjez tym minyłoj. Jonathas tutón złóſtnik njeczłowjeſki bě ſo z wjeczora zaſy we ſwojej zahrodże do khěžki z huſtym bozom wobroſczeneje ſydnył a pſchemyſleſche ſebi z nowa z wulkim ſpodobanjom, ſchtož běchu tamnu nóc wón a joho njekniczomne paſmo njehańbitoho wukonjeli. Zo by ſo na Zbóžniku wjeczicź móhł, to ſo jomu tak dobro zdaſche, zo njewuſta pſchecy zaſy ſebi to pſchedſtajicź. Takle zamyſleny lědma pytny, hdy bě ſo zaſměrkło, a zo bě hižo tołſta cźma. Zymny nócny wětſik, kiž poduwaſche, hakle joho na to dopomni. Tuž zebra ſo, a chcyſche ſo do domu wróczicź. Tu pak zaſtupi jomu wulka cźěmna poſtawa pucź. Wón chcyſche ſo wuwinycź, ale prjedy hacž ſo dohlada, džerżeſche ruka kaž żelezna joho za krk a ſtłóczi joho zaſy do khěžki naſpět. Por wocžow żehliwych kaž ſtónczne pruhi zakłóchu ſo jomu do wocžow. Mjez wocži cžujeſche horcy dych ſwojoho napſchecźiwnika. Dybawy hłós zawoła z dobom: „Ty njepleko, židže! Ty ſy nas wo wſcho pſchinjeſł; wſcho ſy nam wzał. Mój nan je z mjerzanja wumrjeł; my druzy ſmy w hubjeńſtwje. Wzmi nětko mzdu za ſwoju njekniczomnoſcź!“

Na dobo zaklincża boloſcziwy kſchik, potom běſche cźicho. Zidej we wutrobje tcżeſche nóž, z kotrymž bě joho mordaŕ zakłół. „Macźi a nano, wój ſtaj wjecźenaj“, zawoła mordaŕ, winy ſo rucże pſchez zahrodnu murju a zhubi ſo w cźmě a w nocy.

Pſchez Boże dopuſchczenjo běſche tak Jonathas, nawjednik Zbóžnikowych njepſchecźelow, pokhoſtany. Morwoho namakachu nazajtra cyłoho z krewju poběžanoho w khěžcy. Płacź a ſkórżba naſta w ſwójbje ſkóncowanoho rabbina, a Lea, Jonathaſowa żona, móžeſche ſebi myſlicź, zo je něchtó z kſcheſczańſkich ſwójbow, kotreż je jeje muż njezbożowne ſczinił, jomu ſmjercź pſchihotował.

Tola też tamnych złóſtnikow doſcźeże bórzy Boża ſprawna ruczka, a żadyn ji njewuńdże. Woni běchu mjez tym, kaž běchu ſebi wotryczeli, tyzku z woblatkami tamnej Racheli pſchinjeſli, kotraž běſche w ſwj. kſchcźeńcy mjeno Khata doſtała.

Pod tſěchu w ponižnej jſtwiczcy ſedźeſche khuda wudowa pſchi małym woknjeſchku zamyſlena a hladaſche ſtaroſcziwje pſched ſo. Ji napſchecźo wiſaſche na ſcźěnje wyſche blida mała Boża martra. Na nju złoži Khata ſwojej wocži, w kotrymajž ſo ſylza zyboleſche. „Ně, ja njemóžu; ja to njeczinju, njech ſu moji prjedawſchi

wěrybratśja na mnje hnĕwni tak jara hacž chcedźa", ſchukny za ſo. „Tebje mojoho kſchižowanoho Zbóžnika ſym ſpóznała za wĕrnoho Boha. Tebi ſym pſchiſahała, hdyž měſchnik ſwj. kſchcženſku wodu mi na hłowu lijeſche, a tohodla njecham ſo njepſchecželam Twojoho mjena trjebacž dacž we wĕcy, kotraž by Twój ſprawny hnĕw na mnje pſchinjeſła. — Hu! Kak ſu z Tobu zakhadźeli, cźi njehańbicźi! Kak ſu ſebi zwěricž móhli, tak ſurowje Twoje Boże horde cźĕło wonjecžeſcźicž a Cźi tajke martry pſchihotowacž! A nětko dyrbjała ja do Kölna hicž a tele krwawe woblatka do ſynagogi donjeſcž! Nĕ, to ſo njeſtanje, tajku hrĕſchnu mzdu ſebi njecham zaſłužicž, runjež ſym ſlubiła. Khryſtuſowa krew, kotruž ſym widźała, je mje pſchewobrocźiła. Zbóžniko, budź mi hnadny a wodaj mi, zo ſym khwilku ſłaba była a ſo lubjenjam tutych njeduſchnych naryczecž dała."

Wudowa poſtany, wotewri kſchinju a wucźeže z wulkeje hromady płatu tyzku z wonjecžeſcźenymi ſ. woblatkami, kiž bĕchu ji židźa pſchepodali. Wona wotewri krwawu tyzku, pohlada do njeje a jeje blĕde mjezwoczo bu ze ſobuželnoſczu hnute, hdyž krwawe woblatka widźeſche. Sylzy ronjachu bohatſcho z jeje wóczkow a wona ſej praji: „Jutſe dyrbjała Cźe wotnjeſcž, mój bójſki Zbóžniko. Dyrbjała Cźe na měſto donjeſcž, hdźež Cźe nowe wuſmĕſchenjo cžaka. Ale Twoja pſchelata ſwj. krew je mi w prawym cžaſu woczi wotewrika, zo tak cźežki hrĕch njewobeńdźech a Cźe Twojim njepſchecželam njepſchepodach." Khata zawrě zaſy tyzku, hubicžkowaſche pobožnje krwawe wĕcžko tejeſameje a pokoži ju do korbika.

Nětko wopuſchcži dom a poda ſo na pucž k cyrkwi. To bĕſche ta fara, do kotrejež też wona ſłuſcheſche. Bórzy bĕſche na farje a zaſtupi. Farař, kiž ju znajeſche, praſcheſche ſo, ſchto ſebi žada. „Knježe", wotmołwi, „mam Wam nĕſchto jara ważne powjeſcž, ſchtož bych Wam rady mjelczo zdźĕliła." Dźĕſchtaj hromadźe do jſtwy. Khata powjedaſche tu wſchitko, ſchtož bĕchu židźa z pſchewulkej dowĕru wo rubjenych a wonjecžeſcźenych woblatkach ji wupowjedali, a zo je je wona dyrbjała do židowſkeje ſynagogi do Kölna donjeſcž, ſchtož pak ji ſwĕdomjo njepſchiwda. Potom pſchepoda fararjej tyzku, kotruž wón cžeſcźownje pſchiwza. Powjeſcž bĕſche měſchnika hłuboko hnuła. Jomu ſo mózno njezdaſche, zo móhli na ſwĕcźe bycž, kiž móhli tajku ſurowu złóſcž wobeńcž. Wón wotewri tyzku a zdychny wótſe, hdyž žadkawje rozkawſlene ſ. woblatka widźeſche, na kotrychž ſo Khryſtuſowa krew cžerwjenjeſche. Wón ſo njemóžeſche ſtróſchtowacž dla tak njeſłyſchanoho ſakrilegija. Knjez njedwĕlowaſche na tym, zo ſu to tamne woblatka, kotrež ſu w kapałcy ſ. Khatyrny w Bryſſlu ſo zhubiłe. Wón wuwopraſchowaſche ſo Khaty wſcho hacž na najdrobniſcho, ſchtož bĕchu ji židźa powjedali. Žónſka pak njemóžeſche knjezej wjacy powjedacž, hacž ſchtož 'žno bĕſche powjedała. Knjez pak cžujeſche, zo hiſchcże wjacy za tym tcži, a wón ſebi wotmyſli cyły podawk ſwojej duchownej wyſchnoſczi wozjewicž. Wón też wjedźeſche, zo je najwjetſcha kedźbnoſcž a mudroſcž nuzna, zo by ſo cyłe złóſtniſke paſmo wuſlĕdźiło, a zo bychu ſo wſchitcy wunamakali, kiž ſu na njeſkutkach ſo wobdźĕlili, a žadyn ſprawnoſczi njewuſchoł. Tohodla da ſebi pſchedewſchĕm wot Khaty krucźe ſlubicž, zo njecha ani ſłowczka wo nĕcžim piknycž, doniž njebudźe pſched ſudniſtwo powołana, zo by pſchecźiwo židam ſwĕdcźiła. Wudowa to rady ſlubi, dokelž ſo bojeſche, zo móhli židźa pſchez jeje pſchedcžaſne kleſki kedźbni ſcźinjeni bycž, tłóchnycž a ſo potom na njej wjecźicž. Spokojena a zmĕrowana wróczi ſo domoj.

Farař zamkny tyzku ze ſ. woblatkami derje a poda ſo woſtajſchi wſchoho k měſchczańſkomu tachantej. Po dlĕſchim rozryczowanju rjekny tachant, zo wĕc hnydom dale wozjewi. Wón cžinjeſche to bórzy a tak zhoni to też Wjacſław I., Luxemburgſki wójwoda, kiž tehdom też z dobom w Brabancze knjeżeſche. Tutón wjerch bĕſche runje nad tym, zo chcyſche Jülichſkomu wojowodej wójnu pſchipowjedźicž. Hdyž pak wo židowſkim njeſkutku zaſłyſcha, woczakny hiſchcże z wójnu pſchecźiwo ſwojomu njepſchecželej, doniž njebĕ wſchitkich židow w Brabancze jatych wzacž dał, winowatych wuſlĕdźił a pokhoſtał.

Wukaz wojowody bu dopjelnjeny. Prjedy hacž ſo Bryſelſcy a Enghienſcy židźa dohladachu, bĕchu jich domy z wojakami wobſadźane, a žona, muž a dźĕcźi buchu jecźi do jaſtwow wotwjedźeni. Hdyž Jan z Löwena pytny, cžohodla ſu židźa zajecźi, cźekny z bojoſczu, zo móhli też joho pſcheradźicž. Ale tole njejabcy cźeknjenjo złoži hakle runje podhlad na njoho; pſchetoż mnohim bĕ znate, zo drje bĕſche kſchcženy, ale zo tola žane kſcheſczańſtwo we wutrobje nima. Wĕc bu wyſchnoſczi pſcheradźena. Pytachu a popadnychu joho w Löwenje.

Wojowoda zeſtaja wulke ſudniſtwo, pſched kotrymž buchu židźa jedyn po druhim pſchiwjedźeni. Winowacźi pak prĕjachu hacž na najkrucźiſcho ſwój njeſkutk. Žane

hroženjo njepohnu jich, zo bychu wěrnosć wuznali, doniž naposledku swědk pschecźiwo nim njewustupi. Khata bu do sudniskeje sale pschiwjedźena a wot sudnika ji kazane, powjedacź, schtož běchu ji židza dowěrili. Wona powjedasche wschitko nadrobnje a wopschisahasche, schtož běsche rjekła. Tajke swědczenjo zhańbi wobskorženych, dokelž běchu pschepokazani. Ale pschecy hischcze njebě znate, schtó běsche ſ. woblatka kradnył. Jonathasowa žona Lea njewotmołwi na žane tajke praschenjo; běsche pak pschepokazana, zo je ſ. woblatka w swojim domje wobsedźała. Wona dyrbjesche tohodla też wědźecź, schto je so z nimi w jeje domje stało, a z wotkel su do domu pschischłe. Dokelž pak to nihdy na nihdy wuznacź njechasche, zhubichu sudnicy naposledku scźerpnosć, a dracź dosta poruczność, zasakku žonu do cźwělerńje dowjesć, a ju martrowacź, doniž potajnstwo njepscheradźi.

Martry židowka dołho njewutra, ale bórzy wołasche, zo bychu ju puschcźili, zo chce wschitko wuznacź. Wona powjedasche, zo je Jan z Löwena wot jeje muža a joho pschecźelow Salomona a Levija z pjenjezami nawabjeny je w Brysłu kradnył. Tak so cyły surowy podawk pschecy bóle a bóle wujasni. Žane pschecźo a kženjo wjacy njepomhasche. Jan z Löwena, kotrohož běsche wulki dźiw na pschežohnowanych woblatkach k pokucze pohnuł, skónczńje też wěrnosći cźesć da; spóznawschi móc Kschižowanoho a wjedźo, zo so wot ludźi žaneje hnady za swoje pschenděnjo nadźijecź nima, wuzna so wschoho.

Wojowoda Wjacsław zasudźi njesmilnje njeduschnikow k najwjetschim khostanjam. Hdyž bě dźeń pschischoł, na kotrymž dyrbjesche so wusudźenjo wukonjecź, mjerwjesche so cyłe město Brysel z ludźimi, kotsiž běchu ze wschěch dźělow Brabanta a namjeznych krajow pschiběželi, zo bychu swědkojo surowoho wotprawjenja byli.

Skónczńje wusłyschachu wot nazdala bobot bubonow, a w dołhim cźahu z dźěła na konjoch, z dźěła w pěschi, bližachu so wobronjeni torhoschcźu; pschiwjedźechu wulku cźrjódu złóstnikow, kotrymž běchu krucźe rucy na khribjet zwjazane. Smjertny strach a bojosć a zadwělowanjo bě jim na wocźach widźecź; pokhmurjeni schcźěrjachu psched so, a mjez tutymi zasakłymi běsche jenož jedyn, kiž so zdasche, zo je jomu swojoho skutka žel. To běsche Jan z Löwena. Z torhoschcźa cźehnjesche cźah ke kapałcy ſ. Khatyrny, hdźež běsche woltař natwarjeny, wokoło kotrohož běsche so cźrjóda duchownych zeschła. Woltarjej napschecźo běsche tribuna postajena, na kotruž so wojowoda Wjacsław, joho mandźelska Johanna a sudni knježa podachu. Tu, na měscźe, hdźež bě so złóstnistwo spocźało, so zasudźenym wusud hischcze jónu pschedcźita; na cźož dyrbjachu psched woltarjom Bohu wotproschowacź. Jan z Löwena wopokaza pschi tym woprawdźe želnosć; druzy pak cźinjachu to jeno nuzowani. Sudnik pschepoda potom židow katej. W cźerwjenej drascźe pschistupi tutón ze swojimi wotrocźkami. Potom dźěsche zasy dale.

Na dobo zatrubi trompeta a cźah zasta. Cźorny sazojty kowař, kiž mějesche tu blizko swoju kowarńju, pschinjese kóždomu z katowych pomocnikow dołhe železne kleschcze. Pschetož tak běsche we wusudźe pisane, zo dyrbja k smjercźi wotsudźeni židza kóždy rózk hasy, doniž na město wotprawjenja njepschiłdu, ze žehliwymi kleschcźemi schcźipani bycź. To so nětk sta. Z bolosczu rejachu cźwělowani, hdyž dracźe jim ze žehliwymi kleschcźemi hłuboke rany do rukow a nohow schcźipachu a palachu. Hrózba woběža wschěch, kiž wokoło stojachu a pschihladowachu, ale sobuželnosć njeměješche nichtó z tymi, kotsiž běchu naschomu Knjezej hischcze wjele wjetsche martry pschihotowacź so zwažili.

Na schibjeńcu pschischedschi wzachu najprjedy Jana z Löwena a schtyrjo sylni mužowje zwjazachu joho na koło. Wschě stawy a žiły so jomu pschemochu a roztorženu, po cźimž joho kat z bicźom dorazy.

Druzy wotsudźeni buchu na to ke kulowatomu schcźěpowcej dowjedźeni a na njón pschiwjazani. Katy zapalichu schcźěpowc z faklemi a pschepodachu židow płomjenjam. Wschitcy wumrjechu suroweje smjercze, kaž běchu sebi zasłużili. Wschě jich kubła a wobsedźenstwa so jim wotewzachu a na wukaz wojowody buchu wschitcy židza z provincow Brabanta a Luxemburga wupokazani. Kaž-kuli surowe też wusudźenjo pschecźiwo winowatym židam běsche, namakachu je tola wschitcy ludźo za sprawne a derje zasłużene.

S. woblatka buchu potom do cyrkwje ſ. Guduły w Brysłu pschenjesene, hdźež so hischcze hacź do dźensnischoho dnja nětkotre z nich khowaja a za zjawne cźesczowanjo wustajeja. Cźežko by było wopisacź — praji Bertholet, kiž w swojej Luxemburgskej historiji tónle podawk z krótka powjeda, a po cźimž je też tole powjedańczko złożene, — cźežko by było wopisacź, z kajkej zahorjenosczu so nětko kschesczenjo prócowachu, tón na Božej majestosczi wobeńdźeny njeskutk zapokucźicź.

Ze wschěch stronow, z blizka a z daloka khwatachu ludźo do Brysla, zo bychu Synej Božomu hołdowali. Wojowoda Wjacław a joho mandźelska Johanna běchu prěni pschi tym. Jeju pschikład scźěhowasche cyke zemjanstwo; a wulka rumna cyrkeŵ s. Guduły so za wjele lět njewuprózdni z pschikhadźacymi procesionami. Po měsćze khodźachu procesiony; we wschitkich cyrkwjach so swjatoczne Boże służby swjeczachu. Wěra pobožnych so rozmnoži a wobkrucźi. A zo by wopomnjeczo na tajki dźiw wěczne wostało, bu za wschě czasy wosebity swjedźeń założeny, kotryž so kóžde lěto w měsacu julliju w Brysłu swjeczi.

Směschki.

* Wosobny knjez sedźesche jónu z druhimi ludźimi w sewjerno-amerikskim kraju Connecticut we wjesnej korczmje. Tu zastupi też Indian a proschesche ponižnje wo kus jěsći a picź, dokelž bě so na dalokim puczu jara wuhłodźił a wulaczniḱ, njemějesche pak žanych pjenjez. Nahramna hospoza wottorhny so na wbohoho muža kaž złe njedobre a chcyssche joho zasy wotehnacź, wocźichny pak, hdyž tamny wosobny muž slubi, zo chce za Indiana zapłaczicź. Tón da sebi zeskodźecź, podźakowa so swojomu dobrocźelej a rjekny k hospozy: „Wy cźitacźe tola też w swj. pismje?“ — „Wězo!“ — „He“, dźesche Indian z krutym hłosom, „w swj. pismje stoji pisane: Wulki Duch* stwori swět, wobhlada jón a praji: Wschitko je jara dobre. Potom sczini zwěrjata, ptaczki a ryby, wobhlada sebi wscho a rjekny: Wschitko jara dobre. Potom stwori muža, wobhlada joho a praji: Jara dobre. Naposledku stwori žonu, wobhlada ju też, njerjekny pak žanoho słowa.“ Pschi tym cźisny Indian swój płaschcź pschez ramjo a woteńdźe. Hospoza hladasche hněwna za nim, jeje hosćo pak so ji wusmjachu.

* Kral widźesche něhdy we snje tři wulke mysche, jenu tucznu, jenu suchu a jenu slepu. Da sebi tohodla wěschczerku pschińcź a praschesche so jeje, schto ma tónle són znamjenjecź. „Tucźna wulka mysch“, wotmołwi wona, „je wascheje majestosćze prěni minister, sucha mysch je wasch lud, a tśecźa — to scźe wy sam!“

* „Knjez póstmischtr! macze snano liscźik na Isaka Levi post restant?“ — „Haj, runje je pschischoł a płaczi 30 p. porto.“ — „Ach luby złoty knjez póstmischtr, njebyschcźe chcyli tak dobry bycź a mi liscźik pschedczitacź, pschetož ja njemóžu cźitacź!“ — „Mojedla“, wotmołwi póstki zastojnik, wotcźini list a pschecźita jón. Levi posłucha pobožnje a rjekny potom: „Tak, mějcźe wulki dźak, knjez póstmischtr! Zapłacź wam Bóh luby Knjez! Liscźik móžecźe sebi skhowacź. Božemje, knjez póstmischtr!“

* Wo J. Excellency najwyschschim kommandancźe běsche znate, zo so wón jara dokładnje wo zastaranjo swojich wojakow starasche. Hdyž wón jónu, kaž by wón to hewak husto cźinił, zasy kaserny pschehladowasche, pytny rjenje krasnje, zo wojakaj z cynowym kotołom, z kotrohož so kurjesche, z kuchiny pschińdźeschtaj a zo, hdyž joho wuhladaschtaj, chcyschtaj khětse rucźe zasy tłóchnycź. „Halt! Stajicź! Łżicu jow!“ zareji J. Excellenca. Zastróżenaj wojakaj na so hladaschtaj a jedyn z njeju doskocźi khětse po łżicu. J. Excellenca wopta. „Phi na tu juchu, to dźěn słodźi kaž wopłokowanska woda — schto dha to je?“ — „Wopłokowanska woda, Excellenc!“

* K burej, kotryž sebi w měscźe wulki twar kedźbnje wobhladowasche, rjekny měschcźan: „Widźisch, buriko, to je nowy dom za wowrótnjenych burow!“ Kaž niczo z toho wuwjezy tamny: „Haj, to sym sebi hnydom myslił, zo je to za burow; za měschcźanow by mały był!“

* Hrabinka praji k swojomu pohonczej, kiž hakle je prěni dźeń na służbje, hdyž běschtaj z druhimi wumjenjenjemi pschez jene: „Mam hischcźe pschispomnicź, zo sym zwuczena, swojomu pohonczej „„Ty““ rěkacź!“ Na to wotmołwi pohoncź: „Je mi cźim lubscho, knjeni hrabina, tuž rěkajmój sebi mjezsobu Ty.“

* Wyschschi praji k wojakej, kiž je so wopił: „Ty swinjo, kak móżesch so tak wopicź? Schto by ty cźinił, jeli by ty wyschschi był, a ja bych psched tobu tajkile stał?“ — „Knjez wyschko, z tajkim swinjecźom ja ani ryczał njebych.“

* „Scźe wy wolacy korczmar?“ woprascha so officier korczmarja, kiž mějesche wyschе duri wulkoho woła wotmolowanoho. — „Haj, knjez lieutenant“, wotmołwi tón, „jeno zastupcźe!“

* Žona běsche swojej susodźinoy jara ważne potajnstwo wukleskała a proschesche ju, zo je wona njeby dale powjedała. „Budźcźe bjez staroscźe“, rjekny wona, „budu mjelczecź, runje kaž ty.“

* „Knjeni baronka, scźe drje so trochu zazymnika.“ — „To drje je móżno, knjez doktor; cźitam hižo tři dny zasobu knihu wo lodowym morju.“

* Tak mjenuja Indianojo Boha.

Zapis duchownych.

(W oktobru 1887.)

A. Z budyschskeje diöcesy.

Joho miłoscź, najdostojnischi knjez **Franciskus Bernert**, biskop w Azotus, japoschtołski vikar w kralestwje sakskim, administrator ecclesiasticus w sakskej Hornjej Łužicy, tachant kapitla swj. Pětra w Budyschinje, Dr. theol., komthur kral. saksk. zasłužbnoho rjada atd., rodź. w Grafensteinje w Czechach 4. hapryla 1811; wuswjecźeny 4. aug. 1834, wuzwoleny za tachanta 28. julija 1875, za biskopa swjecźeny 19. měrca 1876.

1) W Budyschinje: a) w konsistoriu: k. Jakub Kucźank, can. cap. senior; k. Pětr Schołta, can. cap. cantor; b) w serbskej cyrkwi: k. Michał Hórnik, farać; k. Jakub Skala, kapłan (sobu za Hajnicy); c) w tachantskej cyrkwi: k. Jurij Kummer, dopołdn. prědać; d) na wucźeńskich wustawach: k. can. Hermann Blumentritt, direktor seminara; k. Franc Löbmann, direktor tachantskeje wucźeńnje.

2) W Brunowje: w tu khwilu nichtó njeje.

3) W Grunawje: k. Adolf Brendler, farać.

4) W Huscy: k. Józef Unkraut, kapłan.

5) W Khróscźicach: k. Jakub Werner, farać; k. Jakub Schołta, 1. kapłan; k. Filip Rězak, 2. kapłan (sobu za Bacźoń).

6) W Königshainje: k. Pawoł Reime, farać.

7) W Marijnej Hwězdźe: k. Albrik Hecht, propst; k. Alexander Hitschfel, kapłan; k. Ławrjenc Enzmann, kapłan; k. Schcźěpan Ubl, kapłan.

8) W Marijnym Dole: k. Niward Köstler, propst; k. Benedikt Chejnowský, kapłan; k. Justin Wilt, kapłan.

9) W Njebjelcźicach: k. can. Mikławsch Smoła, farać; k. August Kubasch, kapłan.

10) W Nowym Leutersdorfje: k. August Rönsch, administrator.

11) W Radworju: k. Mikławsch Žur, administr.

12) W Ralbicach: k. can. Jakub Bensch, farać; k. Mikławsch Bjedrich, kapłan.

13) W Reichenawje: k. Jan Hornig, farać.

14) W Róžencźe: k. Tadej Natusch, administrator.

15) W Schpitalu: k. Jan Nowak, administrator.

16) W Seitendorfje: k. can. Karl Junge, farać; k. Julius Junge, kapłan.

17) W Schěrachowje: k. Józef Keil, farać; k. Jakub Bart, kapłan.

18) We Worklecach: k. Anton Zeches, kapłan.

19) We Wostrowcu: k. can. Anton Müller, farać; k. Franc Cźornak, kapłan.

20) We Wotrowje: k. Jakub Herrmann, farać.

21) W Žitawje: k. Franc Kral, farać.

Pschisp.: W Prazy w serbskim seminaru: k. Jurij Luscźanski, präses, arcybiskopski notar.

B. Z drježdźanskeje diöcesy.

1) W Drježdźanach: a) kralowske dwórske duchownstwo: k. Jakub Buk, 1. dwórski kapłan, präses konsistoria a can.; k. Eduard Machacźek, 2. dwórski kapłan, vikariatski radźicźeř; k. bamžowski prälat Ludwik Wahl, 1. dwórski prědać, can. a vikariatski radźicźeř; k. Józef Dienst, 2. dwórski prědać. b) We Starych Drježdźanach: k. Pětr Will, farać a superior, konsistorialny radźicźeř; kapłanojo: k. Józef Müller, präses bratstwa smjertneje stysknoscźe, 1. katechet; k. Richard Halm, direktor progymnasia a präfekt; k. Oskar Manfroni, wucźeř na progymnasiu; k. Józef Schönberner, 2. katechet; k. Alexander Hartmann, 3. katechet a swjedźeński rańschi prědać; k. Jurij Libsch, 4. katechet. c) We Nowych Drježdźanach: k. Anton Buk, farać. d) We Friedrichstadtu: k. Pětr Kreczmer, farać a konsistorialny radźicźeř. e) We Józefininym wustawje: k. Kaspar Brieden, kapłan. f) Pola prynca Jurija: Eberhard Klein, dwórski kapłan. g) Wojeřski farać: k. Karl Maaz.

2) W Altenburgu: k. Wilh. Sparla, administr.

3) W Annabergu: k. Ferd. Fischer, administr.

4) W Cwikawje: k. Heinrich Salm, farać.

5) W Freibergu: k. Anton Pattoni, administr.

6) W Hubertusburgu: k. Mikł. Wowcźeřk, farać.

7) W Khemnicy: k. Jan Keipert, farać; k. Richard Lengsfeld, kapłan.

8) W Lipsku: k. Józef Juhr, farać; k. Handrij Ducźman, farać; k. Hubert Schmittmann, kapłan; k. Schmitz, kapłan,

9) W Mischnje: k. Heinrich Mannel, admin.

10) W Pirnje: k. Józef Plewka, farać.

11) W Plawnje: k. Theodor Wiertz, kapłan.

12) W Radebergu: k. August Nowak, farać.

13) W Reichenbachu: k. Pawoł Richter, kapłan.

14) W Rothschönbergu: w tu khwilu nichtó.

15) We Wechselburgu: k. de Solms, kapłan.

C. Z wrótsławskeje diöcesy.

W Kulowje: k. Robert Krause, administrator; k. Jaekel, kapłan.

Kraje a jich wjeřchojo.

Němſke kraje.

Sakſka: 271,$_{83}$ □mil abo 14,992,$_{9}$ qkm.; 3,179,168 wobydlerjow; (86,952 katholikow, 59,756 Serbow). Kral Albert I., rodź. 23. hapr. 1828, na trón pſchiſchoł 29. okt. 1873, zwěr. 18. jun. 1853 z Karolu z Waſa, rodź. 5. aug. 1833. — Pryncesna Hilžbjeta, rodź. 4. febr. 1830, wudowa wójwody Ferdinanda z Genuy. — Prync Jurij, rodź. 8. aug. 1832, wožen. 11. meje 1859 z Mariju Hanu, ſotru portug. krala, rodź. 21. jul. 1843, zwudowjeny 6. febr. 1884; jeju dźěćźi ſu: Mathilda, rodź. 19. měrca 1863; Bjedrich Auguſt, rodź. 25. meje 1865; Marija, rodź. 31. meje 1867, wudata 2. oktobra 1886 na Rakuſkoho wulkowójwodu Otto Franc Józefa, rodź. 21. hapr. 1865; Jan Jurij, rodź. 10. julija 1869; Max, rodź. 17. nov. 1870; Albert, rodź. 25. febr. 1875.

Anhaltſka. Wójwoda: Leopold Bjedrich, rodź. 29. hapryla 1831.

Badenſka. Wulkowójwoda: Bjedrich Wilhelm Ludwik, rodź. 9. ſeptembra 1826.

Bajerſka. Za khoroho krala Otta I., rodź. 27. hapryla 1848, knježi pryncregent Luitpold, rodź. 12. měrca 1821.

Braunſchweigſka. Wójwodſtwo. Pryncregent: Albrecht, pruſki prync, rodź. 8. meje 1837.

Heſſenſka. Wulkowójwoda: Ludwik IV., rodź. 12. ſeptembra 1837.

Lippe-Detmold. Wjerch: Bjedrich Woldemar, rodź. 18. hapryla 1824.

Lippe-Schaumburg. Wjerch: Adolf, rodź. 1. auguſta 1817.

Mecklenburg-Schwerin. Wulkowójwoda: Bjedrich Franc III., rodź. 19. měrca 1851.

Mecklenburg-Strelitz. Wulkowójwoda: Bjedrich Wilhelm, rodź. 17. oktobra 1819.

Oldenburgſka. Wulkowójwoda: Bjedrich Pětr, rodź. 8. julija 1827.

Pruſka. Kral: Wilhelm I. němſki kejžor, rodź. 22. měrca 1797. Krónprync: Bjedrich Wilhelm, rodź. 18. oktobra 1831.

Reuß-Greiz. Wjerch: Hendrich XXII., rodź. 28. měrca 1846.

Reuß-Schleiz. Wjerch: Hendrich XIV., rodź. 28. meje 1832.

Sakſka-Weimar-Eiſenach. Wulkowójwoda: Karl Alexander, rodź. 24. junija 1818.

Sakſka-Meiningen. Wójwoda: Jurij II., rodź. 2. hapryla 1826.

Sakſka-Altenburg. Wójwoda: Ernſt, rodź. 16. ſeptembra 1826.

Sakſka-Koburg-Gotha. Wójwoda: Ernſt II., rodź. 21. junija 1818.

Schwarzburg-Sondershauſen. Wjerch: Karl Günther, rodź. 7. auguſta 1830.

Schwarzburg-Rudolſtadt. Wjerch: Jurij Albert, rodź. 23. novembra 1838.

Waldeck. Wjerch: Jurij Viktor, rodź. 14. jan. 1831.

Würtembergſka. Kral: Karl I., rodź. 6. měrca 1823.

Druhe europſke kraje.

Belgiſka. Kral: Leopold II., rodź. 9. hapr. 1835.

Bołharſka. Prync Ferdinand z Koburga.

Čžornohórſka. Wjerch: Nikola I., rodź. 25. ſeptembra 1841.

Danſka. Kral: Khryſtian IX., rodź. 8. hapr. 1818.

Francózſka. Pſchedſyda republiki: Jules Grévy, rodź. 15. aug. 1813.

Grichiſka. Kral: Jurij I., rodź. 24. dec. 1845.

Italſka. Kral: Humbert I., rodź. 14. měrca 1844.

Jendźelſka. Kralowna: Alexandrina Viktorija I., rodź. 24. meje 1819.

Liechtenſtein. Wjerch: Jan II., rodź. 5. okt. 1840.

Monako. Wjerch: Karl III., rodź. 8. dec. 1818.

Nižozemſka (Holland). Kral: Wilhelm III., rodź. 19. febr. 1817.

Portugal. Kral: Ludwik I., rodź. 31. okt. 1838.

Rakuſka (Awſtrija). Kejžor: Franc Józef I., rodź. 18. auguſta 1830. Krónprync: Rudolf.

Rom (cyrkwinſki ſtat). Bamž: Leo XIII., rodź. Joachim Pecci w Karpineto 2. měrca 1810, wuzwoleny 20. febr. a krónowany 3. měrca 1878.

Rumunſka. Kral: Karl I., rodź. 20. hapr. 1839.

Ruſka. Kejžor: Alexander III., rodź. 10. měrca 1845. Krónprync: Mikławſch.

Serbiſka. Kral: Milan I. Obrenowicź, rodź. 10. auguſta 1854.

Schpaniſka. Kral: Alfons XIII., rodź. 17. meje 1886. Kralowna-regencźina Marija Khriſtina.

Schwajcarſka. Republika.

Schwejdſka. Kral: Oſkar II., rodź. 21. jan. 1829.

Turkowſka. Sultan: Abdul-Hamid-Khan II., rodź. 22. ſept. 1842.